**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Конференцію схвалено УКРІНТЕІ (Посвідчення №265 від 19.03.2020)

17 КВІТНЯ 2020

М. ХАРКІВ, УКРАЇНА

**НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ,
ІННОВАЦІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

ТОМ 5

ISBN 978-617-7171-85-9
DOI 10.36074/17.04.2020.v5

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

17 КВІТНЯ 2020

М. ХАРКІВ, УКРАЇНА

**НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ, ІННОВАЦІЇ:
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ
ТА СВІТІ**

ТОМ 5

Голова оргкомітету: Коренюк І.О.

Верстка: Дудник Г.М.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Н 34 Наука, технології, інновації: тенденції розвитку в Україні та світі: матеріали міжнародної студентської наукової конференції (Т. 5), 17 квітня, 2020 рік. Харків, Україна: Молодіжна наукова ліга.

ISBN 978-617-7171-85-9

DOI 10.36074/17.04.2020.v5

Викладено матеріали учасників міжнародної мультидисциплінарної наукової конференції «Наука, технології, інновації: тенденції розвитку в Україні та світі», яка відбулася у місті Харків 17 квітня 2020 року.

Конференцію схвалено Державною науковою установою «УкрІНТЕІ» та зареєстровано в базі даних науково-технічних заходів України та інформаційному бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення № 265 від 19.03.2020).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Всі роботи збірника, що містять DOI індексуються в Google Scholar, ORCID, CrossRef та OUCI (Український індекс наукового цитування).

УДК 001 (08)

ISBN 978-617-7171-85-9

© Колектив учасників конференції, 2020
© Молодіжна наукова ліга, 2020

ЗМІСТ

**СЕКЦІЯ 10.
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ**

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ПОНЯТТЯ МАШИННОГО ТА АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ Арсеній С.О.	5
РОЛЬ ТЕМПОРАЛЬНИХ АДВЕРБІАЛІВ У ФОРМУВАННІ РЕТРОСПЕКТИВНИХ ПОНАДФРАЗОВИХ ЄДНОСТЕЙ ТА ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «КОД ДА ВІНЧІ») Бондар Н.В.	6
СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРОНІМАМИ Пристапа Л.Л.	11
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ Стрельник В.О.	13
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР В МЕДІЙНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ Єгоров О.Г.	15
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ Ратушний О.М.	18
СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ РОБОТИ ТА НЕРОБСТВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ Рацун О.В.	20
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ «ДУША»: ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ПАРАЛЕЛІ Басараба О.А.	24

**СЕКЦІЯ 11.
ПОЛІТИЧНІ НАУКИ**

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ У ВИГЛЯДІ «ФЕЙКОВИХ НОВИН» ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ Семка Р.В.	30
ДЕОЛІГАРХІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ Кривуля А.В.	33
ІНДИВІДУАЛЬНІ ІСТОРІЇ МІГРАНТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ЄС Берегута В.В.	35
ПОЛИТИЧЕСКИЙ КОМПРОМИСС: МИРОВОЕ СООБЩЕСТВО И ЯДЕРНАЯ ПРОГРАММА ПХЕНЬЯНА Милославская Е.М.	38

СЕКЦІЯ 12. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

БОГДАН КІСТЯКІВСЬКИЙ, ЙОГО ІДЕЯ ПРО ПРАВОВУ ДЕРЖАВУ Гужва І.А.	41
ТЕОРІЯ КОМУНІКАЦІЙ М. МАКЛУЕНА І СУЧАСНІСТЬ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС Примаченко О.В.	43

СЕКЦІЯ 13. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

CONTENT OF ELECTIONS AND THEIR TYPES Verbinets V.	46
GENDER INEQUALITY IN THE LABOR MARKET OF UKRAINE Русьва А.В.	48
HISTORICAL TYPES AND PHILOSOPHICALLY LEGAL DOCTRINES OF THE PHILOSOPHY OF LAW Мурська М.П.	49
THE PROBLEM OF CHILDREN RIGHTS PROTECTION IN GERMANY Lakeeva D.	52
THE ROLE OF SEPARATE OPINIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS' PRACTICE Kuznets Y.	53
АБСОЛЮТНА ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА Артеменко Ю.О.	55
АНАЛІЗ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЕКОНОМІЧНОГО НАСИЛЬСТВА ЯК ФОРМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА Федоренко А.А.	57
ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Кашуба І.А.	59
ВИДАТНІ ПРАВНИКИ ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ В СУЧАСНІЙ БОНІСТИЦІ Кривцов А.О.	62
ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ У КРИМІНАЛІСТИЦІ Кононенко А.	67
ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ Варакута Л.В.	70
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ ЖІНОК: СУДОВА ПРАКТИКА Матвієнко М.В.	71

СЕКЦІЯ 10. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

DOI 10.36074/17.05.2020.v5.01

Арсеній Світлана Олександрівна, здобувач вищої освіти факультету іноземних мов
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Україна

РОЗВИТОК АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ПОНЯТТЯ МАШИННОГО ТА АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ

За останні роки ми спостерігаємо зміни в характері роботи перекладача і в результаті його роботи. Перш за все ці зміни стосуються науково-технічної, офіційної та ділової документації. Щоб вкластися в часові рамки перекладач змушений звертатися до допоміжних засобів, таких як засоби автоматичної обробки мовної інформації. Тому людина повинна не лише досконало володіти рідною та іноземною мовою, а й слідкувати за сучасними комп'ютерними технологіями. Питання машинного автоматизованого перекладу викликає багато дискусій з огляду на якість цього перекладу, тому перш за все це інструмент, який допомагає перекладати.

Варто пояснити різницю між машинним та автоматизованим перекладом. Автоматизований переклад - переклад людиною тексту з однієї мови на іншу із використанням спеціалізованих програм та додатків. Машинний переклад - процес перекладу текстів з однієї мови на іншу безпосередньо комп'ютерною програмою. Так, при автоматизованому перекладі основну роботу виконує перекладач, а спеціальні програми виступають тільки в якості допоміжного інструменту [1]. Його головною метою є скорочення часу процесу, забезпечення однаковості термінів і загальної відповідності. Звісно, основний недолік такого перекладу – це низька якість. Сервіси автоматичного перекладу в більшості своїй перекладають текст дослівно, без розуміння інформації та врахування контексту. Вони можуть передати загальну суть тексту, проте, допускають лексичні і граматичні помилки. У деяких випадках сенс окремого речення або навіть всього тексту може зовсім спотворитися після перекладу. Машинний переклад не може враховувати контекст і вирішити, як вчинити в невизначених ситуаціях. У цей же час ми спостерігаємо безліч переваг:

1. Висока швидкість перекладу
2. Економічність
3. Захист і безпека інформації
4. Гнучкість і універсальність
5. Доступність

В загальному існує невелика кількість онлайн-перекладачів, які запрограмовані на переклад з/на українську мову. Основні з них: Tetran.ru, Google.Translate.ru, Translate.Yandex.ru, Translate.ru, Translate Online.ua, Windows Live Translator, Pragma, MyMemory [3]. Число тих, які якісно виконують переклад ще менше. Якщо порівнювати з кількістю програм, в яких можна перекладати з/на

російську мову, їх кількість значно більша. Насамперед це пов'язано з історичними подіями. Забороною книгодрукування, перекладу та видавництва. Що ж щодо сучасних років та розвитку перекладу?

Станом на 2013 рік – Trident Software – єдина система машинного перекладу українського виробництва. Останньою розробкою компанії є вже відома нам Pragma.bx, запрограмована на російську, українську, казахську, латиську, німецьку, французьку, англійську та польську мови [2].

Більшість талановитих розробників із великим потенціалом залишають країну та працюють закордоном. Проблема машинного перекладу залишається однією з найбільш болючих в Україні. Хоча прогнози щодо розвитку в цій галузі позитивні, адже освіта стає якіснішою, дослідження глибшими, а знання доступнішими. Висновки. Перш за все «машинний» та «автоматизований» переклад це різні поняття, які відрізняються у самостійності виконання перекладу. Головним недоліком машинного перекладу є не завжди адекватний переклад. Основними перевагами машинного перекладу є швидкість та доступність. Реалії сьогодення показують, що перекладацька наука потребує розвитку, задля виведення української мови, а разом з тим й української держави на новий рівень визнання в світ.

Список використаних джерел:

1. Автоматизированный и машинный переводы: в чём разница [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.toptr.ru/library/translation-truth/avtomatizirovannyij-i-mashinnyij-perevodyi-v-chyom-raznicza.html>.
2. Багатомовні системи машинного перекладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.translate.ua/uk>
3. Обзор онлайн-переводчиков. Часть 2 [Електронний ресурс]. – http://www.primavista.ru/rus/articles/online_translators_part2.

Бондар Наталія Володимирівна, здобувач вищої освіти філологічного факультету
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Науковий керівник: Насалевич Тамара Василівна, кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри германської філології
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

РОЛЬ ТЕМПОРАЛЬНИХ АДВЕРБІАЛІВ У ФОРМУВАННІ РЕТРОСПЕКТИВНИХ ПОНАДФРАЗОВИХ ЄДНОСТЕЙ ТА ЇХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «КОД ДА ВІНЧІ»)

Постановка проблеми. Роман Дена Брауна «Код да Вінчі» став одним з найвідоміших романів останнього століття. Інтелектуальний, конспірологічний триллер (саме так визначають жанр роману багато літературознавців) з напруженим сюжетом і стрімким розвитком дії, охоплює події однієї доби, однак авторіві вдається навіть за такий короткий проміжок часу не лише зобразити розслідування головних героїв, а й розповісти про життя більшості персонажів та ті події, що стали

визначальними на їхньому життєвому шляху. Не оминає увагою автор і історичних фактів, повідомляючи читачам про особливості становлення та існування таємних товариств, релігійних організацій, розкриваючи таємниці, що їх приховує тисячолітня історія. Вдається усе це письменнику завдяки частим змінам часового плану та використанню ретроспективних вкраплень. Ретроспекція відіграє важливу роль у структурі твору і сприяє розгортанню сюжету. Тому аналіз функціонування ретроспекції та засобів її вираження у творі є **актуальною** темою для наукового дослідження.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Дослідженням ретроспекції у тексті займалися чимало науковців, зокрема І.Р. Гальперін [1] розглядав ретроспекцію поряд із проспекцією як граматичну категорію тексту, через яку здійснюється процес розуміння тексту читачем та усвідомлення ним зв'язку часів. В.А. Кухаренко [2] та Ю.А. Обелець [3] так само визначають ретроспекцію, як текстову категорію, що сприяє розвитку сюжету та виконує функцію доповнення теперішнього часу. І.В. Тів'яєва [4] приділяє увагу дослідженню ретроспективних понафразових єдностей, які є засобом реалізації ретроспекції в тексті. У даній статті ми спираємося на дослідження І.В. Тів'євої та І.Р. Гальперіна.

Що стосується творчості Дена Брауна, зокрема роману «Код да Вінчі», то існує багато праць, присвячених розгляду жанрових, стилістичних, композиційних особливостей роману, однак функціонування ретроспекції та засоби її реалізації у романі залишаються малодослідженими.

Мета статті полягала у виявленні ретроспективних понафразових єдностей у романі та аналізі лексичних засобів, а саме темпоральних адverbіалів, що використовуються для формування ретроспективних структур та їхньої інтеграції до тексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку І.Р. Гальперіна «ретроспекція – це граматична категорія тексту, яка об'єднує форми мовного вираження, які відсилають читача до попередньої змістовно-фактуальної інформації» [1]. Дослідник зазначає, що майже будь-який текст будується на ретроспекції. Саме тому він виокремлює 2 види ретроспекції: суб'єктивно-читацьку та об'єктивно-авторську. Суб'єктивно-читацька ретроспекція виявляється у мисленнєвому поверненні читача до вже прочитаних частин з метою згадати та поєднати в єдиний образ окремі «блоки» оповіді. Об'єктивно-авторська ж ретроспекція виявляється в моменти, коли автор повертає читача до вже прочитаних частин з метою їх актуалізації, і привертає увагу такими словами, як «йому згадалось», «і знов перед ним проносяться картини минулого» та ін. [1].

Ретроспекція у тексті часто виражається не одним реченням, а декількома, які поєднуючись мікротемою ретроспекції, утворюють ретроспективну понафразову єдність (РПЄ), «яка порушує просторово-часовий континуум тексту і маркує темпоральний стрибок вліво відносно базисного часу [4]». Для формування та інтеграції до тексту РПЄ автори послуговуються рядом засобів, серед яких важливу роль відіграють темпоральні адverbіали, які вказують на просторово-часові координати подій та «маркують точки розриву та відновлення просторово-часового континууму тексту» [4].

На даний час існують різні класифікації цих виразів. У нашому дослідженні ми спираємося на класифікацію, запропоновану Ц.Д. Бідагаєвою [6] та на дослідження І.В. Тів'євої [4, 5]. Згідно з класифікацією виокремлюють три класи темпоральних адverbіалів: адverbіали-локалізатори, адverbіали-корелятори та адverbіали-модифікатори. Для інтеграції РПЄ до тексту, маркування верхнього та нижнього кордонів РПЄ використовуються в більшій мірі адverbіали-локалізатори та адverbіали-корелятори.

Проаналізувавши роман Дена Брауна «Код да Вінчі» на предмет наявності маркерів просторової і часової віднесеності, можемо зробити висновок, що у тексті твору наявна велика кількість темпоральних адвербіалів. Розглянемо кожну з вищенаведених груп даних висловів.

Адвербіали-локалізатори. Дана група адвербіалів співвідносить дію з певним моментом часу, який може бути представлений точкою або інтервалом на часовій вісі, вони поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних належать ті слова та вирази, які позначають точний час чи подію (*in 2005*). Відносні локалізатори позначають дію, що має відношення до мовця чи моменту мови (*yesterday, as a child*) [6].

У романі «Код да Вінчі» було виокремлено такі абсолютні локалізатори: *in 1975, in December, in 1982, in 1888, in 1911, in 1099, October 13 of 1307, in 1447, in 1495, in 325 A.D., 500 B.C., on the tenth February in 1185, in 1940, in 1829, at the age of twelve, at eighteen*. Слід зазначити, що більшість вище наведених локалізаторів – це словосполучення, що позначають дату роком, і вживаються в тексті, переважно, при розповіді про минулі події, що стосуються історії Святого Граалю чи історії Опус Дей. Наприклад:

Their ascension to grace was jump-started **in 1982** when Pope John Paul II unexpectedly elevated them to a "personal prelature of the Pope," officially sanctioning all of their practices [7].

У романі, однак, найчастіше використовуються відносні локалізатори, насамперед, локалізатори передування. Невелику частку складають темпоральні прислівники (*ever, then, once, today, tonight, recently*) та темпоральні прислівникові вирази (*once before, from time to time, not long ago*).

Tonight, three thousand miles from home, the accolade had resurfaced to haunt him at the lecture he had given [7].

Recently, however, Opus Dei had found itself threatened by a force infinitely more powerful than the media... an unexpected foe from which Aringarosa could not possibly hide [7].

Найуживанішими є (без)прийменникові словосполучення, у складі яких наявні іменники часової семантики (*second, minute, hour, morning, afternoon, evening, day, night, week, month, year, decade, century, millenium*). Дуже часто ці іменники вживаються у поєднанні з прислівником *ago*, рідше *back* (*a little over a year ago, a year ago, twenty minutes ago, a few weeks ago, more than a year ago, five months ago, only minutes ago, ten years ago, months ago, a few months ago, a little over a year ago, all those years ago, a few years back*) або прикметниками *last, past* (*past year, last year, last month, the last decade, the last sixty second, during the last century*). Наприклад:

Last month, much to Langdon's embarrassment, *Boston Magazine* had listed him as one of that city's top ten most intriguing people – a dubious honor that made him the brunt of endless ribbing by his Harvard colleagues [7].

When the Pope visited Paris **a few years back**, Fache had used all his muscle to obtain the honor of an audience [7].

В поєднанні з прийменниками *for, over, through* вищезгадані іменники використовуються для позначення часового інтервалу, протягом якого відбувалися описані події (*for centuries, for a thousand years, for ten years, for years, for the last decade, for two millennia, for months, over the past two decades, over the course of twelve years, over ten years, over the past ten years, through the years, throughout the Renaissance*). Широко вживаними є назви частин доби (*one night, to this day, until this afternoon, one March night, on that day*), часто у поєднанні з прислівником *earlier* (*earlier this evening, earlier today, earlier tonight; earlier this semester*). Наприклад:

For the last decade, he had been following *The Way*, cleansing himself of sins... rebuilding his life... erasing the violence in his past [7].

Earlier this evening, with in the sanctuary of his penthouse apartment, Bishop Manuel Aringarosa had packed a small travel bag and dressed in a traditional black cassock [7].

Також трапляються словосполучення, які позначають вік та періоди людського життя (*as a boy, as a young astronomy student, as a child, during his twenty-year tenure as curator*). Наприклад:

As a boy, Langdon had fallen down an abandoned well shaft and almost died treading water in the narrow space for hours before being rescued [7].

As a young astronomy student, Langdon had been stunned to learn the planet Venus traced a *perfect* pentacle across the ecliptic sky every four years [7].

Яскраво вказують на подію чи часовий інтервал, які передували моментові мовлення, словосполучення з прийменниками *at, by, (by the 1300s, at dawn on the thirteens)*.

Локалізаторів синхронності у тексті роману було знайдено не багато, зазвичай вони використовуються наприкінці РПЄ, або першому реченні наступної понадфразової єдності, щоб вказати на закінчення РПЄ та перехід до основного часового плану твору. Найчастіше зустрічається прислівник *now*. Наприклад:

Only minutes ago, Langdon had listened to her phone message, thinking the newly arrived cryptographer must be insane. And yet, the more he listened, the more he sensed Sophie Neveu was speaking in earnest. *Do not react to this message. Just listen calmly. You are in danger **right now**. Follow my directions very closely.* Filled with uncertainty, Langdon had decided to do exactly as Sophie advised. He told Fache that the phone message was regarding an injured friend back home. Then he had asked to use the rest room at the end of the Grand Gallery.

Sophie stood before him **now**, still catching her breath after doubling back to the rest room [7].

У наведеному прикладі використовуються темпоральні адвербіали *only minutes ago* та *now*. Локалізатор передування *only minutes ago* маркує верхній кордон РПЄ і сигналізує про зміну часового плану та повернення до подій, що відбулися за декілька хвилин до моменту основної оповіді. Локалізатор синхронності *now* на початку наступної понадфразової єдності повідомляє про закінчення РПЄ та повернення до основного часового плану оповіді.

У даному прикладі можна помітити також, що локалізатор синхронності використовується у середині РПЄ у прямій мові одного з персонажів. Дослівна передача частини запису з автовідповідача Софі у РПЄ надає більшої вірогідності оповіді, а локалізатор синхронності *now* підкреслює той факт, що Роберт Легтон і досі знаходиться у небезпеці.

У наступному прикладі використовується вираз *the same year*, який також є локалізатором синхронності, однак позначає довший проміжок часу, ніж *now* у попередньому прикладі.

Suspiciously, Opus Dei's elevation occurred **the same year** the wealthy sect allegedly had transferred almost one billion dollars into the Vatican's Institute for Religious Works – commonly known as the Vatican Bank – bailing it out of an embarrassing bankruptcy [7].

Серед локалізаторів слідування найчастіше трапляються словосполучення з прислівником *later (twenty-four hours later, two months later)*, та прийменниками *after, since, over (over time, after all these years, since at least 1500, since the days of Isis, since then)*. Наприклад:

Since then, the stream of self-important historians and art buffs arriving at his door had seemed never-ending [7].

Since then, he'd suffered a haunting phobia of enclosed spaces – elevators, subways, squash courts [7].

Twenty-four hours later, he had almost lost his life inside Vatican City. This photo was entirely different, and yet something about the scenario felt disquietingly familiar [7].

Адвербіали-корелятори. Дана група адвербіалів співвідносить дію з іншою дією (подією). У тексті роману цей тип адвербіалів часто виражений підрядними реченнями часу (*since he first saw the Polaroid, before Opus Dei had saved him, while I was here*), однак трапляються і словосполучення (*the day before her ninth birthday, before Franco's regime*).

Opus Dei's traditionalist philosophy initially had taken root in Spain **before Franco's regime...** [7]

Часто автор послуговується підрядними реченнями часу для вказівки на віковий період персонажа, під час якого відбувалися події (*when he was a young missionary, when he was seven, when he was twelve, when she was twenty-two, when she was a little girl, when she was only four, when she was young, when Sophie was a little girl*).

He had left home **when he was seven** [7].

Також характерним є вживання складних конструкцій з герундієм у активній та пасивній формах: (*since being arrested and shipped to prison in Andorra, while attempting to steal a case of cured ham from a cargo ship, while being interviewed by an American art magazine*). Вживаються ці конструкції для конкретизації умов, за яких мала місце інша дія.

At eighteen, in a port town, **while attempting to steal a case of cured ham from a cargo ship**, he was caught by a pair of crewmen [7].

Так, на прикладі бачимо, що для опису події, про яку згадує персонаж, використано абсолютний локалізатор *at eighteen*, який задає верхню межу РПС і вказує на точний вік персонажа в той період. Далі час події конкретизується за допомогою корелятора *while attempting to steal a case of cured ham from a cargo ship*. Таким чином, використання адвербіалів-кореляторів допомагає уточнювати час події та деталізувати подробиці того, що відбулося.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що темпоральні адвербіали відіграють важливу роль у романі, маркуючи кордони РПС та допомагаючи читачеві орієнтуватися в часових площинах твору. Автор використовує різні види темпоральних адвербіалів з метою вказати точну дату чи проміжок часу, коли відбувалися події, уточнити деталі минулого чи показати зв'язок між ними. Найчастіше в романі трапляються відносні локалізатори, виражені (без)сполучниковими словосполученнями.

Перспективою подальшого дослідження може бути аналіз функціонування ретроспекції в інших романах Дена Брауна та встановлення особливостей відображення часу у творчості письменника.

Список використаних джерел:

1. Гальперин И.Р. (2006). *Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 4-е, стереотипное.* М: КомКнига., (Лингвистическое наследие XX века.)
2. Кухаренко В.А. (1988). *Интерпретация текста: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.».* - 2-е изд., перераб. М.: Просвещение
3. Обелець Ю.А. (2006). *Темпоральна структура можливих світів художнього тексту (на матеріалі англомовної прози)* (автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук). Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Одеса, Україна.
4. Тивьяева И.В. (2007). *Ретроспективные сверхфразовые единства: формы и функции (на материале английского языка)* (автореф. дис. ... канд. филол. наук). Тульский гос. уни-т., Тула, Россия.
5. Тивьяева И.В. (2018). Темпоральные адвербиалы как элемент вербального кодирования мнемической деятельности. *Science Journal of VolSU. Linguistics.* (17), 124-133.
6. Бидагаева Ц.Д. (2004) *Темпоральные адвербиалы в английском предложении: языковой процесс выражения смысла.* Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ.
7. Dan Brown. (2003). *The Da Vinci Code*. Вилучено з: <https://www.readerssection.com/Books/the-da-vinci-code/>

Пристапа Любов Леонідівна, студентка III курсу

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Науковий керівник: Семенюк Антоніна Афанасіївна, канд. філол. наук, доцент кафедри практики англійської мови

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна

СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРОНІМАМИ

Актуальність нашого дослідження зумовлена зацікавленістю сучасних мовознавчих розвідок у дослідженні культурної спадщини народу, що знайшла своє відображення в англійській мові у фразеологізмах з різними компонентами, які потребують подальшого дослідження. Зокрема, фразеологізми з колірним компонентом у своїх працях розглядали такі вчені як: Г. Г. Соколова, О. П. Пророченко, І. І. Гуменюк, О. А. Зубач та багатьох інших. Вагомий внесок у царину вивчення кольору належить Й. В. Гете [1].

Мета нашої роботи полягає у семантичному та функціональному аналізі колоронімів у структурі англійських фразеологізмів на матеріалі авторитетних джерел: “The Free Dictionary by Farlex” [2] та “Практичному англо-українському словнику фразеологічних синонімів” [3].

Наше життя сповнене фарб, кольорів та відтінків та інколи ми навіть не усвідомлюємо, яке ж значення вони мають, ми просто звикли, що кров – червона, небо – синє, земля – чорна, сонце – жовте, а трава – зелена. Кожен колір по-своєму багатозначний, несе в собі якусь інформацію та здійснює вплив на емоційну сферу людини (синій, зелений заспокоюють, а червоний збуджує), на її поведінку, настрій та підсвідомість. За колірними уподобаннями можна навіть судити про темперамент, характер та психоемоційний стан особистості. “Кожна кольорова пляма володіє певним емоційним змістом, який може бути використаним художником для передачі своїх відчуттів, переживань. Вона одночасно містить і “відгалужений” зміст, абстрагований від реальних предметів, і вказівку на реальні якості” [4].

Психологія кольору здавна привертає увагу вчених, адже колір може викликати певні асоціації та емоції, впливати на нас через предмети, відобразити наші почуття, стан та емоції. “Відчуття кольору виникає в мозку при збудженні і гальмуванні світлочутливих клітин — рецепторів очної сітківки людини або іншої тварини, колбочках. Вважається (хоча дотепер так ніким і не доведено), що у людей і приматів існує три види колбочок, що розрізняються за спектральною чутливістю — ρ (умовно “червоні”), γ (умовно “зелені”) і β (умовно “сині”), відповідно” [5].

У творі колір стає провідним елементом, який сприяє розкриттю основного задуму, певної функції виконуваної епізодом, який у свою чергу є невід’ємним в складному механізмі роману, що може існувати лише за наявності всіх елементарних частинок та художніх подробиць таких же важливих для проникнення в глибину оповіді, як і сама цілісність твору [6].

Зокрема, чорний – це колір, пов’язаний з чимось злим, негативним, зловісним, таємничим та страшним (чорна магія, чорна кішка – символи чаклунства та невдачі, диявольських сил). Також чорний – це колір жалоби, асоціюється зі смертю, з

поглинанням, руйнуванням, сумом, стражданням (чорний ворон – провісник смерті).

В англійській мові цей колір також набуває різноманітних значень, подібних до попередньо згаданих і в той же час відмінних: несе в собі негатив – *to paint a thing black* – змальовувати щось у похмурому світлі; *black look* – недружній, злий погляд; *black and blue* – в синцях; *to beat black and blue* – побити до напівсмерті. Проте в англійській мові цей колір асоціюється не лише з чимось поганим, а символізує й прибутковість – *be in the black* – бути фінансово незалежним, бути прибутковим; і ще одне зі значень цього кольору – нейтральне, тобто позначає колір: *as black as a stack of black cats* – дуже чорний; *as black as the ace of spades* – дуже чорний (як негр).

Блакитний – колір спокою та умиротворення – у деяких випадках може символізувати вірність і відданість, це колір знаті, він часто виступає також втіленням смутку та депресії. І всі ці значення влучно підходять та описують його інтерпретацію в англійській мові: *true blue* – вірність, відданість; *blue blood* – аристократичність; *to be blue* – сумувати; *blue devils* – меланхолія, туга; *as blue as the devil* – сумний, похмурий; *like a bolt out of the blue* – раптово; *to be in a blue funk* – тужити; *to look blue* – мати сумний вигляд, бути безнадійним (про становище, справу); *to feel blue* – бути в поганому настрої; *to be in the blues* – зазнати невдачі, збитися з дороги; *to have the blues* – сумувати, мати поганий настрій *a shot in the blue* – помилка, промах; *to blue money* – тринькати гроші; *to talk a blue streak* – тараторити, багато говорити; *till one is blue in the face* – довго і безуспішно; *blue-eyed boy* – улюбленець, мазунчик; *out of the blue* – несподівано; *blue-ribbon* – найкращий; *blue-collar* – робітник; *once in a blue moon* – дуже рідко, майже ніколи; *till you are blue in the face* – до посиніння; *blue study* – (похмуре) роздум, міркування; *to drink till all's blue* – допитися до білої гарячки.

Жовтий – колір сонця, який викликає в нас теплі, приємні відчуття, звільняє від негативу, створює гарний настрій, але, водночас, це колір розлуки, зради та ревності. В українській мові він може передавати як негативні, так і позитивні значення, в англійській жовтий має лише негативні конотації: *have a yellow streak* – злякатись; *yellow dog* – підла людина.

Білий – символ невинності, чистоти, легкості та простоти, несе в собі справедливість. В англійській мові на відміну від української білий має не лише позитивні значення, а й негативні: *white elephant* – обуза, подарунок, від якого не знаєш як позбутися; *white fury* – шаленство; *to be white-hot* – бути розлюченим, доведеним до сказу; *white-knuckle* – подія або подорож, яка викликає сильне хвилювання через її небезпеку. Проте найдавніші символічні значення білого в основному позитивні: благо, радість, чистота, невинність, чесність: *white hot* – вражаючий, хвилюючий; *to mark with a white stone* – відзначити будь-який день як особливо щасливий; *white hope* – перспективна людина; *white-haired/white-headed boy* – улюбленець; *to be whiter than white* – бути гранично чесним, моральним; *lily-white reputation* – незаплямована репутація; *white hands* – чесність, незаплямованість, невинність; *white light* – в об'єктивному освітленні; *to stand in a white sheet* – публічно каятись; *white lie* – нешкідлива брехня, брехня в благо.

Таким чином, фразеологізми з колоронімами суттєво впливають на носіїв обох мов, як англійської, так і української: викликають різноманітні емоції, зумовлюють раптові почуття та можуть навіть розповісти про характер чи темперамент людини. Більше того, фразеологізми є втіленням думок, вірувань та уявлень представників певної культури, відображають культурну спадщину й світосприйняття того чи іншого народу. З огляду на те, що країни різняться своєю історією, традиціями та звичаями, які також відображаються у фразеологізмах, спостерігаються відмінності

у їх сприйнятті та трактуванні. Бачення блакитного кольору збігається в англійській та українській мовах, що може свідчити про схожість асоціацій, а от трактування чорного, білого, жовтого кольорів дещо відрізняється і тим самим вказує на особливості та відмінності бачення й сприйняття історично зумовлених подій, з якими їхнє виникнення пов'язане.

Перспективу вбачаємо у подальшому дослідженні структурно-семантичних й етимологічних характеристик фразеологізмів з різними компонентами та особливості їх перекладу українською.

Список використаних джерел:

1. Гете И. В. Учение о цвете. Теорияпознания: пер. с нем. / И. В. Гете. – 2-е изд. – М. : Эдиториал УРСС, 2011. – 200 с.
2. The Free Dictionary by Farlex[Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://idioms.thefreedictionary.com/home>
3. Береза Т. Практичний англо-український словник фразеологічних синонімів / Авт.-уклад.:Береза Т.А., Коцюк Л.М., Кулинський О.С. – Львів: БаК, 2011. – 400 с.
4. Гей Н.К. Искусство слова: О художественности литературы / Н.К. Гей. – М.: Наука, 1967. – 364 с.
5. Домасев М. В. Цвет, управлениецветом, цветовыерасчеты и измерения/ М. В., Домасев, С. П. Гнатюк/. – СПб.: Питер, 2009. –224 с.
4. Коваль Т. С. Художньо-образна функція кольористики / Т. С. Коваль // Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи. – Миколаїв. – 2007. – №25. – С. 2–5.

Стрельник Владислав Олегович, здобувач вищої освіти факультету економіки і права
Національний транспортний університет, Україна

Науковий керівник: Лейцюсь Галина Михайлівна, канд.філол.наук, доцент
кафедри іноземної філології та перекладу
Національний транспортний університет, Україна

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ДИСКУРСУ

Сучасна англійська мова буквально переповнена асинтетичними іменниковими кластерами, які найчастіше вживаються в науково-технічному дискурсі. Кластери – це словосполучення, що можуть складатися з двох, трьох, чотирьох або й більше іменників, та виконують номінативну функцію, інакше кажучи, це – багатокомпонентні терміни [1]. Терміни – це цілком офіційні, прийняті й узаконені в певній галузі науки або ж техніки позначення, назви понять. Специфіка термінів зумовлена сферою функціонування термінологічних одиниць, а також тим, що терміни є номінативними одиницями мови науки й техніки, а не одиницями природної мови загалом. В науково-технічному дискурсі терміни виконують свої основні функції: номінативну – називають спеціальні об'єкти чи їх ознаки; сигніфікативну – позначають загальне поняття, яке належить до системи спеціальних понять цієї галузі знання; комунікативну – передають в часі і просторі спеціальні знання та ін. [2].

Сьогодні переклад науково-технічної літератури є досить актуальною проблемою, особливо через труднощі в адекватній передачі англійського терміну українською мовою, з якими безумовно зіштовхується кожен перекладач. Ці труднощі обумовлені різним рівнем розвитку технологій і, якщо в мові однієї країни плід технологічного прогресу може мати назву, то в іншій вона може бути відсутня,

через що перекладачеві доведеться вдаватися до використання різних перекладацьких лексичних трансформацій. Проблему перекладу багатокомпонентних термінів вивчали різні лінгвісти, серед них А.Я. Коваленко [3], В.І. Карабан [2], В.І. Корунець [1], Д.С. Лотте [4]. В основу нашого практичного дослідження була покладена класифікація способів перекладу багатокомпонентних термінів, запропонована лінгвістом І.В.Корунцем [1]. У своїх роботах лінгвіст пропонує способи перекладу термінів на українську мову, застосування кожного з яких може бути обумовлено такими трьома факторами:

- 1) лексичним значенням компонентів терміну;
- 2) їх структурною формою;
- 3) значенням терміну в цілому.

Виходячи з названих факторів, термін можна починати перекладати з:

- основного іменника, наприклад: Newton's law – закон Ньютона, radiator grille – решітка радіатора;
- залежного слова (яким виступає прикметник) або з основного слова (ним виступає іменник), наприклад: bevel wheel – конічна шестерня/шестерня головної передачі, unleaded petrol – неетильоване паливо/паливо без вмісту етилену [1].

Що стосується багатокомпонентних термінів, то вчений пропонує наступні способи перекладу в залежності від кількості лексичних одиниць в терміні, наприклад:

а) для трикомпонентних:

- прикметник + головний іменник + залежний іменник, наприклад: filtered intake air – очищене повітря, що всмоктується;
- головний іменник + другий залежний іменник + перший залежний іменник, наприклад: calcium tungstate screen - екран вольфраму кальцію;
- головний іменник + перший залежний прикметник + другий залежний іменник, наприклад: purging pressure sensor – датчик високого тиску;
- другий залежний іменник + перший залежний іменник + головний іменник, наприклад: air fuel ratio – паливно-повітряна суміш.

б) для чотирикомпонентних, наприклад:

- головний іменник + третій залежний іменник + перший залежний іменник + другий залежний іменник, наприклад: exhaust camshaft Hall sensor – датчик положення випускного розподільчого валу;
- головний іменник + другий залежний іменник + третій залежний іменник + перший залежний іменник наприклад: engine oil pump valve – клапан масляної помпи двигуна;
- головний іменник + перший залежний іменник + другий залежний іменник + третій залежний іменник, наприклад: oil dipstick guide tube – корпус масляного щупа;
- третій залежний іменник + головний іменник + перший прикметник + другий залежний іменник, наприклад: automotive engineering main plant – головний завод з автомобілебудування;
- перший залежний іменник + головний іменник + третій залежний іменник + другий залежний іменник, наприклад: Dartmouth Auto Castings Plants – Дартмутські заводи відливків автомобільних заготовок.

Щодо п'яти-, шести- та семикомпонентних термінів, то науковець зазначає, що вони мають рідкісне застосування у науково-технічному дискурсі, а способи їх перекладу особливо не відрізняються від застосованих до чотирикомпонентних термінів, і в основному передача значення починається з головного іменника, наприклад: relative atomic mass calculation formula – формула розрахунку відносної атомної маси [1].

У випадку відсутності еквівалентів терміну можна застосувати наступні лексичні трансформації:

- калькування, здійснення дослівного перекладу, наприклад: *rotary engine* – роторний двигун;
- описовий переклад, передача значення за допомогою пояснення, наприклад: *multi-spark ignition* – система запалювання, при якій свічка виділяє іскру декілька разів;
- додавання, внесення додаткових слів при перекладі, наприклад: *gear lever* – важіль перемикачів передач;
- транскодування, звукова або графічна форми передані засобами мови перекладу, наприклад: *engine capacity* – об'єм двигуна [2].

Підсумовуючи можна зауважити, що проблема перекладу багатокomпонентних термінів у науково-технічному дискурсі буде актуальною протягом усього періоду розвитку науки та техніки і перекладачеві недостатньо володіти лише загальними знаннями мови та мати гарну мовну інтуїцію для розв'язання труднощів, що виникають при перекладі багатокomпонентних термінів. Важливу роль у передачі значення з мови оригіналу на мову перекладу відіграють знання специфічної галузі та способів перекладу термінів, а також вміння використовувати лексичні трансформації. На нашу думку, подальша перспектива у дослідженні даної теми полягає у спостереженні за процесом появи нових термінів та їх подальшому аналізі.

Список використаних джерел:

1. Корунець І.В. (2003) *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник*. Вінниця, Україна: Нова Книга.
2. Карабан В.І. (2004) *Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця, Україна : Нова книга.
3. Коваленко А.Я. (2001) *Загальний курс науково-технічного перекладу : навчальний посібник*. Київ, Україна: ІНКOS.
4. Лотте Д.С. (1961) *Образование системы научно-технических терминов. Основы построения научно-технической терминологии*. Москва, Российская Федерация.

Єгоров Олександр Глібович, здобувач вищої освіти факультету економіки та права
Національний транспортний університет, Україна

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР В МЕДІЙНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТАХ

Публіцистичний стиль займає особливе місце серед стилів літературної мови. Тексти з такою стилістикою можуть бути різної тематики, оскільки вони ефективно працюють в самих різних сферах людської діяльності: політиці, освіті, охороні здоров'я, економіці. Важливість тематики, що висвітлюється засобами масової інформації, вимагає ґрунтовних роздумів і відповідних засобів логічного викладу думки. Особливістю економічної проблематики є скрупульозність дослідження проблеми, вивіреність всіх використаних фактів і, з іншого боку, соціальна заостреність. Також такі тексти мають аргументацію, що доводить істинність (дійсність) «тези» і спростовує «антитезу»[1].

Головною функцією публіцистичного стилю є не стільки інформування, скільки вплив на читача або слухача з метою переконати його в правильності

висунутих положень і/або викликати в ньому бажану реакцію не тільки логічно обґрунтованою аргументацією, скільки силою, емоційною напруженістю, показом тих сторін явища, які найбільш ефективно служать для досягнення поставленої мети [3, с. 405].

Отже, характерною особливістю економічної публіцистики є комбінація наукового і публіцистичного стилів. Коли в публіцистичному стилі з'являється метафора, вона забезпечує мовленню образність і оцінність.

Метафора розглядалася головним чином в межах стилістики і риторики, як засіб досягнення образності та емоційного впливу на аудиторію. Після опублікування відомого дослідження лінгвістів Дж. Лакофом і М. Джонсона [6, с.115] послідувала велика кількість не менш важливих робіт з когнітивістики. І метафору почали розглядати як когнітивне явище, механізм якого широко залучений в процесах формування семантики похідного слова, в утворенні термінів і побудові дискурсу.

Нині актуальним є вивчення науково-популярного компоненту засобів масової інформації (ЗМІ), мета якого полягає в тому, щоб донести наукове знання до аудиторії з урахуванням віку і рівня освіти. За допомогою метафори інформація може бути передана найбільш компактно і доступно, і в той же час в аудиторії має бути сформоване певне ставлення до описуваних фактів.

Необхідно зауважити, що метафора - це вид тропів, приховане образне порівняння, уподібнення одного предмета, явища іншому [2, с. 944]. За своєю структурою метафори поділяються на прості, тобто представлені однією лексичною одиницею, і розгорнуті або розширені, які можуть бути представлені словосполученням, фразою, виразом або цілим текстом.

Тепер більш детально розглянемо метафори, що застосовуються в медійних економічних текстах. Перш за все, це так звані «стерті» метафори, коли образний та фігуральний характер не відчувається. Як правило, досвідчений перекладач рідко зазнає труднощів при перекладі «стертих» метафор, хоча не завжди їх можна перекласти дослівно. Наприклад, англійському вислову *«field of human knowledge»* відповідає українська метафора *«сфера людських знань»*, а не *«поле знань»*. Образ, на якому заснована метафора, може не збігатися в різних мовах. На противагу цьому, «стерта» метафора тим і специфічна, що її образність повністю відсутня, передається лише семантичне значення. Іноді «стерта» метафора не має відповідника в мові перекладу, і тоді вона передається нейтральним, неметафоричним, описовим виразом [7, с.292].

Поряд зі «стертими» метафорами в медійних економічних текстах досить поширеними є метафори-кліше. Це такі метафори, які дещо втратили свою естетичну складову і все частіше використовуються лише в коннотативній функції для того, щоб ясніше, яскравіше, емоційніше висловити думку. Наведемо ілюстративний матеріал. З англійської мови вираз *«at the end of the day»* перекладається семантично-нейтральним виразом *«в результаті»*. Однак, якщо в мові перекладу є така можливість, вибір завжди робиться на користь більш експресивного виразу, оскільки він матиме більший вплив на читача: *«the calm before the storm»*, що можна перекласти як *«затишок перед штормом»* [7, 104].

Багатьма дослідниками відзначається, що, наприклад, концептуальна метафора відіграє важливу роль в економічному дискурсі. У наш час все частіше розглядається метафоричний механізм концептуалізації наукових реалій в економічному тексті. Все більше визнання отримує думка про необхідність вивчення і застосування концептуальної метафори як інструменту пізнання і методу наукового дослідження, а також в методиці навчання іноземних мов, зокрема, в курсі

англійської мови, а саме економічного перекладу. Серед найпоширеніших економічних концептуальних метафор можна виділити метафори, які об'єднані в рамках наступних семантичних груп: «обладнання» і «механізми», «боротьба», «військові дії», «кораблі» та інше. Для правильного розуміння економічних питань, позначених метафорою, необхідно осмислення її зв'язків з позамовною реальністю [7, с.296].

Одним з найвідоміших прикладів економічних метафор в англійській мові є метафора *«bulls and bears»*, що відноситься до так званого «біржового сленгу». В економічних словниках наводяться тлумачення даних понять: *«bull»*, тобто «бик» - це покупець фінансового інструменту, товару, який сподівається продати його за вищою ціною через деякий час. Інакше кажучи, це спекулянт, який грає на підвищенні цін. *«Bear»* (ведмідь) - це учасник фондової, валютної чи товарної біржі, який грає на зниження цін. Він намагається продати фінансові активи, щоб потім купити їх за нижчою ціною. Таким чином, характер біржової діяльності та її учасників уподібнюється біологічним особливостям обох тварин. На цьому принципі будується метафора, яка втратила свою образність і перейшла в розряд термінів.

Метафори, що використовуються в медійних економічних текстах, також мають культурно-традиційний відтінок. Наприклад, китайський економічний дискурс переважно асоціюється з *“Dragons”* «драконами», а індійський – з *«Elephants»*- «слонами». Зустрічаються і змішані типи метафор, коли універсальні концепти взаємодіють з національно-специфічними, наприклад: *«when dragons dance with bears»*, тобто «Коли дракони танцюють з ведмедями».

Отже, розглянувши три види метафор, що зустрічаються в економічній публіцистиці, а саме «стерті» метафори, метафори-кліше і концептуальні метафори, можна зробити висновок про те, що основним способом їх перекладу українською мовою є переклад за допомогою усталеної мовної відповідності (еквівалентного метафоричного вираження в мові перекладу).

Список використаних джерел:

1. Бородуліна Н.Ю., Гуляєва Е.А. (2009) *Метафора як засіб утворення смислу в економічному тексті*. Взято з: <http://www.lib.csu.ru/vch/151/005.pdf>
2. Ожегов С.І., Шведова Н.Ю. (1999) *Тлумачний словник російської мови*. Москва, Російська Федерація: Азбуковник, 944 .
3. Гальперін І.Р. (1958) *Нариси з стилістики англійської мови*. Москва, Російська Федерація: Видавництво літератури на іноземних мовах, 405.
4. Кліменова Ю.І. (2009) *Інтегрований підхід до дослідження метафори*. Взято з: ftp://lib.herzen.spb.ru/text/klimenova_96_201_205.pdf.
5. Кожина М.Н., Дускаєва Л.Р., Салимовський В.А. (2008), *Стилістика російської мови*. Москва, Російська Федерація: Флінта, 342-351.
6. Лакофф Дж. Джонсон М. (2003) *Метафори, якими ми живемо*. Чикаго, США: Видавництво Університета Чикаго, 115.
7. Ньюмарк П. (2008) *Підручник з перекладу*. Харлоу, Англія: Pearson Education Limited, 292.

Ратушний Олександр Михайлович, здобувач вищої освіти факультету економіки і права
Національний транспортний університет, Україна

Науковий керівник: Лейцюсь Галина Михайлівна, канд.філол.наук, доцент
кафедри іноземної філології та перекладу
Національний транспортний університет, Україна

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У продовж багатьох років провідні вчені-філологи відстоювали гіпотезу про неможливість рівноцінного відтворення як змісту, так і форми оригіналу засобами іншої мови, цілком правильно стверджуючи, що художній твір завжди має чітко виражений національний характер, що кожна мова має власні, притаманні лише їй засоби виразності. Будь-який народ має притаманні лише йому умови розвитку, які виступають його характерними рисами, надаючи йому щось особливе, незвичайне, неповторне. Кожна мова містить у своєму лексичному складі слова, які належать до національної лексики, і не мають ані аналогів, ані еквівалентів в інших мовах. Такі слова або словосполучення називають безеквівалентною лексикою.

Кожен перекладач ставить перед собою мету – досягнення адекватності. Адекватність – це вичерпна передача смислового змісту оригіналу і повна функціонально-стилістична відповідність йому. Безумовно, найвищою майстерністю перекладача вважають досягнення тотожності змісту оригіналу та перекладу. Вирішальну роль для перекладу відіграє той факт, що різні мови мають одиниці, які відрізняються в плані вираження, тобто за формою, але співпадають у плані змісту. Тобто, перекладом називається процес перетворення мовного твору однією мовою в мовний твір іншою мовою зі збереженням незмінного плану змісту. У разі міжмовних перетворень неминучі втрати, тобто наявна неповна передача значень у тексті оригіналу. Звідси впливає той факт, що текст перекладу ніколи не може бути повним та абсолютним еквівалентом тексту оригіналу, і завдання перекладача полягає в тому, щоб зробити цю еквівалентність найбільш повною, тобто намагатися зводити втрати до мінімуму.

Під поняттям еквівалентності перекладу розуміють передачу в перекладі змісту оригіналу, який розглядається як сукупність інформації, що міститься в тексті, включаючи емотивні, стилістичні, образні, естетичні функції мовних одиниць. Отже, еквівалентність – поняття ширше, ніж «точність перекладу», під яким зазвичай розуміють лише збереження «предметно-логічного змісту» оригіналу.

Безеквівалентна лексика відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві культурам інших народів, виступає складовою образності тексту, створює емоційно-експресивний підтекст, пов'язаний з етнічним компонентом значення.

Переклад безеквівалентної лексики є важким, тому може виникнути повна неможливість знайти відповідне слово оригіналу, але це не означає, що вона не піддається перекладу. Це трапляється тоді, коли слово-оригінал означає місцеве явище, якому не існує відповідника у мові перекладу.

Отже, беручи до уваги все вище згадане, можна сформулювати наступне визначення поняття «безеквівалентна лексика» – це слова, що слугують для

вираження понять, є відсутніми в іншій культурі та мові, слова, що відносяться до особливих культурних елементів, а також слова, які не мають перекладу на іншу мову одним словом, не мають еквівалентів за межами мови, до якої вони належать. Основною проблемою перекладу безеквівалентної лексики залишається відсутність єдиної її класифікації, проте в основу всіх наявних класифікацій покладено предметний принцип. Тому безеквівалентна лексика вимагає творчого підходу і глибоких знань лінгвокраїнознавства при перекладі її на іншу мову. Але наявність безеквівалентних одиниць не означає, що їх значення не може перекладатися, або, що вони перекладаються з меншою точністю, ніж одиниці, які мають прямі відповідності. Така лексика щоразу ставить перекладача перед проблемою вибору того чи іншого способу їх передачі.

В лінгвістичному аспекті безеквівалентні одиниці, наприклад, і автомобільної тематики мають інколи кілька значень в межах різних наук, наприклад, в машинобудуванні слово «*valve*» означає «*клапан*», а в радіотехніці – «*електронну лампу*». Особливі труднощі для перекладу викликають випадки, коли одна й та ж лексична одиниця має різне значення в залежності від певного приладу чи обладнання, наприклад, слово «*key*» означає «*ключ*», «*шпилька*», «*кнопка*», «*перемикач*» та інше.

Характерною рисою сучасної науково-технічної літератури є широке використання різних скорочень і аббревіатур. Слід пам'ятати, що прийняті скорочення є офіційними, загальноприйнятими і їх не можна довільно змінювати та замінювати, наприклад, *A.C.* – «*alternating current*», *H.P.* – «*horse power*».

Науково-технічні тексти автомобільної тематики характеризуються також наявністю довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають. Наведемо ілюстративний матеріал: *This approach possesses the advantage over the experimental method of greater flexibility.* - Цей підхід має перевагу перед експериментальним методом більшої гнучкості.

Ще однією особливістю таких текстів вживання багатокomпонентних атрибутивних словополучень, наприклад: *Pulse microwave radar station; airfield surface movement indicator; ect.* – Імпульсна мікрохвильова радіолокаційна станція; індикатор руху аеродромової поверхні, означень, утворених шляхом стяжки цілих синтаксичних груп, наприклад: *Temperature dependent* – залежно від температури, замість *dependent on temperature*. *Circulation induced effects* - залежно від температури. Ефекти, викликані циркуляцією, замість *effects induced by circulation*. - наслідки, викликані циркуляцією, та синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів (об'єктний відмінок з інфінітивом, називний відмінок з інфінітивом). *The application of electronics was changed our life.* - Застосування електроніки змінило наше життя.

За словами вченого В. І. Карабана [8] (граматичні труднощі під час перекладу українською мовою англомовних науково - технічних текстів спричинено, перш за все, граматичними відмінностями мов оригіналу(англійської) та перекладу (української), розбіжностями в їх будові, у наборі і їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій. Саме тому перекладач англомовної науково - технічної літератури повинен бути добре обізнаним з граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії перекладу взагалі та науково - технічного перекладу зокрема, а також із перекладними відповідниками у галузі граматики та лексики, перекладацькими трансформаціями, способами перекладу різних мовних та мовленнєвих явищ,

адже, за словами Т. Р. Кияка, все це становить частину загальної компетенції перекладача [8].

Основною проблемою перекладу безеквівалентної лексики залишається відсутність єдиної її класифікації, проте в основу всіх наявних класифікацій покладено предметний принцип. Тому безеквівалентна лексика вимагає творчого підходу і глибоких знань лінгвокраїнознавства при перекладі її, наприклад, і українською мовою.

Список використаних джерел:

1. Бархударов Л. С. *Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода)* - Москва: Международные отношения, 2010. -240.
2. Бугулов И. Н. *Особенности передачи слов-реалий в переводах англоязычной литературы развивающихся стран* / И. Н. Бугулов, О. Ф. Шевченко. – Київ: Нова Книга, 2011. – 376-378.
3. Влахов С. *Непереводимое в переводе. Реалии* / С. Влахов, С. Флорин // *Мастерство перевода* – Москва: Издательство «Россесельса», 2010. -432–456.
4. Кочерган М. П. *Загальне мовознавство : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти* . - Київ: Видавничий Центр «Академія», 2011. -62.
5. Возна М. О. *Англійська мова для перекладачів і філологів* / М. О. Возна. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 337.
6. Зорівчак Р. П. *Реалія та переклад* / Р. П. Зорівчак. – Львів: Видавництво при Львівському університеті, 2008. -298.
7. Миропольська Н. Є. *Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика* / Н. Є. Миропольська. – Київ: Вища школа, 2014. – 174.
8. Карабан В.І. *Переклад англійської наукової і технічної літератури*. – Вінниця: Нова Книга, 2012. - 564.

Рацун Оксана Василівна, студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти заочної форми навчання

Навчально-науковий інститут іноземної філології

Житомирського державного університету імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Очковська А.П., к.ф.н., викладач

Навчально-науковий інститут іноземної філології

Житомирського державного університету імені Івана Франка, Україна

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ РОБОТИ ТА НЕРОБСТВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дослідження структурних та функціональних особливостей фразеологічних одиниць досі викликає неабиякий інтерес серед плеяди мовознавців, серед яких можна виділити роботи В. В. Виноградова, Теплякова І. М., Куніна А.В., Герасимова О.В., Кочергана М.П. і тд. Проте досі існують дискусійні питання та лакуни щодо вивчення окремих груп фразеологізмів, серед яких виокремлюємо фразеологічні одиниці на позначення роботи та неробства. Саме у розкритті їхніх структурних особливостей полягає актуальність цієї розвідки.

Метою статті є вивчення особливостей структурного аспекту англійських фразеологічних одиниць на позначення роботи/неробства.

Існують відмінності в тлумаченні фразеологічної одиниці як мовного явища в різні часові проміжки і в залежності від наукової традиції, єдиного визначення фразеологічної одиниці немає.

Сучасні автори Н.Г.Шкурятяна та С.В.Шевчук, визначають фразеологічну одиницю як лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка має цілісне значення та відтворюється у мовленні автоматично, за традицією [6: 445].

Своєрідно тлумачить фразеологічну одиницю вчений Я. А. Баран. Він визначає фразеологічну одиницю як віртуальний знак мови, оформлений у вигляді словосполучення або речення, з повним або частковим переосмисленням компонентів, призначенням якого є вираження номінативно-експресивної функції [2:134].

Своє визначення фразеологічної одиниці надає Ярцева В.Н., котра вважає, що фразеологічні одиниці – це стійкі формування, які функціонують в системі мови у формі одного слова, оскільки в його основу закладене єдине семантичне значення [7: 367].

Детально вивченням фразеологічних одиниць займались, крім вищезазначених, такі вчені, як М.Ф.Алефіренко, В.В.Виноградов, Тепляков І.М., Кунін А.В., Герасимов О.В., Кочерган М.П.

Джерелами фактичного матеріалу для дослідження стали наступні фразеологічні словники: Англо-український фразеологічний словник укладений К. Т. Баранцевим, Англо-російський фразеологічний словник укладений Куніним А. В., The Oxford Dictionary of Current Idiomatic English.

Методом суцільної вибірки було відібрано 126 фразеологічних одиниць на позначення таких понять як робота та неробство по критерію безпосереднього описання процесу праці або неробства та/або відношення до праці, неробства або їх результатів і наслідків.

Фразеологічні одиниці бувають найрізноманітнішими за своєю будовою, що ми будемо розглядати нижче, і у реченні виконують роль головних і другорядних членів або виступають в ролі цілого речення. Наприклад, *lazy beggar* (жебрак, ледар) може виступати як частина речення і, відповідно, бути в реченні або головним, або другорядним членом, проте, залежно від контексту та мовленнєвої ситуації, може виступати в ролі цілого речення, наприклад, для описання вкрай негативного відношення до ледаря.

Пропоную розглянути структурний аспект англійських фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство» в розрізі класифікацій, які групують фразеологічні одиниці з огляду на їх структуру.

О.В. Кунін виділяє два структурні типи фразеологічних одиниць [3: 57]:

- зі структурою словосполучення, які в свою чергу поділяються на:
 - а) дієслівні (головне слово, яке несе смислове навантаження виражено дієсловом. Наприклад, *to raise a finger* – працювати не на всю силу; *to be born tired* – позначає вічно втомлену людину, ледаря);
 - б) субстантивні або іменникові (головне слово виражено іменником. Наприклад, *lazy beggar* – лінивий жебрак, людина, яка постійно просить);
- ад'єктивні або прикметникові (стрижневим компонентом є прикметник. Наприклад, *cushy job* – легка робота, тепле містечко);
- адвербіальні або прислівникові (функціонально співвідносяться з прислівником. Наприклад, *in somebody's fingers* – бути в чийсь владі);

зі структурою речення: прислів'я та приказки. Характерною їх ознакою є те, що вони, як правило, побудовані за структурою простого речення та мають частини, які співвідносяться між собою як підмет та присудок. Наприклад, *score twice before you cut once* – перед тим як відрізати, двічі відмір; *care and diligence bring luck* – старанність та працьовитість приносять удачу; *no sweet without sweat* – без поту не буде солодощів, показує винагороду як результат важкої праці.

Згідно структурно-граматичною схемою класифікації Л.Г. Авксентьева [1: 96] фразеологічні одиниці поділяються на дві групи:

- 1) фразеологічні одиниці, що відповідають своєю будовою словосполученню;
- 2) фразеологічна одиниці, які структурно організовані за моделями речення.

Фразеологічні одиниці, що відповідають своєю будовою словосполученню поділяються в свою чергу на наступні моделі:

а) іменник + прикметник – великий масив фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство» складають моделі, які складаються з прикметника та іменника, де граматично панівним виступає іменник, а прикметник є залежним, він перебуває у препозиції. Наприклад,

lazy beggar (bones/dog) – для образу нероби використано образи жебрака, тобто людини, що лише просить, образ собаки та кісток або скелета, що позначає людину ліниву, людину без мети і цілей [5: 161];

б) модель прийменник+прикметник+іменник. Наприклад,

to be in the red line – означає бути збитковим, неприбутковим;

в) модель дієслово + іменник з прийменником або без нього. Основоположним тут виступає дієслівний компонент. Наприклад,

to raise a finger – працювати не на всю силу;

a hired horse never tires – найманий кінь ніколи не втомлюється;

care and diligence bring luck – старанність приносить удачу, таке ставлення до роботи цінується.

Серед цієї групи ускладнених фразеологічних одиниць моделі дієслово + іменник з прийменником або без нього поширено двокомпонентні, трикомпонентні, багатоконпонентні фразеологічні одиниці. Наприклад,

eat the bread of idleness –їсти хліб ледарства, тобто тут використано образ хлібу «лінощів» для підкреслення неробства людини;

г) модель фразеологічних одиниць, структуру яких становить одне слово. Ця група фразеологічних одиниць являє певний розряд стійких виразів, які мають цілісне значення, хоч за структурою вони мають одне повнозначне слово [4: 98]. Серед досліджуваних нами фразеологічних одиниць таких ФО майже немає, можна зазначити лише емоційні слова типу beggar, lazy. У мовознавстві як синонімічні по відношенню до таких мінімальних фразеологічних одиниць використовуються терміни мінімальна ідіома, міні ідіома [2: 4].

г) модель фразеологічних одиниць, що становить собою конструкції з сурядними сполучниками. Наприклад,

nothing venture, nothing have (gain, win) - не приклавши зусиль, нічого не отримаєш, досить часто робота або діяльність зв'язана з певним ризиком, але результат, того вартий. Тому англіїці схильні цінувати ризик як ціну успішності;

д) модель фразеологічних одиниць, що являє конструкції з підрядними сполучниками. Характерною рисою таких фразеологічних одиниць є те, що стрижневим словом для них виступає сполучник, з якого вони починаються. Наприклад,

Many commanders sink the ship – багато капітанів затоплять судно.

2. Фразеологічні одиниці, які структурно організовані за моделями речення.

У фразеологічному масиві цієї групи можна виділити наступні моделі фразеологічних одиниць:

а) модель фразеологічних одиниць, яка за будовою співвідноситься з двоскладним реченням. Наприклад,

If you want a thing well done do it yourself – якщо хочеш, щоб справа була виконана якісно – виконай її самостійно;

б) модель фразеологічних одиниць, яка за будовою співвідноситься з односкладним реченням. Наприклад,

A public hall is never swept – колективний коридор ніколи не буває вимитим.

Існують відмінності в тлумаченні фразеологічної одиниці як мовного явища в різні часові проміжки і в залежності від наукової традиції, єдиного визначення фразеологічної одиниці немає, саме тому це досить гостре дискусійне питання, яке потребує подальшого вивчення.

Фразеологічні одиниці бувають найрізноманітнішими за своєю будовою і у реченні виконують роль головних і другорядних членів або виступають в ролі цілого речення, що залежить від мовленнєвої ситуації.

Фразеологічні одиниці можуть видозмінюватися, вони не є стабільними. Найчастіше такі видозміни стаються на побутовому рівні, рідше в публіцистиці, а найменше у діловому стилі.

Найпоширенішою групою є фразеологічні одиниці з будовою словосполучення, серед них найбільш вживаними є моделі: іменник + прикметник; дієслово + іменник з прийменником або без нього.

Серед фразеологічних одиниць мікросистем «робота» та «неробство», організованих за структурою речення найпоширенішою є модель, яка за будовою відповідає двоскладному реченню.

Аналіз структурних типів фразеологічних одиниць свідчить не лише про їх різнобарвність, але й про специфіку, своєрідність і неповторність фразеологічного матеріалу мови.

Список використаних джерел:

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова: Фразеологія / Л. Г. Авксентьев. – 2-е вид., доп. та перероб. – Харків : Вища школа, 1988. – 134 с.
2. Баран Я.А. Фразеологія в системі мови / Баран Я.А. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 173 с.
3. Зубець Н. О. Мінімальні ідіоми в українській мові : автореф. дис. канд. філол. Наук / Н. О. Зубець. – Дніпропетровськ, 1997. – 20 с.
4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1986. – 381 с.
6. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К. : Наукова думка, 1973. – 279 с.
7. Шкурятяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова: Навч. Посібник / Н.Г. Шкурятяна, С.В. Шевчук. – К.: Літера, 2000. – 668 с.
8. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь / В.Н. Ярцева. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 712с.
9. Seidl J. English Idioms and How to Use Them. 4th edition / Jennifer Seidl, W. McMordie. – Oxford University Press, 1978. – 268 p.
10. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник. – К.: радянська школа, 1969. – 1052 с.
11. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / Лит. ред. М.Д. Литвинова. – 4-е изд. перераб. и доп. – М.: Русский язык, 1984. – 944 с.
12. The Oxford Dictionary of Current Idiomatic English. Oxford: Oxford University Press, 1984. – 1135 p.

Басараба Оксана Андріївна, магістрантка спеціальності україністика
Університет Марії Кюрі-Склодовської Люблін, Польща

ФРАЗЕЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ «ДУША»: ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

Фразеологія належить до однієї з тих галузей мовознавства, яка привертає неабияку увагу дослідників та фахівців. Це зумовлено, насамперед, великим семантичним та функціональним різноманіттям одиниць, які у мовознавстві ми називаємо стійкими словосполученнями. Кожен з фразеологізмів має закріплене за собою семантичне значення. Однак серед іншої лексики вони вирізняються тим, що передають національну специфіку мови, її дух та колорит, традиції, ментальність народу.

Найбільш поширені фразеологізми в розмовному та художньому стилі мовлення, дають змогу відчутти ставлення до тієї чи іншої події, особи. Витворені вони тривалими спостереженнями народу та стають своєрідними кліше чи стереотипами, які ми використовуємо у відповідній ситуації. Наприклад, про лінивих людей в українській та польській фразеології закріплені такі фразеологізми: бити байдики, ганяти вітер по вулицях, *leniwy jak żółw, zbijać baki*.

Лексикографічні матеріали були відібрані з наступних джерел: *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami* [16], *Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski* [18], *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego* [20], *Popularny słownik frazeologiczny* [15], *Wielki słownik rosyjsko-polski* [19], *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* [22], *Słownik porównań* [14], *Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich* [17], *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny* [21], а також Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник [8], Фразеологічний словник української мови [1], Фразеологічний словник української мови [11], Словник фразеологічних синонімів [5], Словник фразеологічних антонімів української мови [4], Сучасний фразеологічний словник української мови [13].

Досить часто фразеологічні словники давали пояснення фразеологізмів описовим методом. Під час створення таблиці-словника відбувалася кореляція польських та українських фразеологізмів на рівні ідіом. Створено дві таблиці. У першій (таблиця 1) польські та українські фразеологізми подібні семантично і обидва мають спільний стрижневий компонент „душа”, у другій (таблиця 2) – подібні семантично, але тільки один фразеологізм з пари має ключове слово „душа”.

Концепт „душа” в польському та українському народі формувався віддавна, ще з дохристиянських вірувань, адже душа людини у всі часи вважалася скарбницею повною таємниць, унікальним і неповторним світом, що здатен відчувати, переосмислювати, переживати. [2, с. 325], Про це свідчить значна кількість фразеологізмів з цим словом. Ірина Кононенко у своїй монографії „Українська та польська мови: контрастивне дослідження” [7, с. 292] зазначає, що в українській мові існує близько 700 таких фразеологізмів. Подібних досліджень у польській мові не вдалося відшукати.

Концепт „душі” в українському мовно-культурному просторі являє собою символ внутрішнього психічного світу людини, місце концентрації емоцій і бажань, пов'язаних із задоволенням духовних потреб [12, с. 65]: *душа радіє, душа тішиться, душа тривожиться, душа перевертається, душа ниє, душа тривожиться, душа співає*.

Лексема „душа”, презентуючи внутрішній світ людини загалом, виокремлює також певну сукупність рис, якостей, які притаманні тій чи іншій особі, і людину, як

носія цих рис, що в цілому формує морально-етичне обличчя людини. Наприклад: *черства, проклята, відкрита, окаянна, темна, мерзенна, нища, бісова, золота, каїнова, безгрішна, чесна та ін. душа*. [6, с. 51]

Чимало народних уявлень, що пов'язані з фізичною присутністю душі відображено у таких ідіомах як: *на душі погано (паскудно, тоскно), душа болить, душа хоче (бажає, прагне), стомилася душа, весело на душі, душа згорьована, в душу наплювали, душа відкрита, душа радується (веселіє), душа холодне тощо*. Також вважалося, що найвищий ступінь жертвності, виражений фразеологізмом *віддати душу за когось*, свідчить про те, що душа є найбільшою цінністю, яку варто берегти, дбати про неї і саме чистота душі, за віруваннями наших предків, дає змогу потрапити „у кращий світ” / „рай”. [10, с. 273]

Чинником, який виступає як каталізатор моральної поведінки людини є поняття „гріх”. Гріховність передано у фразеологізмах *грішна людина, гріх над душі; учепитися, як чорт за грішну душу; взяти гріх на душу, рада б душа в рай та гріхи не пускають* тощо. [3, с. 36], Людина, у поведінці якої були елементи гріхопадіння, за християнськими догмами, переходить у світ, де немає Бога, що призводить до „духовної смерті”: *жити без душі, не мати Бога в душі, не мати Христа в душі (серці), душу за продати чорту (дияволу, нечистому, чортові), не мати душі, мертва душа, зла (лиха, нечиста) душа в кого* тощо.

Поняття душі передбачає позитивні моральні якості людини, що відображено у виразах: *має душу хтось, душевна людина* - добра, порядна людина, *душа-чоловік* – пряма і добродушна людина, звідси виникають звертання *душа моя, душа компанії*, тобто улюбленець, *багато душі* – великий прояв почуттів, *вклав багато душі* – доклав чимало старання і зусиль, *від душі* – щиро, доброзичливо. Про сімейне, спокійне, сповнене любові життя можна сказати за допомогою фразеологізму *жити душа в душу*.

З точки зору релігії, сенс існування людини в земному світі полягає в розвитку душі, доланні випробувань, різноманітних спокус. За допомогою добрих справ, вчинків, хорошої поведінки можна заслужити милість Божу тощо [9, с. 283]. Свідченням цього є фразеологізми *берегти (пильнувати) душу, любити як свою душу, своя душа дорожча за щось, берегти (пильнувати) як душу щось*, приказки: *Аби душа в тілі, а сорочку хоч і воші з'їли, то дарма; Не той бідний, хто хліба немає, а той, хто душі; То чорт бідний – що душі немає*. Підтвердження існування душі в тілі спостерігаємо на прикладі таких фразеологізмів: *відпочити тілом і душею, ходить як тіло без душі, трепетати тілом і душею, убивати душу й тіло, клястися на душу й тіло, занепасти душу й тіло, покласти душу й тіло; є все, що душі завгодно; скільки душі завгодно й приказках: Що тіло любить, те душу губить, Не поберігши тіла, й душу погубиш, У чужу душу не залізеши*.

У фразеології часто можна простежити, що концепт „душі” нероздільно пов'язаний з найменуванням смерті людини. Смерть, за уявленнями віруючих людей, полягає в розділенні і відокремленні душі й духу з тілом. Так як людина, окрім тіла має ще дві нетілесних першооснови: душу і дух, тому смерть полягає у відторгненні від тіла останніх двох [12, с. 65]. Однак, українська фразеологія у більшості випадків послуговується спрощеним уявленням, згідно з яким людина має тільки душу й фізичне тіло: *душа прощається з тілом, душа тіло покидає* – людина вмирає, *душа з тілом розпрощалася, душа відійшла до Аїда, вилетіла душа з кого, з душею розпрощатися, віддати (оддати) (Богові) душу, випустив душу з тіла, душа відлетіла в небо, віддати (покласти) душу (життя) – померти за щось, за когось, без душі* – у значенні мертвий.

Душа є одним із символів гімну України: „Душу й тіло ми положем за нашу свободу і покажем, що ми, браття, козацького роду”.

Таким чином, проаналізовані фразеологічні одиниці найчастіше пов'язані з глибокими релігійними цінностями, дають оцінку вчинкам людини, звертають увагу

на морально-етичні аспекти життя, стають способом відображення ментальності та національного колориту народу, створюють своєрідний архів народного життя, дають певні відомості з філософії буття народу, намагаються сформулювати і пояснити сенс життя людини на землі.

Під час нашого дослідження було відібрано 97 фразеологізмів з компонентом душа української мови та 78 – польської. Групуючи та добираючи відповідники до таблиці 1, вдалося утворити 31 пару фразеологізмів подібних як семантично, так і за структурою (ключовим компонентом було поняття „душа”). До другої групи (таблиця 2) було підібрано 25 пар фразеологізмів, серед яких тільки один з фразеологізмів мав компонент „душа”. 42 пари фразеологізмів характеризує позитивні моральні якості людини та найчастіше описує внутрішні якості особистості. Останніх 14 пар мають достатньо високий рівень експресивності, однак означають або смерть, або скрутне становище людини.

Серед фразеологічних пар дібрано тільки відповідник до одного прислів'я:

Рада б душа до раю, та гріхи не пускають – Rada by dusza do raju, ale grzechy nie puszczają

Значення прислів'я доволі іронічне, адже описує людину, яка прагне раю, кращого життя, однак своїми вчинками за життя не змогла заслужити цього.

Також варто виокремити фразеологізм, який має чи не найбільшу серед усіх інших групу інваріантів та означає сильний страх, переляк.

Душа в н'яти / загнати душу в н'яти / душа заглядає в н'ятки / душа в н'яти вскочила / душа в н'яти втекла / душа в н'яти опускається / душа в н'яти пішла / душа в н'яти ховається – Dusza uciekła (komus) w pięty / Mieć duszę na ramieniu / z duszą na ramieniu

Ще одним прикладом може послугувати фразеологізм на позначення внутрішніх переживань за щось чи когось:

Мліти душею / брати за душу / скніти душею – Chwytać za serce

З ключовим словом «душа» також часто спостерігаємо фразеологічні одиниці, які описують людину – загального улюбленця, з добрими рисами характеру, а саме: відкритістю, ввічливістю, щирістю, гарним почуттям гумору:

Відкрита душа – Dusza człowiek

Бути душею товариства – Być duszą jakiejś sprawy (towarzystwa, zebrania)

Душа навстіж – Szczera (otwarta) dusza

Ще одним цікавим фактом є значення фразеологічних одиниць. 17 фразеологічних пар з обох таблиць (табл. 1, 2) передають відчуття схвилюваності, тривоги, переляку, переживання, глибокого страху за інших:

Скаламутити всю душу – Zasiać niepokój (w duszy/ w sercu)

Шкребе на душі – Coś komuś w duszy gra

Душа огортається жалем (тугою) / камінь давить душу –

Serce napelnia się żalem

Натомість тільки 7 фразеологічних пар відповідають за полегшення, спокій, радість. Також подані фразеологізми описують смерть, зраду, матеріальне становище, вміння поводити себе з іншими. Однак, найчастіше відтворюють емоційний стан людини:

З легкою душею / легко на душі – Lekko jest (komuś) na duszy

Відлягло від душі – Kamień z serca

Душа стала на місце – Wrócić do siebie

Таблиця 1

Повні фразеологізми (подібні за семантикою і структурою)

1. *Вилити душу/ відкрити душу* – *Otwierać (odkryć) duszę przed kimś* – висловити кому-небудь щось найпотаємніше.
2. *Відвести душу* – *Otworzyć przed kimś duszę* – висловлювати кому-небудь те, що наболіло, поділитися своїми переживаннями.
3. *Віддати Богу душу* – *Oddać duszę Bogu / Uchodźić z duszą* – померти.
4. *Вкладати в душу* – *Wkładać (w coś) całą duszę/serce* – робити, виконувати що-небудь з великим натхненням, любов'ю, старанністю.
5. *До глибини душі / іти з глибини душі* – *Z całej duszy* – вразити, схвилювати.
6. *Душа в п'яти / загнати душу в п'яти / душа заглядає в п'ятки / душа в п'яти вскочила / душа в п'яти втекла / душа в п'яти опускається / душа в п'яти пішла / душа в п'яти ховається* – *Dusza uciekła (komus) w pięty / Mieć duszę na ramieniu* – перелякатися, мати дуже сильний страх.
7. *Душа так і покотилася* – *Z duszą na ramieniu* – відчуті раптовий страх, відчай.
8. *Без шеляга за душею* – *Być bez grosza przy duszy* – не мати грошей для життя.
9. *З легкою душею / легко на душі* – *Lekko jest (komus) na duszy* – приємно, спокійно, радісно комусь, без будь-якої тривоги, без жалю, вагань, переживань.
10. *З тілом і душею / душею і тілом* – *Duszą i ciałem* – цілком, повністю, абсолютно.
11. *Закропити душу* – *Nasyścić duszę* – втамувати спрагу чи голод вживанням незначної кількості їжі або рідини; напиться.
12. *Лізти в душу з чобітьми* – *Włożyć z (butami) do duszy/w życie* – грубо і безцеремонно втручатися в чийсь справи чи особисте життя.
13. *Скаламутити всю душу* – *Zasiać niepokój (w duszy/ w sercu)* – надзвичайно сильно та глибоко схвилювати когось, внести неспокій і тривогу.
14. *Терзати душу / палити душу* – *Targać duszę w strzępy, szmaty* – завдати прикрощів, страждань, бути причиною переживань.
15. *Розквітати душею* – *Aż dusza rośnie, raduje się* – пройматися великою радістю, відчувати піднесення.
16. *Шкребе на душі* – *Coś komus w duszy gra* – відчувати сум, неспокій, тривогу, гіркоту.
17. *Як маслом по душі* – *Jak balsam na duszę* – відчувати велике задоволення, приємність.
18. *Душа навстіж* – *Szczerą (otwartą) duszą* – щирість і відвертість у поведінці, спілкуванні з іншими.
19. *Відкрита душа* – *Dusza człowieka* – про людину, яка щиро, відкрито, прихильно ставиться до інших.
20. *Ні душі* – *Nie ma żywej duszy* – немає нікого поблизу, жодної людини.
21. *Віддати (продати) душу дияволу* – *Oddać (sprzedać) duszę diabłu* – зрадити, запродатися.
22. *Стояти як кат над душею* – *Stać nad kim jak kąt nad dobrą duszą* – настирливо, невідступно добиватися чогось або переслідувати когось.
23. *Рада б душа до раю, та гріхи не пускають* – *Rada by dusza do raju, ale grzechy nie puszczają* – про особу, яка прагне кращого життя, однак своїми вчинками не заслужила цього.
24. *Бути душею товариства* – *Być duszą jakiejś sprawy (towarzystwa, zebrania)* – особа весела, з почуттям гумору, яка може згуртувати довкола себе інших.
25. *Витрясти душу з кого* – *Wytrząsnąć duszę z kogoś / dusza się komus wstrząsa* – домогтися свого за будь-яку ціну; може вживатися як погроза побити чи покарати кого-небудь.
26. *Читати в душі / в серці* – *Czytać w czyjejś duszy* – розуміти душевний стан або внутрішній світ кого-небудь.
27. *Облити душу слізьми / Виплакати очі* – *Wypłakać duszę* – довго і часто плакати.
28. *Душа замутилась* – *Dusza w kimś zamiera* – втратити душевну рівновагу, спокій.
29. *Душа співає* – *Dusza się raduje* – відчуті радість, бути в піднесеному настрої.
30. *Душа ледь тримається в тілі* – *Dusza czyjaś na wylocie* – про людину, яка знаходиться при смерті.
31. *Душа вилетіла з тіла* – *Oddać duszę Bogu* – померти.

Дані таблиці сформовано на основі фразеологічних словників

Таблиця 2

Неповні фразеологізми (подібні тільки семантично)

1. *Без мила в душу лізти / лізти в душу* – *Mudlić komuś oszu* – з допомогою лестоців, хитроців спілкуватися з іншими.
2. *Брати гріх на душу* – *Brać coś (grzech) na swoje sumienie* – нести моральну відповідальність за вчинки іншого; вчиняти злочин, чинити проти власної совісті.
3. *Відлягло від душі* – *Kamień z serca* – відчуті полегшення, спокій; позбутися тривоги та хвилювань.
4. *До душі* – *Przypadać do gustu/ do serca* – подобатися; відповідати чийсь уподобанням.
5. *Доходить до душі (діяти до душі)* – *Chwytać za serce* – боляче вражати когось, хвилювати, зворушувати.
6. *Душа несе тягар* – *Nieść ciężar na sercu* – страждати, болісно переживати.
7. *Душа огортається жалем (тугою) / камінь давить душу* – *Serce napelnia się żalem* – бути схвилюваним, глибоко враженим.
8. *Душа пристала / спасти на душу комусь* – *Czuć miętę do kogoś / wpaść komuś w oko* – уподобати, полюбити когось.
9. *Душа розм'якла* – *Zmiękło (komuś) serce* – розчулитися, стати добрим.
10. *Душа рветься (розривається) навпіл (надвоє)* – *Serce pęka* – страждати від суперечливих почуттів, від неможливості вирішити цю ситуацію.
11. *Душа стала на місце* – *Wrócić do siebie* – заспокоїтися, позбутися тривоги, хвилювань.
12. *Душею прирости* – *Zapisać korzenie* – відчувати прихильність, прив'язаність до когось; зріднитися, полюбити когось.
13. *Канцелярська душа* – *Stary wróbel* – означає без емоційного, бездушного працівника.
14. *Карбуватися на душі* – *Zapisać komuś w pamięć* – запам'ятатися, надовго або назавжди залишитися в пам'яті.
15. *Палити душу* – *Gryźć się (z jakiegoś powodu)* – схвилювати, занепокоїти, завдати мук, болю.
16. *Плювати в душу* – *Pluć na kogoś/ na coś* – ображати, свідомо використовуючи щось найдорочче, близьке.
17. *Покопирсатися в душі* – *Znać kogoś na wylot* – проявляти надмірний інтерес, знати про щось інтимне, таємне.
18. *Лежати на душі* – *Coś leży na sercu (komuś)* – бути об'єктом постійних роздумів, переживань; викликати прихильність.
19. *Уболівати душею (за кого)* – *Kibicować komuś całym sercem (z całego serca)* – непокоїтися, турбуватися, хвилюватися про когось.
20. *Як камінь з душі* – *Jak kamień z serca* – відчуті полегшення, позбутися якогось тягара.
21. *Каїнова душа* – *Kainowe zamię/piętno* – зрадлива, підступна людина на якій завжди буде тавро злочинця.
22. *Мліти душею / брати за душу / скіти душею* – *Chwytać za serce* – страждати, хвилюватися, тривожитися за когось.
23. *Не до душі* – *Nie w smak* – бути не до вподоби.
24. *Заяча душа* – *Zajęcze serce* – боязка, полохлива людина.
25. *Ні душею, ні тілом* – *Ani duchem, ani ciałem* – не знати про щось чи когось або якоїсь інформації.

Дані таблиці сформовано на основі фразеологічних словників, які подано у списку використаних джерел.

Варто зауважити, що концепт „душі”, який є у центрі формування фразеологічних одиниць найчастіше перегукується з концептом „серця”, що теж виступає однією із форм вияву почуттів, місцем потаємним, особистим. Тому у таблиці 2 (табл. 2) часто зустрічаємо (а саме 12 разів) відповідники польською з ключовим компонентом „серце”.

Подібна ситуація є і в українській мові, коли можемо використовувати один і той самий фразеологізм зі словом *душа* або *серце*. Наприклад, *відкрити душу*

(серце), *припадати до душі (до серця), душа (серце) не на місці.* (Голубовська 2002: 36)

Підсумовуючи, можемо дійти висновку, що у польсько-українському культурному ареалі „душа” виступає символом, уособленням внутрішнього світу людини, місцем концентрації її бажань, емоцій, переживань, пов’язаних із задоволенням духовних потреб. Це стало причиною утворення значної кількості фразеологізмів з компонентом „душа” та їх широкого використання у повсякденному житті обох народів.

Список використаних джерел:

1. Словник фразеологізмів української мови / В. Білоноженко та ін. Київ 2003. 786 с.
2. Войткович В.М. Українська міфологія. Київ 2002. 662 с.
3. Голубовська О. Душа і серце в національно-мовних картинах світу. „Мовознавство” 4-5. С. 34-37.
4. Словник фразеологічних антонімів української мови / В. С. Калашник, Ж. В. Колоїз. Київ: Довіра, 2004. 284 с.
5. Словник фразеологічних синонімів / М. П. Коломієць, Є. С. Регусевський. Київ: Рад. шк., 1988. 198 с.
6. Кононенко В. Мова і народна культура. „Мовознавство” 3, 2001. с. 48-53.
7. Кононенко І. Українська та польська мови: контрастивне дослідження. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2012. 786 s.
8. Олійник І., Сидоренко М. Українсько-російський і російсько-український тлумачний фразеологічний словник. Київ: Рад. школа, 1991. 400 с.
9. Олійник М. Бути на божій правді: фразеологізми зі значенням „померти” у гуцульських говірках. „Християнство й українська мова”. Львів, с. 279-288.
10. Скаб М. Християнське уявлення про душу людини крізь призму української мови. „Християнство й українська мова”. Львів, 2000, с. 273-279.
11. Ужченко В., Ужченко Д. Фразеологічний словник української мови. Київ: Освіта, 1998. 224 с.
12. Яремко Я. П. Стратифікація концепту. „Мовознавство” № 1, 2009 с. 60-69.
13. Ярещенко А., Бездітко В., Козир О. Сучасний фразеологічний словник української мови. Київ 2009. 640 с.
14. Bańko M. Słownik porównań. Warszawa : PWN, 2004. 267 s.
15. Głowińska K. Popularny słownik frazeologiczny. Warszawa: Wilga, 2001. 790 s.
16. Kłosińska A. Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami. Warszawa: PWN, 2019. 852 s.
17. Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969. 882 s.
18. Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski / J. Lukszyn Warszawa : Harald G. Dictionaries, 1998. 1101 s.
19. Mirowicz A. Wielki słownik polsko-rosyjski. Warszawa: Wiedza Powszechna, 2008. 784 s.
20. Müldner-Nieckowski P. Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego. Warszawa: Świat Książki, 2004. 1088 s.
21. Piasecka A., Blumental I. Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 184 s.
22. Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny. T. 1-50 / H. Zgólkowa. Poznań, 1994–2005.

СЕКЦІЯ 11. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Семка Ростислав В'ячеславович, здобувач вищої освіти факультет міжнародної торгівлі та права,
Київський національний торговельно-економічний університет, Україна

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ У ВИГЛЯДІ «ФЕЙКОВИХ НОВИН» ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

Сучасна людина не може уявити своє життя без використання комп'ютера чи смартфона, який має доступ до Інтернету. Ця глобальна мережа змінила прийнятий до цього спосіб життя. Сучасне населення використовує Інтернет не тільки в буденних справах, а й в навчанні, бізнес-діяльності, розвагах, дослідженнях, а найголовніше при отриманні інформації, що обумовило її швидкий обмін, а інколи і не контрольоване поширення.

Швидкий прогрес та спрощення доступу до інформації зумовило появу нового етапу світового розвитку – становлення інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство - це термін що використовується для суспільства, в якому створення, розповсюдження та маніпулювання інформацією стали найважливішою економічною та культурною діяльністю. Таке суспільство характеризується високим рівнем інтенсивності інформації у повсякденному житті більшості громадян, а також здатністю швидко передавати, приймати та обмінюватися цифровими даними між місцями незалежно від відстані[1].

Такі перетворення надали ряд переваг, відбулася оптимізація більшості процесів, необхідних для функціонування та гармонічного розвитку світу. Наприклад, виробництво товарів та послуг, їх розподіл, збут, створення і використання – значною мірою підвищили свою ефективність завдяки раціональному використанні нових інформаційно-комунікаційних технологій. Як результат утворилася залежність між суспільством та інформаційними ресурсами, проте необхідність отримання інформації для будь-якої діяльності, стрімке зростання кількості інформаційних даних, та легкість у їх поширенні створили загрозу у вигляді дезінформації. Останнім часом по всьому світу спостерігається зростання кількості «фейкової» (неправдивої) інформації що створює справжню загрозу яка може призвести до дезінформації і маніпуляцій населенням, матеріальних збитків, та навіть до ворожнечі між країнами.

Наразі існує спеціальна назва для позначення цього явища - «Fake news». Цей термін увійшов в широкий вжиток після президентських виборів у США, коли Дональд Трамп уперше звинуватив американських журналістів у «поширенні фейків». Тоді, у 2017 році, видавництво Collins назвало «fake news» поняттям року. Тобто Фейк — це завідомо неправдива інформація, метою якої є викривлення певного факту, точки зору та штучне формування в аудиторії ставлення до того чи іншого явища або події. Зазвичай Фейки побудовані на сюжетах, які працюють із базовими людськими цінностями й потребами — тим, що стосується кожного. До прикладу, це питання добробуту, здоров'я, війни й миру, глобального майбутнього[2]. Власне, тому фейки і вражають, бо людина схильна сприймати інформацію емоційно та раціонально, але коли включаються через мірні емоції, то вони можуть переважати над критичним мисленням. Отже, щоби певне повідомлення максимально вразило аудиторію, його емоційно забарвлюють. Тож

фейки, як правило, складаються з обурливої або душевної історії-розповіді, яскравої картинки (шокуючого фото, веселого мему тощо), яка привертає нашу увагу, а також гучного заголовка, який не завжди відповідає змісту самого повідомлення. Їх поширюють шляхом навмисного спотворення фактів з різними цілями, наприклад, дезінформувати певну версту суспільства, або вплинути на результати політичних виборів як це було в Америці. Саме тому західні та американські вчені приділяють особливу увагу цій проблемі та активно займаються її вивченням.

Підроблені новини - це не нове - людство давно зазнавало пропаганди, новин таблоїдів та сатиричних репортажів. Але зараз, завдяки Інтернету, просування трендових історій у соціальних медіа та нових методів монетизації контенту, з'явилися різні способи передачі інформації без використання традиційних засобів масової інформації. Одиарна історія, розміщена на особистому або упередженому веб-сайті, може стати вірусною і призвести до отримання додаткового контенту, який спотворюється так само, як результати славнозвісної гри «зламаний телефон». Оригінальні автори, можливо, цілком усвідомлюють, що історія - це брехня, але, не аналізуючи і не перевіряючи зміст, історія може набути власного життя, набути вірусного характеру та поширити дезінформацію. Підроблені новини, можуть здаватися настільки правдоподібними, що звичайним людям важко визначити правду, чи є ця інформація справжньою чи фальшивою, і це становить справжню загрозу для суспільства, бо наслідки можуть бути не передбачуваними. Саме тому ще 2013 році в Доповіді про глобальні ризики Всесвітнього економічного форуму було попереджено про загрозу з боку оцифрованого, глобалізованого медіапростору, використовуваного для навмисного поширення дезінформації.

Аналізуючи останні події - світ дедалі частіше стикається з наслідками фейкових атак. Такі напади найчастіше відбуваються у соціальних мережах таких як: Google, Facebook, Twitter, Whatsapp й Instagram , де для поширення дезінформації з метою впливу використовують спеціальних ботів. Бот - це спеціальна програма, що виконує автоматично і/або за заданим розкладом які-небудь дії через ті ж інтерфейси, що й звичайний користувач[3]. Найбільш резонансним прикладом цього стали президентські вибори у США 2016, бо саме після них уряди країн почали приділяти особливу увагу цій проблемі. Президентські перегони 2016 року було широко розціненим прикладом іноземного впливу на демократичну державу. Під час цієї президентської компанії у соціальних мережах умисно поширювалась несправжня інформація така як: теорії змови про здоров'я і психічне здоров'я кандидата в президенти від Демократичної партії Хіллари Клінтон, також використовувалася фальшива реклама і відео, щоб посіяти розбрат в США стосовно спірних питань, в тому числі расових відносин, імміграції та права на зброю. Спеціальний радник Роберта Мюллера на 448 сторінках детально описав, як росіяни створюють фальшиві аккаунти в соціальних мережах для поширення дезінформації, яка досягла «десятків мільйонів осіб в США». Після чого уряд США прийшов до висновку, що це була «систематична» російська кампанія по підризу демократичного процесу США[3].

Проблема умисного поширення фейків не оминає і нашої країни, Україна неодноразово підвергалася впливу поширення фейків. Як приклад пропоную згадати нещодавню резонансну дезінформацію усієї країни стосовно обміну полоненими 30 серпня 2019 року. Щоб зрозуміти як таке могло статися треба поглянути на хронологію цих подій: за даними журналістів це почалося в ніч на 30 серпня, близько 1:30 ранку співробітниця апарату ВРУ Anna Islamova написала у Facebook, що : «Обмін завершився: моряки летять додому». Це повідомлення поширив навіть Руслан Рябошапка, новий генеральний прокурор України. Зараз це повідомлення видалене, але залишились скріншоти, наприклад, на сторінках

блогерів. Пізніше видання «Крим Реалії» підтвердило, що обмін полоненими розпочався, посилаючись на слова родичів одного з українських моряків. О 4:30 головний редактор «Еха Москви» Олексій Венедиктов написав у своєму Telegram-каналі, що о 5 ранку літак зі звільненими українцями має прибути у Київ. Однак ближче до ранку з'ясувалось, що обміну досі не відбулося і це фейк, фейк, який поширили десятки (якщо не сотні) ЗМІ. Проаналізувавши це зрозуміло що ЗМІ поширили такий фейк тому що : по-перше, медіа практично не посилалися на офіційні джерела інформації. Більшість повідомлень були або «з власних джерел», або на «авторитетних осіб» — політиків, журналістів чи лідерів думок. По-друге, обмін полоненими — зручна тема для маніпуляцій. Це болюче для українців питання, на якому легко «хайпанути» і підвищити собі рейтинги. В наслідок таких дій мільйони українців були дезінформованими, а справжня дипломатична операція з обміну полонених опинилася під загрозою, стосовно цього Російські ЗМІ охоче скористалися даним інцидентом та випустили негативні сюжети, що нашкодило репутації дипломатичної операції .

Крім того навмисне поширення фейкових новин стосовно України активно відбувалося у 2014 році. Тоді поширення несправжньої інформації іншою державою яку зараз Україна визнає агресором, призвело до широкої дезінформації населення України що поставило під загрозу суверенітет та цілісність Держави. Це відбувається і зараз.

Тобто у сьогоденні спостерігається умисне розповсюдження фейків та дезінформація політичними партіями, певними організаціями та навіть урядами інших держав з метою впливу на внутрішню ситуацію чи навіть міжнародну політику певної країни. Все це підтверджує що підроблені новини і дезінформація перетворилися в новий фронт в політичній війні. В результаті, згідно з дослідженням Pew Research Center, майже 70% американців вважають, що неправдиві новини і дезінформація сильно вплинули на їхню довіру до державних інституцій, і експерти попереджають про поглиблення кризи, якщо залишити статус-кво без контролю[4]. Міжнародному співтовариству необхідно об'єднатися у вирішенні цієї проблеми, бо ці ризики інформаційного суспільства не тільки впливає на взаємодію людей, але також вимагають від традиційних державних структур бути більш гнучкими, більш активними та більш децентралізованими.

Наразі міжнародними вченими та урядами розробляються заходи для боротьби з дезінформацією як з засобом політичного впливу. Наприклад, Європейські країни працюють для забезпечення дотримання прав на недоторканність приватного життя і кращого захисту даних споживачів за допомогою реалізації політики як GDPR (General Data Protection Regulation). Європейська комісія також випустила попередження для Facebook, Google і Twitter, щоб посилити свою тактику боротьби з фальшивими новинами. США ж розробляє тактику регулювання цифровий рекламної кампанії інтернет-компаніями, такими як Facebook і Google, перевірки особистості і геолокації до більш чіткої відмінності між ботами і реальними людьми, і підвищення прозорості навколо того як дані про споживачів використовуються платформами соціальних мереж. Але слід розуміти що це також дуже делікатне питання, бо воно межує зі свободою доступу до інформації і її поширення, необхідно знайти таке рішення яке б не обмежувало право суспільства на свободу преси та доступу до інформації, але й захищало від загроз з боку фейків та дезінформації.

Все це доводить що зараз сучасні політики та люди повинні навчитися розрізняти справжні та фейкові новини для того щоб не стати жертвою дезінформації. Особливо це актуально для України, так як країна має військовий конфлікт і у медіа просторі знаходиться величезна маса фальшивої інформації. Уряду України потрібно приділяти більше уваги цій проблемі, а також переймати

світовий досвід з цього питання у США та Європейського союзу, долучатися до кооперації заради подолання проблеми. Суспільству потрібно пам'ятати що не слід сприймати інформацію з незнайомих, неназваних джерел, не слід поширювати такі дописи у соціальних мережах, бо це може ввести в оману й інших. Треба пам'ятати що завжди має бути присутнім критичне мислення, необхідно старатися зрозуміти природу наведених тверджень. Не слід забувати «Попереджений – означає озброєний». Справді, важливо пам'ятати, що будь-які фейки ефективні настільки, наскільки некритично мислять їхні споживачі. Як тільки людина починає розуміти, що нею можуть маніпулювати, вона вже знаходиться у більшій безпеці, й шансів опинитися під вплив маніпуляції набагато менше.

Список використаних джерел:

1. World Economic Forum (2013), "Digital wildfires in a hyperconnected world", Global Risks 2013, Вилучено з: <http://reports.weforum.org/global-risks-2013/risk-case-1/digital-wildfires-in-a-hyperconnected-world>
2. Kalsnes, B. (2018). Fake News, Oxford Research Encyclopedia of Communication, Oxford: Oxford University Press
3. Allcott, H and Gentzkow, M (2016) "Social Media and Fake News in the 2016 Election", Journal of Economic Perspectives, 31(2): 211-236
4. Fernandez, P (2017) "The Technology behind Fake News", Library Hi Tech News, Вилучено з: <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2017-0054> [Accessed 29 August 2018]
5. Брижко В.М. Основи систематизації інформаційного законодавства : теоретичні та правові засади : монографія / В.М. Брижко. – К. : ТОВ "Пан-Тот", 2012. – 304 с.
6. Дзьобань О.П. Інформаційне насильство та безпека : світоглядно-правові аспекти / О.П. Дзьобань, В.Г. Пилипчук. – Х. : "Майдан". – 2011. – 242 с.
7. Nelson, J.L and Taneja, H. (2018) "The small, disloyal fake news audience: The role of audience availability in fake news consumption", New Media & Society: 1-18

Кривуля Артем Віталійович, студент 4 курсу кафедри міжнародної інформації
Інститут прикладної математики та фундаментальних наук
Національного університету «Львівська політехніка», Україна

Науковий керівник: Дмитришин Н. М., канд.політ.наук, асистент кафедри міжнародної інформації
Інститут прикладної математики та фундаментальних наук
Національного університету «Львівська політехніка», Україна

ДЕОЛІГАРХІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ

Деолігархізація українською політики – це ключ розвитку демократичної та незалежної держави. Цей шлях проходили передові країни світу та країни, що розвиваються. Цінності, які ми декларуємо у внутрішній та зовнішній політиці України, вказують на те, що нам доведеться змінювати правила гри українського істеблішменту.

Позбавлення олігархів прямого та непрямого впливів на політичні рішення у нашій державі, створення політично незаангажованих ЗМІ, відкриті списки політичних партій, демонополізація українського ринку, створення рівних умов отримання державних послуг – ці та інші зміни треба провести для перевтілення з олігархів, які впливають на політику держави, у мільйонерів/мільярдерів, які займаються бізнесом.

За визначенням Лонгманського Бізнес Словнику: «Олігархія – це коли країною керує маленька група людей, зазвичай із одного соціального класу»[1]. Отже, ми

можемо дати наступне визначення терміну «деолігархізація». Це – процес чи акт демократизації шляхом усунення олігархів або зменшення їхньої політичної сили.

Важливо розуміти, що деолігархізація – це не тільки внесення змін до законодавства, а й імплементація та реалізація на усіх рівнях управління держави.

Також деолігархізація – це зміна цінностей, бачення та мислення не тільки українського політикуму, а й пересічних громадян.

Перейдемо до практичного прикладу:

Рінат Ахметов – впливовий український олігарх, який контролює 33% українського ВВП. Основа його бізнес-імперії – це енергетична галузь, компанія ДТЕК, яка де-факто є монополістом енергоринку України. 5 квітня 2016 року Антимонопольний комітет України (АМКУ) майже визнав це, але в день засідання надійшло анонімне повідомлення про замінування будівлі, і прийняття рішення перенесли на 1 червня[1]. Рішення було протилежне. АМКУ не визнав компанію ДТЕК монополістом, посилаючись на те, що у ДТЕК є ознаки монопольної будови, але компанія не встановлює ціни на ринку, через те, що ця галузь ринку контролюється державою. Отже, компанія ДТЕК – не є монополістом.

Рінат Ахметов не впливає на український ринок прямо, але робить це приховано. Спеціально створюючи штучний дефіцит на ринку електроенергії, наслідком якого є зростання цін для промислових споживачів [2].

Єдиним поясненням чому органи державної влади та українські суди не виносять вироків проти інтересів олігархів є те, що окремі представники української державної влади тим чи іншим чином залежні від самих олігархів, а саме від медіа-ресурсів. Український медіа-ринок поділений між шістьма українськими олігархами [3]:

- Віктор Пінчук – «Starlightmedia» 27.66%
- Ігор Коломойський – «1+1 media» 16.9%
- Рінат Ахметов – «Медіа Група «Україна» 14.8%
- Дмитро Фірташ – «Inter Media Group» 14%
- Віктор Медведчук – «Новини» 2.98%
- Петро Порошенко – «5 канал» 1.26%

Сумарно ці медіа-холдинги контролюють 77.6% українського телебачення. Усі вони є збитковими, тобто не приносять прибутків своїм власникам. Контролюючи понад 75% медіа-простору, власники цих телеканалів можуть надавати етерний час для тих політиків, які мають схожі політичні погляди або тим, хто більше заплатить. У низці країн-членкинь Європейського Союзу політична реклама на телебаченні заборонена внутрішніми законами цих країн, а саме у: Бельгії, Великобританії, Данії, Ірландії, Норвегії, Німеччині, Португалії, Франції, Швеції тощо[4].

Заборона на платну політичну рекламу часто компенсується наданням безкоштовного (для кандидатів) етерного часу на громадських чи комерційних каналах у більшості країн. Так держави забезпечують контрольоване донесення до громадян інформації політичного характеру. Розподіл етерного часу базується на принципі рівності для всіх кандидатів та партій (Італія) або пропорційності до результатів попередніх виборів (Німеччина). У Франції, наприклад, існує поєднання принципів справедливості та рівності, баланс між якими визначає Вища аудіовізуальна рада (регуляторний орган у сфері медіа)[5].

Ті країни, в яких політична реклама дозволена, мають певні обмеження, які визначають її тривалість, частоту, місце розміщення, кошти, використані на неї, та зміст. Що стосується часу трансляції, то платити за політичну рекламу на телебаченні у будь-який час можуть кандидати в Болгарії, Хорватії, Угорщині, Латвії, Литві та Естонії. Є країни в яких політична реклама дозволена тільки під час політичних перегонів, а саме в Австрії, Фінляндії, Люксембурзі та Нідерландах. У

Польщі платна політична реклама транслюється лише у проміжку між 15-ма добами та 24-ма годинами перед виборами.

Отже, як ми бачимо на прикладі бізнесу Ріната Ахметова, українська економіка залежить від олігархів, які здійснюють свій вплив на український політикум та на українське суспільство через свої медіа-ресурси та медіа-холдинги. Українські олігархи, використовуючи телебачення, привели до влади людей, які працюють в їхніх бізнес-інтересах. Приймаючи політичне рішення, ці люди керуються не своїми цінностями або державницькою позицією, а інтересами олігархів.

На мою думку, Президент Зеленський має можливість забрати вплив на український політикум в олігархів. Якщо він ініціює законопроект, який заборонить або обмежить політичну рекламу на медіа-ресурсах. Це непопулярне рішення змінить правила гри не тільки українського медіа-простору, а й всього українського політикуму.

Список використаних джерел:

1. Oligarchy – definition. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/oligarchy>
2. АМКУ у 2016 році збирався визнати ДТЕК Ахметова монополістом, але різко пом'якшив оцінку олігарху [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: http://nashigroshi.org/2019/07/08/amku-u-2016-rotsi-zbyravsia-vyznaty-dtek-akhmetova-monopolistom-ale-rizko-pom-iakshyv-otsinku-oliharkhu-dokument/?fbclid=IwAR0qO4knUltIDHN-oMiu5Kw5Tgqhat_0B5rAtGXJIB_x5n9IINsQRa5jHi4
3. Як ДТЕК Ахметова реалізує свою монополію на ринку електроенергії? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: https://biz.censor.net.ua/resonance/3156906/kak_dtek_ahmetova_realizuet_svoyu_monopoliyu_na_rynke_elektroenergii#comments
4. Як олігархи розділили телебачення України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: https://biz.censor.net.ua/resonance/3133637/yak_olgarhi_rozdlii_teleefr_ukrani
5. Регулювання політичної реклами на телебаченні: європейський досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <https://cedem.org.ua/analytics/tv-politrekrama-yevropeyskyi-dosvid/>
6. What is CSA? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <https://www.csa.fr/Informer/Qu-est-ce-que-le-CSA>

Берегута Віталій Володимирович, здобувач вищої освіти факультету історії та міжнародних відносин

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

Науковий керівник: Богінська Ірина Валентинівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

ІНДИВІДУАЛЬНІ ІСТОРІЇ МІГРАНТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ В ЄС

Головні причини міграційної кризи в ЄС, а саме: збройні конфлікти та громадянські війни в регіоні Арабського світу, безпосередня участь США та його союзників (включно із ЄС) на початку 2010-х рр.. у них, фактична відсутність єдиного бачення та позиції ЄС щодо цієї кризи і розподілу та прийому мігрантів, набуття нею ознак «гуманітарної катастрофи», відсутність дієвого міграційного законодавства ЄС тощо більшою мірою проявляють присутні на сьогоднішній день недоліки міграційної системи ЄС. Однак, відкидаючи політичні фактори даної

проблеми, потрібно зосередити увагу на складнощах адаптації новоприбулих мігрантів та біженців в Європейському союзі та європейському суспільстві безпосередньо як одного із аспектів міграційної кризи в ЄС.

Дану проблему доцільно дослідити саме через аналіз історій біженців та мігрантів під час процесу прибуття та проживання у державах ЄС, адже це дасть змогу з перших вуст дізнатись про наявні проблеми всередині європейського суспільства у процесі їх соціалізації. З цих історій зрозумілими стають різні особистісні причини міграції людей з країни свого походження, сукупність матеріальних і духовних цінностей, яких їм бракує у ЄС, сам процес адаптації, його складнощі у європейському суспільстві та перспективи бачення власного майбутнього як людини, що проживає у ЄС, але не є частиною його суспільства.

Платформа для соціальної журналістики Medium [1] містить десятки реальних розповідей мігрантів. Їх аналіз дає змогу дізнатись деталі міграційних процесів та безпосередніх причин міграції до ЄС.

Так, велику роль в їхньому переміщенні, окрім політичного, відіграв релігійний фактор. Про це говорить одна з іракських переселенок: «Життя змінилось кардинально через прихід ІДІЛ та їх небажання будь-якої присутності християн у регіоні, тому вони вбивали і переслідували християн» [2]. Так, невизнання інших релігій, окрім ісламу, та встановлення численних ультиматумів християнам щодо безпечного проживання в мусульманських країнах лише за умови плати грошей або відмови від власної релігії, зумовила потік мігрантів до Європи.

Дані історії розкривають жахливі деталі процесу перетину Середземного моря біженцями та мігрантами на їх шляху до омріяних країн. Це ілюструє цитата: «... він посадив нас до човна, який вміщував близько 70 осіб, але фактично їхало 170 осіб. Капітан сказав, що деяким з нас доведеться покинути човен, інакше ми підемо на дно. 2,5 години в дорозі відчувались як 2,5 роки. Я весь час молився» [3]. Мігранти платять в середньому по 1,500 дол. США за шанс добратися до ЄС нелегальними та небезпечними методами, як було описано в історії, а також стикаються із пограбуваннями з боку контрабандистів вже по прибуттю до Європи. Ці та інші факти свідчать про постійну небезпеку для життя мігрантів через недостатній рівень доброчесності перевізників, а отже демонструють факт відсутності єдиної централізованої системи безпечного перевезення мігрантів до держав-членів ЄС та їх подальшого транспортування по території.

Платформа Агентства ООН з міграції «i am a migrant» [4] містить інформацію про моральні труднощі, з якими стикаються мігранти вже по прибуттю до держав-членів ЄС. Так у своїх розповідях вони зазначають, що переїзд у нову країну для деяких із них був ніби як «піти знову 6-річним у школу». Переїжджаючи із країни, де вони мали все: роботу, сім'ю та житло, мігранти відчували моральну важкість та самотність, дискомфорт та розчарування, приїжджаючи до країни-члена ЄС, не маючи абсолютно нічого в майновому плані та можливості бачити своїх рідних і близьких, на додаток чого – неможливість нормально порозумітись із місцевими жителями через мовний та культурний бар'єр - так званий ефект «культурного шоку».

Однак всі мігранти відзначили, що відновлення власного майнового статусу та вивчення національної мови є пріоритетами номер один по прибуттю до Європи. Позитивним є факт, що в досягненні цих цілей їм всіяко сприяє найголовніша структура з питань мігрантів – Міжнародна організація з міграції.

Так мігранти зазначають, що даний орган допомагає у відновленні колишньої роботи та малого і середнього бізнесу, сприяє реінтеграції на Батьківщину, а що стосується дітей, наприклад в Греції, - допомагає влаштовувати їх в дитячі садочки,

безпечно транспортує від центрів розміщення до шкіл та повністю забезпечує необхідним шкільним приладдям.

Однак все ж таким тим головним, з чим стикаються мігранти, є недостатня можливість інтеграції в європейське суспільство. У вирішенні їх нагальних проблем частково допомагають общини переселенців з країн-походження мігрантів. Складнощі проявляються у наступному:

- в необхідності вивчення англійської мови та національної мови країни перебування для комфортного життя в Європі;
- у факторі освіти, відсутність якої часто стає перешкодою, наприклад в Німеччині, для легального працевлаштування;
- як вважає Ф. Кардіні [5], у факті міжкультурної ворожнечі християн і мусульман (більшість людей мігрантів і біженців з Близького Сходу та Африки – мусульмани), джерелом чого є взаємне непорозуміння як результат конкуренції інтересів і способів життя [5]. Із цим пов'язана також і ціла низка стереотипів і негативного відношення європейського населення щодо мігрантів-мусульман як особливо небезпечної групи населення ЄС через їх можливу терористичну діяльність.

На цьому етапі доцільно згадати поняття «мультикультуралізму», модель якого, за визначенням М. Апановича [6] є найбільш поширеною та направлена на ефективну інтеграцію мігрантів в суспільство, яке його приймає, або ж модель «національних меншин». Вона покликана як зберегти «національну ідентичність» мігрантів, не порушуючи їх права на культурний саморозвиток, так і одночасно надавати різноманітним етнічним та релігійним групам мігрантів країни перебування рівні із її громадянами можливості та права для економічної та політичної участі в житті держави. Саме неможливість встановити баланс між цим твердженням і економічною спроможністю держав повністю забезпечити процес інтеграції підтверджує недієздатність цієї системи, а відхід від неї низки європейських держав, включно із Німеччиною, прискорив її крах в ЄС. Відсутність єдиного загальноєвропейського принципу та політики щодо інтеграції мігрантів в європейське суспільство є головною проблемою, з якою вони стикаються.

Отже, індивідуальні історії мігрантів, які прибувають під час міграційної кризи до ЄС, є одними із найважливіших джерел у дослідженні цього явища. Аналіз таких розповідей дає змогу побачити як ряд недоліків міграційної системи ЄС, зокрема відсутність механізмів безпечного транспортування мігрантів до Європи та часткову недосконалість програм їх адаптації, так і факт зумовленості складнощів процесу їх інтеграції до європейського середовища політичними й релігійно-культурними факторами. Хоча в Європі існує ряд спеціалізованих організацій, наприклад Міжнародна організація з міграції, які сприяють адаптації мігрантів в країнах-перебування, але повноцінна асиміляція мігрантів у державах-членах ЄС та їх часткове несприйняття як рівної частини суспільства є показником різниці у культурах, менталітеті і ціннісних поглядах на життя між християнами та мусульманами.

Список використаних джерел:

1. Medium – online publishing platform for social for social journalism [Електронний ресурс] – URL: <https://medium.com>.
2. A Voice from the Older Generation [Електронний ресурс] // Medium.com. – 2016. – URL: <https://medium.com/@BrothersKeeper/a-voice-from-the-older-generation-2d6847732cfe>.
3. From North to South: Helsinki, Finland [Електронний ресурс] // Medium.com. – 2016. – URL: <https://medium.com/@BrothersKeeper/from-north-to-south-finland-ae24d78fb3de>.
4. i am a migrant [Електронний ресурс] // International Organization for Migration (Media and Communications Division) – Режим доступу до ресурсу: <https://iamamigrant.org/>.

5. Кардини Ф. Европа и ислам: история непонимания / Серия «Становление Европы». / Пер. с итал. Е. Смагиной, А. Карловой, А. Митрофанова. — СПб.: «Александрия», 2007. — 332 с.
6. Апанович М. Ю. Вопросы интеграции мигрантов в Европе / Мария Юрьевна Апанович. // Вестник МГИМО Университета. — 2011. — С. 248–255. — Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/voprosy-integratsii-migrantov-v-evrope>.

Милославская Елена Матвеевна, аспирант кафедры общественного развития и отношений общества и власти

Национальная Академия Государственного Управления при Президенте Украины, Украина

Научный руководитель: Бернадский Богдан Васильевич, доктор юридических наук, доцент кафедры общественного развития и отношений общества и власти

Национальная Академия Государственного Управления при Президенте Украины, Украина

ПОЛИТИЧЕСКИЙ КОМПРОМИСС: МИРОВОЕ СООБЩЕСТВО И ЯДЕРНАЯ ПРОГРАММА ПХЕНЬЯНА

На сравнительно небольшой территории Корейского полуострова сосуществуют два государства: Республика Корея (РК) и Корейская Народно-Демократическая Республика (КНДР). Это государства с совершенно разными политическими, экономическими и идеологическими системами. Но у мирового сообщества не может не вызывать опасений и беспокойства северокорейская ядерная проблема: сегодня весь мир пристально наблюдает за новой политикой Ким Чен Ына через призму безопасности. В первом своём обращении к народу президент подчеркнул, что Северная Корея не будет отказываться от баллистических ракет с ядерными носителями, способными за несколько минут достичь любой точки мира. КНДР считает целесообразным «...продолжать наращивать оборонную мощь и способность к превентивному удару» [1].

Использование КНДР ядерных технологий, проведение ряда ядерных испытаний, жёсткая позиция руководства страны не могут оставить в стороне мировое сообщество и заставляют всерьёз задуматься о дальнейшем развитии ситуации. Даже о возможной ядерной войне с КНДР. Так, политика Вашингтона в отношении Северной Кореи существенно изменилась: президент Трамп, комментируя ситуацию на Корейском полуострове, заявлял, что «у США есть много терпения, США сильны, но если нас вынудят защищаться или защищать наших союзников, у нас не останется выбора, кроме как полностью уничтожить Северную Корею» [2]. Ранее президент КНДР предупредил Соединённые Штаты, что намерен создать ядерный арсенал, способный нанести удар по американской территории. Пока же Глава Белого дома надеется, что экономические санкции заставят КНДР отказаться от ядерной программы. Как видим, Трамп недвусмысленно дал понять, что Соединённые Штаты могут использовать военную силу, если Пхеньян не откажется от планов по наращиванию ядерного оружия. Президент сообщил также, что если санкции окажутся неэффективными, США «будут использовать план Б», который «может оказаться очень жесткой вещью». «Это может быть очень и очень плохо для всего мира. Надеюсь, что санкции сработают, – сказал Дональд Трамп. – У нас есть невероятная поддержка всего мира в том, что они (санкции) делают. Это очень сложное государство (КНДР). Если они

пойдут на сделку, это будет хорошо. Если нет, то что-то должно случиться. Мы подождем и посмотрим» [3].

Именно поэтому конфронтация КНДР и мирового сообщества требует компромиссного урегулирования на всех уровнях. Позитивным примером этого может служить так называемое «олимпийское перемирие»: президент Южной Кореи Мун Чжэ Ин использовал его для решения проблемы денуклеаризации Корейского полуострова. Стороны согласились провести переговоры между военными, чтобы избежать возможного конфликта, президент предложил оказание гуманитарной помощи и провести встречи разделенных семей.

Согласие Пхеньяна принять участие в Олимпиаде в южнокорейском Пхёнчхане наряду с решением США отложить совместные военные учения до конца соревнований привели к необходимой паузе в испытаниях северокорейского ядерного оружия и баллистических ракет. Либеральный лидер в Сеуле пытается умерить политику «максимального давления», которую стремится проводить президент США, чтобы принудить Пхеньян в одностороннем порядке отказаться от сил ядерного сдерживания, и которая предусматривает применение жестких экономических санкций и угроз использования военной силы. Президент РК поддерживает жесткие санкции, но выступает против превентивных военных действий США, которые могут спровоцировать агрессивные ответные меры против миллионов жителей Южной Кореи и перерасти в региональную ядерную войну. Но для того чтобы выйти на следующий уровень и привлечь Северную Корею к прямым переговорам по ее ядерной программе, потребуется нечто большее, чем межкорейский диалог [4]. Северная Корея четко дала всем понять, что она будет обсуждать это с Соединенными Штатами. КНДР объявила себя ядерной державой, заявив, что этот статус не подлежит обсуждению. США настаивают на том, что Пхеньян должен взять на себя обязательства по денуклеаризации. Лидеры США и КНДР неоднократно обменивались критикой и оскорблениями из-за ядерной и ракетной программ Пхеньяна. Руководство страны рассматривает ядерную программу как защиту, мировое сообщество – как нарушение международных обязательств и резолюций Совбеза ООН [5].

Очень велико негативное влияние ядерного оружия на международную безопасность: накопление ядерного потенциала повышает хрупкость мира, делает его ещё более уязвимым. При этом мировая безопасность во многом определяется текущим состоянием и перспективами разрешения северокорейского ядерного вопроса. Очевидно, что компромисс невозможен без уступок со стороны северокорейского руководства.

Именно поэтому встречи лидера КНДР с президентами Южной Кореи и США внушают оптимизм и вселяют надежду на денуклеаризацию Корейского полуострова и стабилизацию ситуации. Как заявил глава МИД России Сергей Лавров, «неприемлемо, когда КНДР открыто нарушает резолюцию Совбеза, однако сейчас всем сторонам конфликта необходимо отбросить взаимные обвинения и угрозы и прекратить демонстрацию военной мощи» [6].

Видимо поэтому до сих пор не было найдено взаимоприемлемого и конструктивного решения проблем северокорейской безопасности. Как видим, политический компромисс, а именно: примирительный подход, снижение напряженности в отношениях, меры по укреплению доверия, поиск общих интересов и знаменателей, может иметь не менее положительный результат, чем введение экономических санкций и политика жёсткого принуждения в урегулировании возможного конфликта. Только тогда можно говорить о возможности достижения долговременного политического компромисса, поскольку

именно он ведёт к достижению политической стабильности. Потому что это наиболее цивилизованная, безопасная и эффективная форма политического взаимодействия.

Список использованных источников:

1. Дьячков, И. В. (2014). Ядерная проблема корейского полуострова: подходы к оценке угроз. *Вестник ТГУ*, (2), 177–181.
2. Kim Jong Un New Year Address. *Korean Central News Agency*. Взято из <http://www.kcna.kp/kcna.user.special.getArticlePage.kcmsf>
3. Президент Трамп пригрозил Пхеньяну применением силы. Взято из <https://www.golos-ameriki.ru/a/trump-dprk-military/4268256.html>
4. Стратегия Сеула и перспективы денуклеаризации Корейского полуострова. Взято из [https://www.golos-ameriki.ru/a/north-korea-south korea/4208208.html](https://www.golos-ameriki.ru/a/north-korea-south-korea/4208208.html)
5. Резолюция 2094 (2013), принятая Советом Безопасности на его 6932-м заседании 7 марта 2013 г. Официальный сайт ООН. Взято из <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UND0C/GEN/N13/253/08/PDF/N1325308.html>
6. Лавров: «нагнетание военной истерии против КНДР губительно». Взято из <https://www.svoboda.org/a/28749594.html>

СЕКЦІЯ 12. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

DOI 10.36074/17.05.2020.v5.05

Гужва Ірина Андріївна, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Скиба Елеонора Костянтинівна, доктор філософських наук,
доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

БОГДАН КІСТЯКІВСЬКИЙ, ЙОГО ІДЕЯ ПРО ПРАВОВУ ДЕРЖАВУ

Українські правники початку ХХ-го століття вели теоретичні розробки, які стосувалися проблем правової держави, як довершеної форми існування держави зберігають свою цінність і сьогодні.

Одним із таких правників є Богдан Кістяківський (1868 - 1920 рр.), праці якого набули особливо актуального звучання у зв'язку з державотворчими процесами у незалежній Україні.

Б.Кістяківський, говорячи про державу, ототожнює її з «культурним людством, яке живе в культурній спільці». Для вченого культурна людина і держава, то два поняття, що доповнюють одне одного: держава є немислима без культурної людини, як і культурна людина без держави.

До правової держави Б.Кістяківський ставить вищі вимоги, ніж до державних утворень інших типів. Він пише: «Правова держава - вища форма державного буття, яку виробило людство як реальний факт». Сучасні дослідники також стверджують, що правова держава в цілому дуже подібна до конституційної і відрізняється лише певними моментами своєї довершеності і досконалості [1].

Характеризуючи правову державу, Б.Кістяківський вказував на таку її найважливішу ознаку, як обмеженість і підзаконність влади. На його думку, першочерговим стримуючим фактором влади виступають не закони, які обмежують владу, а - невід'ємні, непорушні, недоторканні права особи. Ці права не надаються державою, а є природними і обов'язково регламентованими. По-друге, пише Б.Кістяківський: «Правова держава - це не лише держава, яка обмежує себе встановленими з власної волі нормами і виконує ці норми. У сучасній правовій державі керують не особи, а загальні правила чи правові норми. Держава, по суті, повинна перетворитись на правове явище, де кожна дія урядового апарату, суду й інших органів скеровуються відповідним законом, узгодженим із конституційним принципом» [1].

Все це можна досягти завдяки:

- недоторканності особи;
- реалізацією права народу на народне представництво;
- солідарністю влади і солідарністю нації;
- участю народу у законотворенні та управлінні державою.

Взагалі, Б. Кістяківський приділяв особливу увагу саме законотворчому, тобто представницькому органу держави. Він вважав, що парламент у першу чергу через народ повинен здійснювати управління державними справами.

У правовій державі законодавство повинно бути цілковито підпорядковане народу. «Держава не повинна гнобити особу. Навпаки, особа має право на юридичний захист з боку держави» - писав Б.Кістяківський. Народ повинен брати участь у створенні та організації державних установ. Люди повинні цікавитись державними справами, адже, як зазначає Б.Кістяківський: «Організація правової держави залежить від самодіяльності і народних мас. Без активного ставлення до правового порядку і державних інтересів, що виходить із надр самого народу, правова держава немислима» [1].

Ідеї правової держави Б.Кістяківського надзвичайно співзвучні у сучасній українській політико-правовій практиці. З прийняттям Конституції України 1996 року і закріпленням у ній таких принципів правової держави, як верховенство права, поділ влади, рівність громадян перед судом і законом, універсальний судовий контроль тощо, українські демократи поклали собі за мету змінити старий бюрократичний тип організації держави на новий, демократичний, який би працював на благо людей і забезпечував би їх природні права і свободи.

Але аналізуючи сучасну політико-правову ситуацію в Україні, ми бачимо, що перші спроби побудувати демократичну, соціально-правову державу не принесли бажаних результатів. Проте це не вина Основного Закону.

Зростаюча роками кількість наукових праць, присвячених темі правової держави, є свідченням актуальності цієї теми [2].

Відповідно до ст.5 Конституції України єдиним носієм і джерелом влади є народ України. Керуючись цією нормою, вчені пропонують ще більш радикальну форму участі народу у державному управлінні - право народної законодавчої ініціативи. Її суть полягає у праві певної кількості виборців порушувати перед парламентом питання про прийняття конкретного закону, а представницький орган зобов'язаний розглядати це питання [3].

Важливим кроком у становленні правової держави в Україні є закріплення в Конституції демократичних прав і свобод людини.

Надзвичайно важливу роль у правовій державі відіграє судова влада. У суспільній свідомості українців судові органи далекі від ототожнення з правосуддям. У правовій державі закони неухильно виконуються усіма учасниками суспільного життя, насамперед державними органами. В Україні посадові особи держави нерідко приймають нормативні акти, які прямо суперечать Конституції України.

На жаль, відносини між державою і особою в Україні не складаються позитивно. Все частіше держава утискає ті сфери суспільних відносин, які можуть регулюватись і без її втручання.

Отже, українське суспільство ще не готове бути громадянським суспільством через низьку правову культуру, необізнаність громадян з власними правами і невміння ними користуватися. Невідповідність між рівнем правової культури громадян та існуючою нормативною базою може звести нанівець усі зусилля наблизити нашу державу до правової європейської країни.

Таким чином, ідеї Б.Кістяківського про правову державу набули не тільки наукової, але й практичної цінності і є важливим стимулом для просування України до свого конституційного ідеалу.

Список використаних джерел:

1. Демиденко Г.Г. (2004) *Історія вчень про право і державу*. Навчальний посібник: Харків: Консум.
2. Заець А.П. (1999) *Правова держава в контексті новітнього українського досвіду*. Київ: Парламенське видавництво.
3. Скакун О.Ф. (2001) *Теорія держави і права*. Підручник: Харків: Консум.

Примаченко Ольга Василівна, аспірантка кафедри права, філософії та політології
ІНН історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М.Лазаревського
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, Україна

ТЕОРІЯ КОМУНІКАЦІЇ М. МАКЛУЕНА І СУЧАСНІСТЬ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС

Сучасний світ характеризується багатогранністю, швидкими темпами змін та феноменів. Особливо динамічно розвивається сфера інформаційних комп'ютерних технологій і соціальних комунікацій. Не зважаючи на існування різних шкіл і напрямків у вивченні комунікативістики, в ХХ столітті з'явилися дослідники, ідеї яких вплинули на розвиток її теорії та згодом були застосовні для різних шкіл і напрямків. Прикладом такого вченого є канадський філософ і культуролог, соціолог і літературознавець Герберт Маршалл Маклуен. Його роботи представляють цінність для всіх теорій комунікації, хоча предметом його наукових інтересів були в основному телебачення та інші засоби комунікації. Еволюція і зміни в історії та розвитку людства, згідно з М. Маклуеном, пов'язані з появою нових технічних засобів комунікації.

Семантичним центром філософської концепції суспільства виступає у Маклуена спосіб і тип комунікацій, який, з одного боку, забезпечує цілісність і специфіку соціальної організації, а з іншого — виступає механізмом її розуміння і культурної інтерпретації. Певний тип комунікації (комунікаційна технологія) не просто вказує напрямок, а створює соціальний світ — «галактику», яка має свій ареал і, не зважаючи на можливість розширення або зміни конфігурацій, володіє, проте чітко фіксованими кордонами.

Відповідно до цього в історії розвитку людства Маршалл Маклуен виділяє чотири епохи:

1. Епоха «племінної людини».
2. Епоха писемності.
3. «Галактика Гуттенберга».
4. «Галактика Марконі».

До «засобів комунікації» Маклуен відносить всі культурні феномени, які можуть виконувати комунікаційні функції: мова (лист і мова), преса, телебачення, комп'ютерні системи, а також дороги, транспорт, гроші, релігію, науку і багато інших. Формування нових «засобів комунікації», зв'язку та інформації передбачає виникнення і кардинально нового «сенсорного балансу» суспільства, задаючи нові світовідчуття і світосприйняття, новий стиль мислення, новий спосіб життя і, як результат, нові форми соціальної організації. [1]

Маклуен розуміє комунікацію як екстеріоризацію чуттєвої здатності людини до сприйняття, виділяючи на основі цього критерію аудіо (мовну) комунікацію і відео (зорову) комунікацію, що, у свою чергу, є основою диференціації аудіо та відео культури, тобто «культури слуху» і «культури зору». [2] Такий поділ є семантично дуже значущим. Згідно з численними дослідженнями психологів, вибірковість зору на кілька порядків перевищує вибірковість слуху: тобто «кожен бачить своє», звуковий же ряд - «один на всіх». Більш того, саме звук має сугестивний потенціал: для того щоб ввести пацієнта в гіпнотичний стан, оператор повинен усунути пильний контроль зорового аналізатора (наприклад, втомити його за допомогою блискучої кульки перед очима). Тому людина стає слухняною, якщо не має своєї точки зору.

М. Маклуен показує, що історично першою є епоха «племінної людини», тобто епоха усного мовлення (аудіо культура), у зв'язку з чим «сенсорний баланс племінної людини» характеризується синкретизмом і включеністю у мову членів громади, чому відповідає міфологічний синкретизм свідомості й розчинення індивіда в родовому колективі. Крім того, «культура слуху» породжує стиль мислення, демонструє патерналістські установки масової свідомості. Саме загальна залежність від авторитету і виступає основою тієї згуртованості, яка відрізняє соціальні групи в аудіо культурі. [3]

Поява фонетичного алфавіту і винахід набірної шрифту (Йоганн Гутенберг, XV століття) породили новий тип культури — візуальну культуру, «культуру зору», яку Маклуен називає «галактикою Гутенберга». Друкарське тиражування створює, на думку філософа, перший культурний зразок стандарту як такого і зразок стандартно відтвореного товару, задаючи тим самим стандарт масового виробництва. Саме у винаході друкарського верстата криються джерела загальної грамотності та промислової революції. Друк виступає також і зразком стандартної комунікації, «племінна людина» замінюється «друкарським і індустріальним», племінний лад — індустріалізацією. Крім того, письмовий текст виступає основою рефлексії над мовою (дозволяє «побачити мову»), що інспірує формування і дистанціювання націй. Друковане слово, яке зробило писемність основою масових комунікацій, надало індивіду такі права, як селекція інформації (в той час як від значущості голосу не піти, читати й дивитися можна все що завгодно), вільна її інтерпретація, критицизм і можливість оперувати цією інформацією на свій розсуд — власне, право на індивідуальність. [3] Однак, людина заплатила за це право втратою почуття спільності, яке змінилося бажанням подолання роз'єднаності, задавши культурну традицію пошуку шляхів цього подолання. Основна семантична вісь історії орієнтована, відповідно до моделі філософських поглядів Маклуена, як вектор від «експлозії» до «імплузії», тобто до нового синкретизму на основі комп'ютерних засобів комунікації. Якщо аудіо і відео культури репрезентували та об'єктивували в засобах масової комунікації, відповідно, слухові й зорові аналізатори, то комп'ютерна техніка об'єктивує («виводить назовні») саму «нервову систему», на все людство.

З винаходом в 1884 році телеграфу виникла «галактика Марконі», епоха, так званої, електронної комунікації, яка характеризується децентралізацією процесів комунікації, прискоренням реакцій в декілька разів і загальною «включеністю» в інформаційне поле. Ця «електронна епоха» буде характеризуватися «тотальними обіймами»: мас-медіа на новій технологічній основі повертають людині втрачену включеність в спільність, тільки тепер такого роду спільність набуває вселюдського масштабу, бо надана комп'ютерною технікою можливість миттєвої передачі інформації й миттєвого ж на неї реагування фактично скасовує простір і час, дозволяючи людині не тільки усвідомити, але й відчутти свою єдність з людством. Крім того, комп'ютерні можливості дозволяють «обійти мову», тобто усунути бар'єр перекладу, знявши тим самим національні бар'єри між людьми. Більш того, сенсорна комплексність комп'ютерної комунікації ліквідує домінування тотального критицизму і мозаїчної вибірковості візуальності, повертаючи світогляду втрачені синкретизм і образність, а свідомості — цілісність. Електрика — явище дисперсне. Електрика не централізує й уніфікує, як друк, а, навпаки, розпорошує, ділить на частини. Система друку, заснована на візуальності, має протяжність в часі та просторі, організовуючи централізовані системи, тоді як система, що базується на електриці, створює простір без кордонів. В сучасному світі все відбувається «одночасно», не існує чіткої хронологічної послідовності. Технології електронного

світу скорочують час, і історичний час також, знищують поділ в просторі. Всі часи, незалежно від географічних координат, стають «тут і зараз».

Суспільство, як єдине людство характеризується Маршаллом Маклуеном як «глобальне село», в силу відчутно реального для кожного її представника єднання з усіма і з цілим, безпосередності комунікації, синкретизму сприйняття і стилю мислення. В електронних технологіях не існує механічної послідовності фрагментів. У ній важлива конфігурація, конструкція, одночасність, органічна взаємопов'язаність цілого комплексу функцій. Тим самим, відбувається перехід від статичності до руху, від механіки до органіки. На загальному тлі картини «електронного суспільства» філософ фіксує і деякі тривожні штрихи — інтенцію комп'ютерної комунікації в рамках мас-медіа до домінування формальних засобів комунікації над її змістом. Зрозуміло, що комп'ютерний синкретизм породжує як великі можливості, так і пов'язані з ним великі проблеми, артикульованих як проблеми комунікаційного та інформаційного порядку.

Комп'ютеризація суспільства змушує по новому поглянути на багато функцій і аспекти комунікацій, висвітлюючи раніше не зафіксовані моменти. Так, аналіз когнітивною психологією того фактору, що індекс генерації нових ідей науковими конференціями, проведеними на базі комп'ютерної техніки поза безпосереднім просторово-часовим контактом між їх учасниками, близький до нуля, дозволив встановити, що найбільшим креативним потенціалом володіє не «штатне», а «кулуарне» наукове спілкування. Що ж стосується проблем інформаційного плану, то накладення звукового тексту на відеоряд створює дуже сильне (хоча часто й оманливе) враження повної правдивості інформації, в той час як голос як був, так і залишається авторитарним, з колишнім успіхом використовуючи свій сугестивний потенціал. Диктор, зрозуміло, не стає диктатором, але факт наявності зображення створює ілюзію «демократичності» сприйняття інформації, посилюючи можливості для соціального маніпулювання.

Розвиток уявлень про те, що медіа формують своє унікальне середовище де існує соціум, є досить актуальним для подальших досліджень в галузі медіа. Ідеї М. Маклуена переживають на даний момент ренесанс, викликаний багато в чому розвитком глобальних інформаційно-мережових технологій (інтернету, мобільного зв'язку тощо). Висловлювання Маклуена повні парадоксів, епатажу їх треба додумувати, розшифровувати. Ряд дослідників вважають Маклуена основоположником сучасної комунікативістики, для інших — він фахівець ЗМІ, сфери ІТ, соціологи переглянули його вчення і знайшли в роботах свою логіку і сенс. Але яким би не було ставлення до творчості вченого безсумнівно воно є необхідною частиною теорії комунікації, а його ідеї можуть бути використані в теоретичному осмисленні сучасного суспільства, філософських та емпіричних дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Архангельская И.Б. Маршалл Маклюэн: Монография. / И. Б. Архангельская – Н.Новгород: НКИ, 2010. – 291 с.
2. M. McLuhan. The Medium is the Massage: An Inventory of Effects. / McLuhan M. – London: Penguin Books, 1967. – 157 p.
3. M. McLuhan. Understanding Media The extensions of man. / McLuhan M. – New York : McGraw-Hill, 1964. – 616 p.
4. Пробуждение Маклюэна: документальный фильм (США). – 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://filmix.co/dokumentalenyj/30193-probuzhdenie-maklyuena-mcluhans-wake-2002.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 08. 04. 2020.
5. Холод О. М. Методологія досліджень соціальних комунікацій: підручник / О. М. Холод. – Львів: ПАІС, 2014. – 280 с.

СЕКЦІЯ 13.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Verbinets V., student, Faculty of Law
National Aviation University, Ukraine

Supervisor: Iurynets J., Doctor of Laws, Professor, Faculty of Law
National Aviation University, Ukraine

CONTENT OF ELECTIONS AND THEIR TYPES

Elections are the basis of democracy. They give an opportunity to express the will of individuals and the people in common, to implement their right to choose and to change the composition of governing bodies. Selectivity is also one of the most essential principles and features of democratic society, also it is the most important institution in countries with indirect democracy. It provides members of society with the possibility to elect and to be elected. In this work we are going to consider the topic “Content of elections and their types” as a cornerstone of power of the people in a state.

Revealing the essence of the concept of «elections» Zavgorodny V.A. thinks that they are a constitutional form of direct democracy, which consists in forming the personal composition of public authorities (legislative and local governments), empowering their officials, or electing the head of state through the vote of proxies [3].

There is another point of view that is formulated by M.V. Kovaliv, M.T. Gavriltsiv, M.M. Blihar, according to which constitutional law elections are a way of forming a public authority, a local self-government body, or empowering their officials by voting the persons empowered and determining the results of such voting by a majority vote of those persons, provided that two are entitled to run for each mandate and more candidates (this is the will of the people to form state or local government through voting) [2].

In foreign source «Encyclopedia Britannica» elections are defined as the formal process of selecting a person for public office or of accepting or rejecting a political proposition by voting [5].

Also work «Elections» by Sara Pennicino worth mentioning, where she defines elections in three ways: 1) An election is a process by which citizens are called to choose representatives to adopt important decisions in their interest, according to the principle of political representation, and to decide on specific matters. 2) Elections are a complex phenomenon, as they involve multiple state bodies and do not only indicate the act of voting, but also the organized process through which votes are actually cast. 3) From a strictly legal point of view, elections can be therefore defined as legal acts consisting of one or more choices through which the people, collegially and universally involved, exert their power to select candidates for public offices [4].

All this definitions are different in their formulation, but most of them have similar main points as: it is a process; they form composition of public authorities; they are expressing will of the people; people are empowering future public officers; in Ukraine elections are usually classified by: 1) by the method of voters' will: direct (direct) elections, when voters decide the election issue; indirect elections, when it is not the citizens who directly decide the election issue, but their elected persons are voters, deputies, etc .; 2) territorially: nationwide elections that are held throughout the state; local elections - those held in the territory of a particular administrative unit or region; 3) by object: parliamentary elections, elections of the head of state, elections of local representative bodies; 4) at the time of holding: regular elections that are held in connection with the expiration of the

term of office of an elected body or official. early elections; repeat elections. 5) on the quantitative basis of voter participation: a general election in which all eligible citizens can participate; partial elections in which only citizens residing in the territory of a certain administrative-territorial unit or region can participate [6].

There are other classifications of elections in Ukraine: 1. By subjects of the election suggest the formation of: the Verkhovna Rada of Ukraine, The President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Crimea, local councils and village, settlement and city heads. 2. By ways and means of holding elections may be: regular, extraordinary; by-elections in collegial body. 3. A separate type of election is the election of deputies: Regular (shall be held in connection with the termination the constitutional term of powers of the Verkhovna Rada of Ukraine and do not need individual decisions about their appointment. Thus, according to article 77 of the Constitution Of Ukraine, regular elections to the Verkhovna Rada of Ukraine take place on the last Sunday of October of the fifth year of powers of the Verkhovna Rada of Ukraine.), Extraordinary (extraordinary elections to the Verkhovna Rada of Ukraine appointed The President of Ukraine and are held within sixty days from the date publication of the decision on early termination of powers of the Verkhovna Rada Of Ukraine.), Repeated (shall be appointed in the constituency The Central election Commission in case of a recognition of elections of deputies in this County invalid, or if the person, once elected, has not received parliamentary mandate in the manner prescribed by this Law.), Intermediate (by the Central election by the Commission in the event of early termination of powers of Deputy elected in single-mandate district.).

Repeated and intermediate elections of the Deputy in the constituency within one year from the date of the next elections are not held [1].

References:

1. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 № 254k / 96 / Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996. №30. p.141.
2. Kovaliv M.V., Gavriltsiv M.T., Blihar M.M. Constitutional Law of Ukraine: Handbook. Lviv: LLC League Press, 2014. 402 p.
3. Constitutional Law of Ukraine: Educ. guide [for preparation to the exam for the module credit system teaching]. 2nd species, recycling and ext. / V.A. Bonyak, V.A. Zavgorodniy, A.V. Samotug, L.A. Filigina. Dnipro: Dnipro state. Univ inside. cases, 2017. 293 p.
4. Pennicino S. Elections. URL: <https://oxcon.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e256> (date of appeal 06.04.2020).
5. Election political science. URL: <https://www.britannica.com/topic/election-political-science> (date of appeal 06.04.2020).
6. The essence of elections, their types, functions, subjects. URL: <http://studies.in.ua/ru/politicheskij-menedzhment-shpargalki/2602-sutnst-viborv-yih-vidi-funkcyi-subyekti.html> (date of appeal 06.04.2020).

Русєва А.В., здобувач вищої освіти

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

Науковий керівник: Скиба Е.К., д.філос.н., професор, кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна

GENDER INEQUALITY IN THE LABOR MARKET OF UKRAINE

The gender problem as a component of social and economic policy has never been a priority for the Ukrainian state in today's context. Nevertheless, in line with global trends in the social and humanitarian fields, gender policy is becoming real practice. Women's rights and gender discrimination are the most important issues of modern life. Every year, as practice shows, the gender equality, which is declared at the legislative level in Ukraine, is constantly violated in real situation, but this problem is mostly hidden. The most threatening issue is gender inequality in the labor market. In view of this, the need to explore gender aspects of the national labor market is taking effect.

Gender relations in Ukraine are regulated by a normative legal act, according to which one can see that gender equality means the equal legal status of women and men and equal opportunities for their realization. It allows persons of both genders to participate equally in all spheres of society. Despite the fact that the legal basis of gender equality is declared in the legislation, the Ukrainian authorities are characterized by unequal access of men and women to material resources, a significant difference in pay, and the labor market gender-segregated [1, c. 46].

One of the prerequisites for gender inequality in Ukrainian society is the consequence of Soviet policy. Even in Soviet times, women were given wide employment opportunities, but under the conditions of unequal distribution, their wages were on average lower than men's [2, p. 49].

Today there is still a tendency for discrimination against women. We can see the statistics of the State Service of Ukraine that shows that in all types of economic activity the wages of men in Ukraine are higher than of women by about 22% in the first half of 2018. However, in some types of economic activity, the gap is over 38%. For example, the pay ratio of women and men in the fields of postal and courier services was 58.0%, in financial and insurance activities is 63.2%, in arts, sports, entertainment and recreation is 64.8% [3].

One problem that hinders women's normal employment and demonstrates gender inequality in the Ukrainian state is the spread of gender stereotypes about women and their employment. Generally, gender stereotypes are widely accepted perceptions of the role and place of women and men in society, norms of their behavior, motives and needs.

One of the common stereotypes is called by Swedish politician A. Wallen as a "syndrome of opportunity", that means a woman needs to be at least twice as capable in order to have a career in politics or public service. Moreover, women are required to have the necessary competency before being promoted at higher level of any activity. If a woman takes a higher position, it does not mean that she has overcome gender stereotypes, since there will always be derogatory views on a woman. It is supposed that if a high-ranking female executive makes a mistake and is forced to resign, many men will take this as evidence that women are incapable of management [4, c. 5].

It is impossible not to say that one of the reasons why women are unstable at the labor market is the spread of unemployment in the country, but this problem applies not only to women but also to men. The registered unemployment rate of women is higher than the unemployment rate of men by 2.5% and by 1.3% than the registered unemployment rate in Ukraine.

A high level of unemployment is observed in such regions as Ternopil, Rivne and Sumy. The above mentioned facts give considerable impetus to discuss the issue of women's position in the labor market when implementing gender policy in Ukraine.

This situation requires the great awareness by authorities [5, p.100]. After all, when considering the problem of inequality between men and women in Ukraine, scientists turn to examples of developed countries of the world, they follow and copy "non-Ukrainian" stereotypes, while they often do not take into account the peculiarities of culture, customs and moral values[5, c.100].

Therefore, the issue of gender equality in Ukraine remains unchanged and relevant. This is proved by a statistical analysis of the level of economic activity, employment, unemployment and wages. The problems identified in the field of gender equality indicate the urgent need to find new approaches to gender equality in the national labor market.

It can be noted that the formation of gender policy in Ukraine requires the implementation of a system of political, legal and organizational measures, among which the most important ones should be compliance with the European legislation of Ukraine regarding gender policy for various events and actions on women's rights; overcoming gender stereotypes, and overcoming the segregation that exists in the "female" and "male" professions.

References:

1. Самолук Н.М., Юрчик Г.М. Проблема «гендерної асиметрії» на ринку праці України 2013 С. 46-52
2. Шестаковський Олексій Петрович – Гендерна нерівність на ринку праці України: структурні передумови і тривкі стереотипи 2013, № 1045 С. 49-53
3. Право на рівну оплату праці за роботу рівної цінності — українські реалії : Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/tekst-s-zagolovkom/pravo-na-rivnu-oplatu-pratsi-za-gobotu-rivnoi-tsinnosti-ukrainski-realii-134693.html> (дата звернення 16.08.2018)
4. Воронько Л.О. Гендерна політика в системі державної служби: поняття і сутність С. 1-9
5. Куліков Д. Ю. Гендерний аспект ринку праці України С. 99-100

Мурська Марта Петрівна, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

HISTORICAL TYPES AND PHILOSOPHICALLY LEGAL DOCTRINES OF THE PHILOSOPHY OF LAW

Consideration of the philosophy of law through the prism of its history will be effective provided that the philosophy of law is perceived as a real phenomenon of human culture that exists not only in time and space, but also beyond time. This approach allows you to objectively analyze each philosophical and legal concept, determine its place and social value in the system of knowledge of a particular stage of development of society, determine its practical significance for today [3, p. 234-237].

The development of philosophical and legal ideas is a coherent and consistent process in which each successive period does not completely negate the previous ones, where the

range of study of legal ideals changes. That which is actual and characteristic of one period develops in another, coexists and interacts with another, is enriched by it [2, p.78-85].

The philosophical and legal approach to the history of law orients and requires to take into account the dialectic of the phenomenon and essence, their internal logic, which allows to distinguish the beginning of the process of formation of the ideal first principles of law, the conditions of its origin and the possible direction of development of law [3, p.45-49].

The philosophy of law is that its cultural purpose is to accept the challenge from the depths of the world of law, to work with it and to draw certain conclusions that will open up another side of teaching [1, p.40-69].

The beginning of a revolutionary reassessment of religious and political values, designed to provide the bourgeoisie with ideological, political, legal and economic domination in society, new concepts of state and law - all this is the emergence of a new era of Renaissance and Reformation.

The recognition of man as an individual has led to a new search for the justifications of the essence of society and the state. One of the first philosophical and legal concepts of the period was the concept proposed by an Italian politician, writer, historian and military theorist, Niccolo Machiavelli, who sought to create a stable state in an unstable socio-political situation in Europe at that time [2, p.80-112].

Machiavelli identified three forms of government: monarchy, aristocracy, and democracy. According to him, all of them are unstable and only a mixed form of government gives the state the most stability. Machiavelli sang the will, power, energy of man. These qualities must, first and foremost, belong to the ruler. He did not idealize human nature, but evaluated it harshly and meticulously. The thinker proceeded from what is, not from what should be, in this manifested Machiavelli's realism regarding the assessment of human behavior, which is determined not by Christian morality but by benefit, power, calculation, natural selfishness [3, p. 456-472].

Modern times give us three systems of natural law - deontological, logical and ontological. It begins to see a set of those ideal norms that should serve as a prototype for any legislation. Its founder was Dutch lawyer, politician and diplomat Hugo Grotius, a deontological system that identifies law and justice, defining the latter as lacking injustice. Grotius' most famous work is "On the Law of War and Peace," in which he develops the idea of a law that can be applied in all conditions, including war. The tasks of the philosophy of modern-day law of Grotius and his adherents were seen in the disclosure by rationalistic means of an absolute, unalterable, equal for all peoples and times of law given by nature itself, and therefore one that stands above positive law [2, p. 93]. Grotius believed that the laws of natural law originate in the very nature of reason, and therefore are as eternal as reason itself. He defined the State of Grotius as an eternal, complete and supreme society formed for the protection of human rights and general good.

Thomas Hobbes, who made a significant contribution to the philosophy of modern-day law. Hobbes outlined his theory in his work, "Leviathan, or Matter, Form, and Authority of the Church and Secular State." In following Machiavelli, Hobbes emphasized the selfish and aggressive nature of man. Accordingly, in the natural state, every person has for any thing the same right as any other person, that is, in the natural state no one has the exclusive right to anything. In the pursuit of their selfish intentions and desires, people come to fight among themselves - a war of all against all that threatens everyone. Self-preservation on the basis of peace, according to Hobbes, provides the following: for a peaceful coexistence, it is necessary for everyone to relinquish the right to all and to relinquish the other part of their rights. Such conciliation is effected through a mutual agreement, which Hobbes called a treaty. The scope of law he considered public life [3, p. 129].

A significant contribution to the development of ideas of the philosophy of law was made by the age-old Dutch philosopher Benedict Spinoza - one of the main representatives of the rationalism of the 17th century. and was based on a thesis according to which all essence is connected with a logical necessity, where reality in all forms of its manifestations is reasonable and not accidental. He interpreted human freedom in a new way, putting freedom from passions in the foreground, because, as his knowledge of the passions becomes more profound, he loses power. Spinoza considered the best form of state government republican, which he divided into aristocratic - the rulers are a certain number of citizens elected by the people and democratic - rulers are due to random reasons [2, p.92].

The creativity of another prominent European at the time - Gottfried Wilhelm Leibniz - an outstanding mathematician and author of a number of original jurisprudence works cannot be overlooked. Leibnitz believed that freedom is given to man in unity with necessity, which, in turn, has its own gradations and varieties, which affects the freedom of man [3, p.56-103].

Philosophers in Western Europe in the 15-18 centuries. have made a significant contribution to the philosophy of law. Philosophical and legal ideas - a holistic and consistent process in which each successive period of development does not deny the previous, where they change, and complemented by the following.

At different times, opinions and views are also different, but many philosophers have followers who further develop general theories. Three systems are under consideration for the development of law, the state, its structure and the capabilities of the population: democracy, republic, monarchy, and for each representative of his time, with clear clarity on why [2, p 77-129].

The significance of the philosophy of Renaissance law is that it created the basis for the philosophy of modern times. The period of Renaissance philosophy is a necessary and natural transition from medieval philosophical traditions to philosophy of modern times. Reformation goes beyond the problems, moral, social and legal orientations are transformed, problems of political freedom, freedom of conscience, human and citizen rights begin [3, p.12].

The philosophy of modern-day law is characterized by the bringing to the forefront of the applied, practical value of scientific legal knowledge. In this era, historical and legal science has become a virtually significant political and social discipline. And the Enlightenment of the 18th century. their scientific works have created the theoretical basis on which the social sciences, including the philosophy of law, are developing today. The main instrument of political and social doctrines of the Enlightenment was legal science. It is during this historic period that the interest in philosophy of politics and law is greatly increased [1, p.202- 209].

References:

1. Международные акты по правам человека: сб. док. – М.: Изд. Группа НОРМА-ИНФРА-М, 1998. – 398с.
2. Філософія прав людини / за ред. Ш. Гусепата та Г. Ломанна; пер. з нім. О. Юдіна та Л. Доронічевої. – 2-ге вид. – К.: Ніка-Центр, 2012. – (Серія «Зміна парадигми»; вип. 13). – 117 с.
3. Кант И. Собрание сочинений: в 8 т. / Иммануил Кант. – М.: Чоро, 1994. – (Серия «Мировая философская мысль»). – 234 с.
4. Руссо Ж. -Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / Ж. -Ж. Руссо; пер. з фр. О. І. Хоми. – [К.]: Port-Royal, 2001. – 256 с.
5. История политических и правовых учений: учеб. для вузов / под общ. ред. В. С. Нерсесянца. – 3-е изд., стереотип. – М.: Изд. Группа НОРМА-ИНФРА-М, 2001. – 176 с.

Lakeeva Daria Sergeivna, student of law faculty
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

Scientific adviser: Kashyrina Iryna Oleksandrivna, senior lecturer
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

THE PROBLEM OF CHILDREN RIGHTS PROTECTION IN GERMANY

Germany is the country which works internationally for the enforcement of children's rights. The protection of children's rights in Germany is, of course, an area of focus for human rights policy. Germany has generous systems of health care and social welfare that benefit all citizens and long-term residents, while being less generous for new immigrants.

In Germany parents are primarily responsible for raising their children, yet governmental policy protects and supports children and youth in various ways to promote their personal and social development and to assure that they will find their place in the world when they are adults. These goals are accomplished through protective legislation and various forms of assistance. In these efforts, the Federal Government often takes the lead in cooperative programs with the states and non-profit organizations.

Germany is a democratic, social and legal state. First of all, in Germany, they have a serious approach to the protection of children's rights: they have more desks in the kindergarten. The fact that the child can apply for their parents to court is no longer a joke, but a reality. One of the rules, violation of which German parents can be punished, is the prohibition to beat, punish and hurt their children. But despite all the prosperity that surrounds, more and more parents ask for help of psychologists.

The situation in Germany, in terms of "civil society" and children's rights, raises serious concerns. Meanwhile, the UN considers the situation of children's rights in Germany unsatisfactory. In Germany, there is a problem that children are taught to force sexual relations in the kindergarten. Sex education is compulsory in Germany since kindergarten. There is a specific program, there are textbooks, prepared by experts for games. For example, the game "a doctor" when infants examine special dolls, as well as there is a demonstration on his own body.

Recent Studies conducted by the German Youth Institute (Deutschen Jugendinstitut), have shown that children and young people more sexual abused with respect to their peers. Young people from 14 to 16 years commit sexual crimes against children! And all this are the consequences of mandatory training sessions for young still in kindergarten.

Germany is the only country in Europe where home schooling is prohibited. There was a loud case of 2006, Platt family. They taught the children at home, protested against the sex education program. After that, the police broke into their home, the mother was arrested, but his father managed to escape with the children in Austria. But why did sex education include for preschoolers? People in Germany refer to anthropology: children - sexual beings from birth, and need reassurance and sexual rights to it. Both parents and teachers should support this, because sexual activity of a child from the age of being a baby is a sign of healthy psychosexual development.

In Germany, a few brave families thought it was stupid and even sewed to the European Court of Human Rights. All claims for exemption from parents imposed sex education classes rejected, even those who were motivated by faith and conviction. When parents in such cases, and such cases have been several over the past decade, tried not to send their children to school, they were punished with fines, there were also cases of deprivation of the rights of child custody and punishment of restraint of liberty.

For example, for the age group from birth to 4 years of education should be based around the question "My body belongs to me". Children from 4 to 6 years must ponder the question of "same-sex relationships. Different concepts of the family". Children up to 9 years should already know all about relationships. Up to 15 years' teens already know what the gender policy and biological gender. Textbooks on sex education for kindergarten and elementary school are approved not only by the Ministry of education and health, but also the Catholic Church in Germany. In my point of view, society such as Germany, which is already in a steep dive, deteriorate. This has happened in other nation unconditionally. To do this, there are various reasons, and the dynamics are the same as the deviation of the moral law of the universe leads to a radical evil. The German state intervention in family life, a new level of self-destruction. To avoid this degradation in Germany, it is necessary, first of all, to remove this item from school, and especially of the kindergartens. Moreover, it is essential to impose sanctions in relation to those who are engaged in the subject of teaching. But in spite of this problem, Germany has an effective legal framework for protecting the young and promoting their welfare.

Yuliia Kuznets, Master student of the Law Faculty
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF SEPARATE OPINIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS` PRACTICE

Article 17 of the Law of Ukraine On the Fulfillment of Decisions and Application of Practice of the European Court of Human Rights (hereinafter – the ECtHR) states that the courts apply the Convention and the practice of the ECtHR as a source of law when considering cases.

Rule 74(2) of the Rules of Court stipulates that any judge who has taken part in the consideration of a case shall be entitled to annex to the judgment a concurring or dissenting separate opinion (or a bare statement of dissent).

Despite the fact that separate opinions cannot be considered as a source of law, they play an important role in the practice of the ECtHR. Analyzing the practice of the ECtHR, it can be seen that there are few decisions that have been adopted unanimously, which indicates that judges of the ECtHR often express their separate opinions.

However, some authors note that the adoption of separate opinions, if they constitute a significant minority, can weaken the credibility of the decision [1, p. 422]. It is believed that the very existence of such opinions is considered to be a source of ambiguity regarding the correctness of the decision [2, p. 843].

The above-mentioned statements are quite disputable.

First of all, the system of acceptance of separate opinions reflects the complete independence of judges in the exercise of their functions. Scholars believe that the presence of many separate opinions can help the «majority explain their choice» and facilitate the determination of the ratio decidendi [3, 65]. Moreover, the adoption of separate opinions allows the judge to express motives on which he does not fully or partially agree with the motivation or conclusions of the decision.

Moreover, the adoption of separate opinions reminds that the justice is being administrated by people who have their own life paths and who come out of different legal concepts.

It shall be remembered that all of judges became members of the ECtHR, having passed a significant personal life path.

During the discussion, each of them speaks freely and reveals his vision of human rights. At the same time, two types of behavior can be traced, although it cannot be said that the ECtHR is divided into two camps (thus, Flauss J. divides all judges into two categories: conservative judges and progressive judges, in addition, he notes the difference between Western judges and judges from Central and Eastern Europe [4, 343-371]), indeed, the behavior of judges depends on the legal tradition of the home country and the approach the is used there. Because of the peculiarities of the home country, judges of the ECtHR use an «active approach», which corresponds to the principle of a dynamic interpretation of the Convention, which is sometimes also accompanied by a «cautious approach», which corresponds to a static interpretation. To this is sometimes added a «moderate approach», which can be qualified as dynamic caution, or cautious dynamism. This gives reason to say that in court there is no purely corporate spirit, often characterizes national judicial organizations.

From various circumstances, including the above, it happens that a judge can express an opinion that reflects a national concept. The latter may be acceptable if it is consistent with the objectives of the Convention. At the same time, sometimes the opposite happens. This happened with the separate opinion of the British judge regarding the decision in the case of *Tyrer v. United Kingdom*. He considered that the applicant's punishment was not contrary to Article 3 of the Convention. He suggested that his own opinion was formed under the influence of a system where corporal punishment of schoolchildren was considered normal sanction, when the latter admitted serious violation of school discipline. It can be assumed that if he had been brought up in a different system where no such punishment is applied, he would have shared the opinion of the majority of the ECtHR in this decision [5, §12].

So, the abovementioned separate opinion directly proves that the decision of the judge can be made under the influence of the legal tradition of his home country. However, it can not be considered as a disadvantage of separate opinions. All disagreements lead to the legal discussion between judges of the ECtHR that can help to adopt a fair and reasonable decision.

Besides this, the adoption of separate opinions offers convincing motivation, which the majority of the ECtHR will later accept. In this way they prepare the evolution of judicial practice.

Conslusions. Despite the fact that separate opinions are not considered as a source of law, they help judges to express their motivations and have a significant effect on the evolution of the practice of the ECtHR.

References:

1. Lambert E. Les effets des arrêts de la Cour europeenne des droits de l'homme. - Bruxelles, Bruylant, 1999. – 624 p.
2. Callewaert J. Article 51 //La Convention europeenne des droits de l'homme, Commentaire article par article / L.-E. Pettiti et autres (ed.). - Paris, Economica, 1995. – 1230 p.
3. Bedjou M. La fabrication des decisions de la Cour internationale de Justice // La methode de travail du juge international, Actes de la journee d'etudes de Lyon. - Bruxelles, Bruylant, 1997. – 137 p.
4. Flauss J.-F. Les juges des pays d'Europe centrale et orientale a la Cour europeenne des droits de l'homme: vues de l'exterieur // Melanges en hommage a L. E. Pettiti. - Bruxelles, Bruylant, 1998. -P. 343-371.
5. Separate opinion of judge Sir Gerald expressed in the case of *Tyrer v. the United Kingdom* dated April, 25, 1978, application № 5856/72, access at [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-57587%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57587%22]}).

Артеменко Юлія Олександрівна, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Національний авіаційний університет, Україна

Науковий керівник: Семчук Наталя Олександрівна, старший викладач кафедри
кримінального права і процесу, канд. юрид. наук
Національний авіаційний університет, Україна

АБСОЛЮТНА ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Катування є серйозним порушенням прав людини і заборонено як на державному, так і на міжнародному рівні. Зокрема, на національному рівні дана норма закріплена у ст. 28 Конституції України, ст. 127 Кримінального кодексу України, а на міжнародному це - Загальна декларація прав людини (ст. 5), Конвенція ООН проти катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ст. 3) тощо.

Так, відповідно до ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод закріплено, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню [1].

Дана норма є імперативною, оскільки охороняє одну із основних цінностей демократичного суспільства та встановлює безумовну заборону катувань. Проте, на жаль вона не завжди дотримується й порушується. Внаслідок цього, фізична особа, чие право порушене звертається спочатку за захистом до судових органів своєї держави, а у випадку якщо її право не буде відновлене та захищене, й будуть вичерпані всі національні засоби захисту вона може подати заяву до Європейського Суду з прав людини проти своєї держави.

Так, згідно даним Міністерства юстиції України Європейський суд з прав людини за порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод за заявами що були подані фізичними особами проти України за 2019 рік виніс 37 рішень, а за 2020 – 4 рішення [2].

Слід зазначити, що хоча й в Конвенції досить стисло передано надзвичайно широкий зміст одного із основоположних прав людини, однак сфера її застосування є досить широкою. Зокрема дана стаття охоплює усі випадки перебування особи під контролем держави, а саме: усі питання перебування під вартою та/або під контролем державних органів; очікування покарання; затримання осіб, які мають значні фізичні вади; примусові заходи медичного характеру; вислання, депортація, екстрадиція [3].

У свою чергу, Європейський суд з прав людини при винесенні рішень досить детально вивчає та оцінює докази, що подані заявником для визначення того чи дійсно було катування.

Проаналізувавши деякі справи Європейського Суду з прав людини про порушення ст. 3 Конвенції прав людини та основоположних свобод, варто зазначити, що Судом були кваліфіковані як катування наступні поводження з особою:

- застосування заходів фізичного та психологічного впливу, які полягали у катуванні електричним струмом, побитті протягом тривалого часу та у погрозах застосувати такі ж заходи до дружини, яка перебувала на восьмому місяці вагітності (справа «Нечипорук і Йонкало проти України»);

- жорстоке поводження працівників правоохоронних органів з метою отримання зізнавальних показань (справа «Саргсян та інші проти України»);
- сукупність завданих надзвичайно сильних фізичних і психічних страждань, спричинених заявникові під час запобіжного ув'язнення протягом кількох днів (справа «Селмуні проти Франції»);
- застосовування електрошоку (справа «Чакічі проти Туреччини»);
- медичне втручання з метою отримання доказів, а саме: через примушування заявника вжити блювотний засіб для того, щоб вивести з організму наркотики (справа Яллох проти Німеччини);
- ненадання належної медичної допомоги під час тримання під вартою (справа Гарумов проти України);
- неналежні умови тримання його під вартою (справа «Лавринюк проти України») тощо.

Також, варто зауважити, що найбільша кількість заяв про порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод пов'язана з умовами тримання в установах виконання покарань та застосуванням заходів фізичного та психологічного впливу, жорстоким поводження працівників правоохоронних органів при отриманні показань.

Виходячи з того, як ЄСПЛ констатував порушення статті 3 Конвенції, визначивши його як «катування», можна зробити висновок, що катування — це навмисне нелюдське поводження, яке спричиняє особливо тяжкі і жорстокі страждання та зазвичай застосовується із переслідуваною метою [4].

Слід зазначити, що так як заборона катування є абсолютною, то вона не підлягає жодним обмеженням чи винятку. Тобто, держави не можуть відступити від ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не під час війни, не під час іншої суспільної небезпеки.

Отже, підсумовуючи вище викладене, можна зробити висновок, що кожна людини заслуговує на гідне поводження з нею. А тому, до особи ні при яких обставинах не може бути застосоване катування, оскільки будь-яке поводження чи покарання, яке принижує гідність людини, в силу тяжкості та аморальності такого злочину, є абсолютною забороною на міжнародному рівні і не передбачає винятків.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. (2013). Вилучено з: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. СТАТТЯ 3 «ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ». Вилучено з: <https://minjust.gov.ua/m/stattya-3-zaborona-katuvannya-4199>
3. Цебенко С. (2018) Особливості захисту Європейським судом права людини не зазнавати катування та інших форм жорстокого поводження та покарання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*, (18), 38 – 44.
4. Ахтирська Н. М., Касько В. В., Маланчук Б. А., Мелікян А., Пошва Б. М., Фулей Т. І., Шукліна Н. Г. (2011). *Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорстокому поводженню і безкарності: науково-практичний посібник для суддів*. В. Т. Маляренко (ред.). К.: «К.І.С».

Федоренко Анастасія Андріївна, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Запорізький національний університет, Україна

Науковий керівник: Плутницька Катерина Миколаївна, канд. юрид. наук,
доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Запорізький національний університет, Україна

АНАЛІЗ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЕКОНОМІЧНОГО НАСИЛЬСТВА ЯК ФОРМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Сучасне суспільство та держава як ніколи раніше прагнуть до демократичного ладу з гуманним ставленням до кожного з громадян. Декларовані в Конституції основоположні права є гарантованою можливістю для всіх, а не просто словами. Таким чином, розробка законодавства, спрямованого на захист цих прав є зараз одним із ключових напрямків діяльності влади.

Одним з основоположних особистих немайнових прав в Україні визнається право на повагу до честі та гідності і особисту недоторканність особи. Попри це, на жаль, злочинні посягання на ці особистісні цінності не є чимось далеким від реалій нашого сьогодення. Домашнє насильство є такою загрозою, що принижує особистість та може посягати на свободу людини. Тому з 11 січня 2019 року чинності набула кримінально-правова норма, відповідно до якої домашнє насильство визнається злочином, а особа, яка його вчинила, має понести кримінальну відповідальність за свої діяння. Оскільки така зміна є новелою вітчизняного законодавства, постає актуальна проблема щодо тлумачення зазначених положень та їх практичного застосування.

Аналіз досліджень і публікацій. Висвітлення даного питання здійснювали в своїх роботах І. В. Басист, О. М. Василенко, А. К. Виноградова, Н. І. Гнатюк, Д. Г. Заброда, А. А. Запорожець, Л. В. Жарова, Г. В. Кобеньок, О. В. Полковенко, Т. В. Полковенко, О. М. Черевач, Я. І. Юрків. Попри це, розробка проблеми більш точного та конкретного формулювання визначення «економічне насильство» та виділення його основних ознак та складових залишається актуальною.

Стаття 126-1 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначає домашнє насильство як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [1]. Проте безпосереднього визначення терміну «економічне насильство» КК України не дає. Воно міститься у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. № 2229-VII, де зазначається: *економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру* [2].

Однак законодавчо не визначено які саме способи здійснення економічного насильства слід розглядати як кримінально-каране домашнє насильство. Що робить його більш складним для кримінально-правової кваліфікації, і, що є не менш

важливим, для усвідомлення факту наявності насильства особою, щодо якої воно вчиняється.

Як зазначає Л. В. Жарова, у науковій літературі зарубіжних країн економічне насильство (*economic violence/ economic abuse*) описують як форму насильства, коли один із близьких партнерів контролює доступ іншого партнера до економічних ресурсів, підриває його/її здатність до самостійного доступу до економічних ресурсів і створює фінансову залежність від партнера/партнерки. Фінансове насильство (*financial abuse*), пов'язане з фінансовими зловживаннями, зокрема незаконним або несанкціонованим використанням майна, грошей, пенсійного забезпечення людини або інших цінностей (серед іншого, зміна волі людини щодо визначення спадкоємця). Фінансове насильство – частина насильства за віком (*elder abuse*) і домашнього насильства (*domestic violence*). Економічне насильство – ширше поняття ніж фінансове насильство, воно охоплює також контроль за поточними або майбутніми доходами і можливостями, зокрема через обмеження доступу до роботи та /або освіти [3].

Аналіз вироків з Єдиного реєстру судових рішень, дає змогу зрозуміти, що більшість випадків домашнього насильства пов'язані з психологічним або фізичним насильством. На нашу думку це свідчить про високу латентність як цього злочину взагалі, так, зокрема, і самого економічного домашнього насильства.

Можна виокремити такі найбільш поширені прояви економічного домашнього насильств:

- заборона працювати чи займатися будь-якою діяльністю (законною), яка може приносити дохід;
- заборона витрачати кошти без погодження з партнером;
- повний контроль чоловіка/дружини над доходами та видатками партнера;
- обмеження щодо купівлі конкретно визначених речей однією особою іншій.

У зазначених випадках жертва насильства може сприймати дану поведінку як піклування, розумне ставлення до сімейного бюджету та перерозподілу ресурсів. Однак не слід забувати про те, що найчастіше різні форми насильства є пов'язаними між собою. І якщо визначені пункти добровільно прийняті усіма членами родини, тоді можна говорити про устої певної сім'ї. Але якщо одна особа примушує іншу проти її волі до дотримання такого «стандарту», тим паче із застосуванням фізичного або психічного впливу, тоді мова йде про економічне домашнє насильство, яке має бути припинено, а права осіб захищені.

Виходячи із вищевикладеного, можна відзначити, що основними ознаками економічного насильства є:

- контроль над фінансами іншої людини;
- обмеження доступу іншої людини до користування спільною власністю, маніпуляція правом власності як перевагою одного члена сім'ї над іншим;
- погрози жертві втратити кошти, власність чи особисті речі у разі непослуху;
- обмеження права іншої людини навчатися чи працювати;
- примушування до заняття проституцією, жебрацтвом, крадіжками;
- відбирання у жертви коштів чи документів;
- примушування передати право власності на рухоме та нерухоме майно жертви;
- приниження жертви та психологічний тиск через перевагу у матеріальній власності;
- маніпулювання думками та бажаннями жертви способом відбирання у неї матеріальних ресурсів та їжі.

Також на підставі зазначеного слід припустити, що економічне насильство завжди буде поєднуватися із психологічним, а в деяких випадках переростати у фізичне [4].

Сьогодні постає необхідність у більш точному врегулюванні даного питання, а саме виділенні і закріпленні основних ознак економічного насильства як форми домашнього насильства (та інших форм також), конкретних об'єктивних дій/бездіяльності, вчинення яких свідчить про скоєння злочину, а також способів, за допомогою яких вчиняється протиправне діяння.

Не менш важливим аспектом є донесення такої інформації до населення, що дасть можливість потенційному потерпілому як можна скоріше зрозуміти, що щодо нього вчиняється економічне насильство. А найголовніше, що дана проблема може бути вирішена в рамках правового поля, і право особи на повагу до честі та гідності і особисту свободу буде захищене.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. № 2341-III. (2001). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2777>
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству (Закон України). № 2229-VII. (2017). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
3. Жарова Л. В. (2017). У деталях: економічна дискримінація та економічне насильство. Гендер в деталях. (20.02.2017). Вилучено з: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/v-detalyah-ekonomichna-diskriminatsiya-134064.html>
4. Біленко П.С. (2019). Економічне насильство як форма домашнього насильства. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, 32-35. Вилучено з: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/15197/1/ЗБІРНИК_2019_p033-036.pdf

Кашуба Ірина Анатоліївна, студентка 4 курсу

Полтавський юридичний інститут НЮУ ім. Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Грекова Марина Миколаївна, к.ю.н, доцент

Полтавський юридичний інститут НЮУ ім. Ярослава Мудрого, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Одним із ключових та відповідальних напрямів законодавчого забезпечення реформування відносин з питань праці є удосконалення процедури застосування дисциплінарної відповідальності як важливої складової забезпечення трудової дисципліни. Доречно відзначити, що дисциплінарна відповідальність виступає важливим і складним видом юридичної відповідальності, що передбачає покладення на працівника певних санкцій за вчинений ним дисциплінарний проступок.

Дисциплінарна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, а саме регульована нормами трудового права система суспільних відносин, яка виникає на підставі вчинення працівником дисциплінарного проступку та тягне настання для нього негативних юридичних наслідків, що проявляються у накладенні передбачених законом дисциплінарних стягнень [1].

Значення складу дисциплінарного проступку полягає у тому, що аналіз його елементів дозволяє з'ясувати умови та обставини вчинення правопорушення,

ступінь участі і вини у його скоєнні працівника, оцінити суспільну небезпеку даного діяння і, як результат, вірно оцінити ситуацію та прийняти справедливе рішення по ній.

Підставою дисциплінарної відповідальності є вчинення дисциплінарного проступку, тобто винного, протиправного порушення обов'язків працівником. Слід відзначити, що дисциплінарна відповідальність працівників є одним із засобів забезпечення виконання їх професійних обов'язків, а відтак дисципліни [2].

Дисциплінарна відповідальність завжди пов'язана із невиконанням або неналежним виконанням працівником своїх трудових обов'язків, тобто порушенням трудової дисципліни. Дисциплінарна відповідальність як вид юридичної відповідальності полягає в накладенні на порушника дисципліни несприятливих позбавлень морального, матеріального та організаційного характеру і є одним із засобів забезпечення відповідності діяльності і поведінки працівників [3].

Особливою умовою настання дисциплінарної відповідальності є наявність вини, а відтак наступних її форм: а) умислу (повне усвідомлення негативності вчиненого діяння та наслідків, які воно спричиняє, а також бажання настання таких наслідків); б) необережності (усвідомлення можливості настання негативних наслідків з легковажним розрахунком на їх відвернення або переоцінка своїх можливостей щодо їх відвернення)[1].

Проблемними моментами, які ускладнюють визначення та аналіз елементів складу дисциплінарного проступку є відсутність, по-перше, офіційних тлумачень у чинному законодавстві про працю категорій «трудова дисципліна», «вина», «аморальний проступок»; по-друге, визначення форм вини; по-третє, розмежування проступків за ступенем їх тяжкості.

Основним недоліком притягнення особи до дисциплінарної відповідальності є те, що норми Кодексу законів про працю України значно застаріли, а всі проекти Трудового кодексу, які розглядались у Верховній Раді України, проходили лише перше читання [4].

З метою вдосконалення правового регулювання притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності необхідно:

а) в чинному законодавстві, зокрема, КЗпП України, закріпити окрему статтю, яка б передбачала порядок проведення розслідування, що стане додатковою гарантією забезпечення прав працівників під час притягнення їх до дисциплінарної відповідальності. Проведення розслідування дозволить: визначити всі обставини вчинення дисциплінарного проступку, зокрема, ступінь вини працівника, обтяжуючі та пом'якшуючі обставини, оцінити наслідки вчиненого дисциплінарного проступку як для роботодавця так і для інших працівників;

б) в Кодексі Законів про працю України, а в майбутньому і в Проекті трудового кодексу, визначити пом'якшуючі та обтяжуючі обставини здійснення дисциплінарного проступку та на законодавчому рівні закріпити, що пом'якшуючі обставини — це встановлені в ході службового розслідування відомості, які свідчать про менший ступінь небезпеки вчиненого дисциплінарного проступку та, в свою чергу, дають підстави для застосування до порушника більш м'якого дисциплінарного стягнення [5]. Наприклад, до пом'якшуючих віднести: вчинення дисциплінарного проступку вперше, в стані душевного хвилювання; до обтяжуючих віднести: вчинення дисциплінарного проступку в стані сп'яніння.

В більшості провідних країн Європи та світу розроблено досить досконалий механізм притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності. Можна виокремити такі позитивні моменти, які доцільно застосувати в Україні з метою удосконалення законодавства про дисциплінарну відповідальність:

– по-перше, встановити обов’язковість проведення дисциплінарного розслідування, а також визначити детальний порядок дій роботодавця;

– по-друге, розширити перелік дисциплінарних стягнень такими заходами як: відсторонення працівника від трудової діяльності на певний період часу без збереження заробітної плати та премії (за грубі правопорушення); а також відсторонення працівника із збереженням ставки, але без премії (за проступки середньої тяжкості); позбавлення працівника квартальної премії (розмір залежить від тяжкості проступку);

– по-третє, закріпити можливість відсторонення працівника від трудової діяльності на момент проведення дисциплінарного розслідування;

– по-четверте, встановити жорсткі правила ведення документації роботодавцем під час проведення розслідування, а також у процесі застосування дисциплінарного стягнення;

– по-п’яте, встановити дисциплінарну відповідальність працівника за вчинення дій, що суперечать норма етики і моралі, навіть якщо ці порушення були вчинені не під час виконання трудових обов’язків[6].

Таким чином, наявність прогалин у чинному законодавстві, в тому числі і тому, що визначає правові засади притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності, є явищем хоча і негативним, однак, в той же час воно є неминучим як із суб’єктивної, так і з об’єктивної точки зору. Однак, ми пропонуємо внести зміни до законодавства, а саме в процедурі розслідування дисциплінарного проступку, а також застосування до працівників пом’якшуючих і обтяжуючих обставин.

Список використаних джерел:

1. Організація судових та правоохоронних органів: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / І.Є. Марочкін, Н.В. Сібільова, В.П. Тихий та ін.; за ред. І.Є. Марочкіна та Н.В. Сібільової. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Х.: Одиссей, 2011. – 376 с.
2. Подкопаєв С. Про дисциплінарну відповідальність / С. Подкопаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1778>
3. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права: Монографія -Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – 654 с.
4. Подорожній А. Ю. Вдосконалення нормативно-правового регулювання притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 3. Том 3. С. 165–169.
5. Грищенко Р. С. Процедурно-процессуальные аспекты привлечения работника к дисциплинарной ответственности. Научнометодический журнал «Право и политика». 2017. №1. С. 83-88.
6. Грищенко Р. С. Направления развития законодательства о дисциплинарной ответственности. Международный научно-практический журнал «Право и Закон». 2018. № 1. С. 75-79.

Кривцов Артем Олегович, студент IV курсу спеціальності «Право»

Коледж Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, Україна

Науковий керівник: Царенко Олена Олексіївна, кандидат політичних наук, директор

Коледж Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, Україна

ВИДАТНІ ПРАВНИКИ ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ В СУЧАСНІЙ БОНІСТИЦІ

В кожній країні правники беруть участь у розвитку правового і державного устрою, розбудовую судові, правоохоронні та правозахисні системи. Деякі відомі юристи обиралися президентами своїх країн, були представниками урядів, а також брали активну участь в законотворчій діяльності. Сучасні національні банки країн світу, зокрема: Ліберії, Сербії, Сполучених Штатів Америки (далі – США), Угорщини, Хорватії, на честь відомих особистостей, випускали ужиткові банкноти, які відносяться до науки, що вивчає історичні складові грошових знаків – боністики.

В 1999 році Центральний банк Ліберії випустив банкноту номіналом 20 ліберійських доларів на честь 19-го президента Ліберії Вільяма Табмена [7].

Рис. 1. Банкнота 20 ліберійських доларів 1999 року Центрального банку Ліберії (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні в центральній частині зображено портрет Вільяма Табмена, ліворуч від якого розташований герб Ліберії, праворуч – стилізований напис, який зазначає номінал банкноти. У верхній частині зазначено країну-емітента банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Також на аверсі банкноти біля основного портрету поставлені підписи міністра фінансів Августина К. Нгафуан та виконавчого губернатора Джозефа Міллс Джонса [7].

На реверсній стороні в центральній частині зображено традиційний ліберійський ринок, ліворуч від якого розташована емблема Центрального банку Ліберії, у верхній частині зазначено емісійний центр банкноти, в нижній частині – номінал банкноти [7].

В 2016 році Центральний банк Ліберії випустив оновлену банкноту номіналом 20 ліберійських доларів. За основним дизайном вона є ідентичною до попередньої банкноти, лише відрізняється захисними голографічними візерунками. Обидві банкноти виконані в коричнево-білому кольорі [7].

Рис. 2. Банкнота 20 ліберійських доларів 2016 року Центрального банку Ліберії (аверсна і реверсна сторона)

Вільям Табмен (1895-1971) – відомий державний діяч Ліберії, доктор юридичних наук, цивільного права та філософії. В 30-х – 40-х роках XX століття працював помічником прокурором, був членом Верховного суду Ліберії, обирався сенатором від штату Меріленд. В 1944 році обраний 19-м президентом Ліберії та відповідно до конституційних вимог, головою уряду [6].

В 2003 році, Народний банк Сербії випустив банкноту номіналом 5000 сербських динарів з портретом відомого сербського юриста та 19-го прем'єр-міністра Королівства Югославія у вигнанні Слободана Йовановича [4].

Рис. 3. Банкнота 5000 сербських динарів 2003 року Народного банку Сербії (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні зображено портрет Слободана Йовановича та статую жінки з голубом, яка знаходиться біля Сербської академії наук та мистецтв, ліворуч від портрета зазначено номінал банкноти, праворуч від статуї зображено стилізований захисний малюнок книги, що символізує науку, знання та освіту [2; 4].

На реверсній стороні зображено Слободана Йовановича на фоні будівлі Народних зборів Сербії, та стилізовані голографічні захисні малюнки. Банкнот виконана у фіолетових, синіх та білих кольорах [4].

Слободан Йованович (1869-1958) – відомий сербський юрист та державний діяч. В 1940-х роках – заступник голови уряду Югославії та Прем'єр-міністр Королівства Югославії у вигнанні. Після політичної діяльності працював деканом юридичного факультету та ректором Белградського університету, головою Сербської королівської академії [11].

В 2003 році Федеральна резервна система США випустила банкноту номіналом 5 доларів США з портретом 16-го президента США Авраама Лінкольна [3].

Рис. 4. Банкнота 5 доларів США 2003 року Федеральної резервної системи США (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні банкноти в центральній частині зображено портрет Авраама Лінкольна, ліворуч від нього – емблему Федеральної резервної системи США, а праворуч – емблему Міністерства фінансів США. У верхній частині зазначено емісійний центр банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Також зазначено країну-емітента банкноти [3].

На реверсній стороні зображено музейний комплекс – Меморіал Лінкольна із написом «IN GOD WE TRUST» (переклад: «В Бога віримо»). У верхній частині

зазначено назву країни-емітента банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Банкнота виконана в біло-зелених кольорах [3].

В 2006 році Федеральна резервна система США випустила оновлену банкноту номіналом 5 доларів США. За основною композицією вона є ідентичною до попередньої банкноти, але має відмінності з новими елементами дизайну [3].

Рис. 5. Банкнота 5 доларів США 2006 року Федеральної резервної системи США (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні банкноти в центральній частині зображено портрет Авраама Лінкольна, ліворуч від нього – емблему Федеральної резервної системи США та 50 традиційних зірок американського прапора, а праворуч – герб Сполучених Штатів Америки та емблему Міністерства фінансів США. У верхній частині зазначено емісійний центр банкноти, в нижній частині – номінал банкноти [2; 3].

На реверсній стороні зображено музейний комплекс – Меморіал Лінкольна із написом «IN GOD WE TRUST» (переклад: «В Бога віримо»). У верхній частині зазначено назву країни-емітента банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Праворуч зображено 50 традиційних зірок американського прапора. Банкнота виконана в рожево-зелених кольорах [2; 3].

Авраам Лінкольн (1809-1865) – американський політичний діяч та 16-й президент Сполучених Штатів Америки. В 1830-х роках був обраний до Законодавчих зборів штату Іллінойс та почав вивчати право. В 1836 році почав працювати адвокатом та спільно з Вільямом Батлером заснував адвокатську контору «Стюарт та Лінкольн». В 1861-1865 рр. – обіймав посаду Президента США [1].

В 1996 році Федеральна резервна система США випустила банкноту номіналом 20 доларів США з портретом 7-го президента США Ендрю Джексона [3].

Рис. 6. Банкнота 20 доларів США 1996 року Федеральної резервної системи США (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні в центральній частині зображено портрет Ендрю Джексона, ліворуч від нього – емблему Федеральної резервної системи США, праворуч від портрета – стилізований напис номіналу банкноти та емблему Міністерства фінансів США. У верхній частині зазначено емісійний центр банкноти, у нижній частині – номінал банкноти [3].

На реверсній стороні зображено Білий дім – офіційну резиденцію президента США із написом «IN GOD WE TRUST» (переклад: «В Бога віримо»). У верхній частині зазначено назву країни-емітента банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Банкнота виконана в зелено-білих кольорах [3].

В 2006 році Федеральна резервна система США випустила оновлену банкноту номіналом 20 доларів США. За основною композицією вона є ідентичною до попередньої банкноти, але має відмінності з новими елементами дизайну [3].

Рис. 7. Банкнота 20 доларів США 2006 року Федеральної резервної системи США (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні в центральній частині зображено портрет Ендрю Джексона, ліворуч від нього – Орлана білоголового – одного із символів Сполучених Штатів Америки та емблему Федеральної резервної системи США, праворуч від портрета – стилізований напис номіналу банкноти та емблему Міністерства фінансів США. У верхній частині зазначено емісійний центр банкноти, у нижній частині – номінал банкноти [2; 3].

На реверсній стороні зображено Білий дім – офіційну резиденцію президента США із написом «IN GOD WE TRUST» (переклад: «В Бога віримо»). У верхній частині зазначено назву країни-емітента банкноти, в нижній частині – номінал банкноти. Банкнота виконана в зелено-жовтих кольорах. З обох сторін основний малюнок прикрашають 50 традиційних зірок американського прапора [2; 3].

Ендрю Джексон (1767-1845) – 7-й президент Сполучених Штатів Америки. В 1780-х роках вивчав право та працював адвокатом в штатах Північна Кароліна та Південна Кароліна. В 1788 році працював прокурором на території Теннессі. В 1820-х роках обирався сенатором від штату Теннессі, військовим губернатором Флориди. В 1829-1837 рр. – обраний президентом США [1].

В 1999 році, Угорський національний банк випустив банкноту номіналом 20 000 угорських форинтів на честь відомого угорського політичного діяча Ференца Деака [5].

Рис. 8. Банкнота 20 000 угорських форинтів 1999 року Угорського національного банку (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні банкноти зображено портрет Ференца Деака, ліворуч від нього розташований герб Угорщини. Аверсна сторона прикрашена стилізованими голографічними захисними візерунками. Над портретом зазначено номінал банкноти [5].

На реверсній стороні зображено першу будівлю парламенту Угорщини в Будапешті. Під основним малюнком зазначено номінал банкноти. Банкнота виконана в помаранчевому, червоному, синьому та білому кольорах [5].

В 2015 році Угорський національний банк випустив оновлену банкноту номіналом 20 000 угорських форинтів. За основним дизайном вона є ідентичною до попередньої банкноти, лише відрізняється захисними голографічними візерунками та кольоровим забарвленням. Банкнота виконана в помаранчевому, зеленому та білому кольорах [5].

Рис. 9. Банкнота 20 000 угорських форинтів 2015 року Угорського національного банку (аверсна і реверсна сторона)

Ференц Деак (1803-1876) – видатний угорських політичний діяч. В 1810-х роках навчався на філософському факультеті Королівської академії наук Угорщини та вивчав історію права та конституції. Проходив дворічну юридичну практику. В 1820-х – 1830-х роках працював адвокатом та секретарем комітету у справах дітей. В 1840-х роках обіймав посаду міністра юстиції Угорщини. В 1855 році став президентом Угорської академії наук [12].

В 1994 році Хорватський народний банк випустив банкноту номіналом 100 хорватських кун, на честь відомого хорватського адвоката та поета Івана Мажуранича [10].

Рис. 10. Банкнота 100 хорватських кун 1994 року Хорватського народного банку (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні банкноти зображено портрет Івана Мажуранича та фрагмент тексту на Башчанській плиті – однієї із найстарішої пам'ятки писемності Хорватії. Також на аверсі зазначено номінал та емісійний центр банкноти [10].

На реверсній стороні зображено собор Святого Віта, який знаходиться в місті Рієка та його перший архітектурний план. Під планом зазначено номінал та з правої сторони – емісійний центр банкноти [10].

Іван Мажуранич (1814-1890) – відомий хорватський поет, політолог, адвокат та бан Хорватії, Далмації та Славонії. Іван Мажуранич працював адвокатом та брав активну участь в розробці слов'янської юридичної термінології. В 1860-х роках у Відні працював начальником придворної канцелярії у справах хорватів. В 1870-х роках був хорватським баном [9].

В 1994 році Хорватський народний банк випустив банкноту номіналом 1000 хорватських кун, на честь відомого хорватського політичного діяча Анте Старчевича [10].

Рис. 11. Банкнота 1000 хорватських кун 1994 року Хорватського народного банку (аверсна і реверсна сторона)

На аверсній стороні банкноти зображено портрет Анте Старчевича та стилізовані голографічні захисні візерунки. Біля портрету зазначено номінал та емісійний центр банкноти [10].

На реверсній стороні зображено пам'ятник королю Томіславу I та кафедральний собор Вознесіння Діви Марії в м. Загреб. Банкнота виконана в синьому, червоному, фіолетовому, білому та рожевому кольорах [10].

Анте Старчевич (1823-1896) – відомий австро-угорський політичний діяч хорватського походження, публіцист та юрист. В 1846 році отримав вчений ступінь доктора філософії. В 1850-х – 1860-х роках працював в адвокатській конторі та головним нотаріусом Рієкської жупанії. В 1861 році обраний депутатом до Хорватського Сабору. Один із яскравих представників Хорватської партії права [8].

Тому, базуючись на вищесказаному, можна зробити такий висновок, завдяки сучасній боністиці, можна досліджувати історико-правові факти про видатних правників Ліберії, Сербії, Сполучених Штатів Америки, Угорщини та Хорватії XIX-XX століття, а також вивчати їх діяльність в юридичній сфері.

Список використаних джерел:

1. Шаров, І. (2018). *Характери нового світу* (496 с.). Київ: Арт Економі
2. Басешко, Л.С., Гордиенко, А.Н., Гордиенко, А.Н. & Перзашкевич О.В. *Енциклопедія символів* (2007). Москва: Ексмо.
3. *Бюро гравіювання та друку США*. Вилучено з: moneyfactory.gov
4. *Народний банк Сербії*. Вилучено з: www.nbs.rs
5. *Угорський національний банк*. Вилучено з: www.mnb.hu
6. *Університет Вільяма Табмена*. Вилучено з: http://www.tubmanu.edu.lr/index.html
7. *Центральний банк Ліберії*. Вилучено з: www.cbl.org.lr
8. *Анте Старчевич*. Вилучено з: https://www.wikiwand.com/ru/Старчевич,_Анте
9. *Іван Мажуранич*. Вилучено з: https://www.wikiwand.com/ru/Мажуранич,_Іван
10. *Giesecke & Devrient*. Вилучено з: https://www.gi-de.com/index.jsp
11. *Slobodan Jovanović. Encyclopædia Britannica*. Вилучено з: https://global.britannica.com/biography/Slobodan-Jovanovic
12. *Ferenc Deák. Encyclopædia Britannica*. Вилучено з: https://www.britannica.com/biography/Ferenc-Deak

Кононенко Анна, студентка 4 курсу, 43 групи

Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Гринько Л.П., канд. юрид. наук

Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

Як показує зарубіжний досвід застосування поліграфа у кримінально-процесуальній діяльності та використання його результатів у криміналістиці має неоднозначне тлумачення в колі теоретиків і практиків вивчення цього питання. Різні країни по-різному ставляться до отриманих даних, проведених експертних поліграфічних досліджень.

Практично беззаперечними, як докази, їх використовують в Японії, Канаді, Індії, Польщі, Литві, Румунії та ін., але здебільшого у цивільному процесі. Однак такої позиції притримуються далеко не всі науковці. Існують і полярні точки зору

«противників поліграфа». Головним аргументом тому постає відсутність законодавчого закріплення поліграфа та діяльності, пов'язаної з його застосуванням. Не зважаючи на це поліграф крок за кроком утверджує свої позиції.

Сучасна популяризація поліграфа, як надточного науковотехнічного приладу дала можливість його застосування у правозастосовну діяльність, зокрема у криміналістиці, хоча не вирішила основне дискусійне питання відносно доказового значення отриманих результатів проведених психофізіологічних перевірок як самостійного джерела доказів у відкритому кримінальному провадженні.

Це безпосередньо відноситься до практики судочинства більшості країн, коли зустрічаються факти застосування поліграфа та використання отриманих результатів перевірки в кримінальному процесуальному доказуванні, і випадки відмови у визнанні їх самостійними доказами. Відносно зазначеного вище дещо прокоментуємо.

Поняття доказу в кримінальному процесі в своїй основі базується на теорії відображення загальних властивостей матерії. Людина здібна відобразити у пам'яті події в яких вона безпосередньо брала участь, або ж спостерігала чи чула про них. Деякі науковці, зокрема М. С. Строгович, додає у предмет доказування і проміжні факти, які сприяють слідству у з'ясуванні та встановленні окремих обставин вчиненої події злочину [1, с. 65].

Тому умовно можна розглядати результати застосування поліграфа такими фактами. Отримані фактичні дані за допомогою цього науковотехнічного приладу можуть слугувати важливим чинником у формуванні джерельної доказової бази відносно події зареєстрованого кримінального правопорушення, а відповідно можуть називатися доказами. Хоча кримінальнопроцесуально визнано, що всі докази мають бути належними і допустимими.

Слушною в даній ситуації є позиція вченого В.Я. Карлова, який зазначає: «...торкаючись проблеми доказового значення результатів застосування поліграфа, потрібно враховувати, що доказом визнаються результати конкретних слідчих дій, в тому числі отримані за допомогою психофізіологічного поліграфного тестування, а не самі по собі показники приладу. Останні мають лише орієнтовані значення. Практиці відомі помилки, допущені правоохоронними органами і судом, які приймали за абсолютну істину результати поліграфа» [2, с. 148].

Натомість О. Н. Коршунова висловлюється категорично проти застосування у доказуванні фактичних даних, отриманих за допомогою поліграфа. Вона переконана, що не можуть використовуватися у процесі доказування прилади, засновані на невстановлених наукою явищах, результати застосування яких неоднозначні і залежать від суб'єктивного тлумачення. У даний час немає достатніх підстав для застосування у цілях отримання об'єктивних доказів поліграфа [3, с. 198].

На противагу викладеному вище, свою позицію висловив метр криміналістики Р. С. Белкін, який зазначив: «...технічний аспект, тобто, отримання об'єктивної, детальної і точної інформації за допомогою поліграфа не повинен викликати сумніву. Слід враховувати, що технічна сторона тісно пов'язана з діагностикою зафіксованих реакцій, що прямо залежить від тактики використання поліграфа» [4, с. 393].

Я. В. Комісарова більше того акцентує, що це «...сучасний високо результативний метод отримання доказової інформації у кримінальних справах» [5, с. 107].

Підтримуючи існуючу практику використання інструментального методу психофізіологічної перевірки на основі поліграфа, як орієнтуючої інформації

слідству вітчизняні вчені та ближнього зарубіжжя В. П. Бахін, О. В. Батюк, І. Е. Биховський, В. К. Весельський, В. І. Галаган, А. А. Закатов, Е. І. Замілін, Н. С. Карпов, І. В. Строков та ін. в цілому підтримують впровадження поліграфа у кримінальне судочинство, разом з тим наголошують на проблемних засадах його застосування. А саме:

а) відсутності уніфікованої процедури проведення перевірки на поліграфі, як єдиної, стандартизованої системи підготовки спеціалістів і оцінки їх кваліфікації;

б) побоювання, що визнання за результатами опитування на поліграфі доказової сили, призведе до оцінювання їх слідчими і суддями як «головного», остаточного доказу;

в) складності розуміння специфіки висновку спеціаліста-поліграфолога, що залишає слідчого, прокурора, слідчого суддю та суд реальної можливості уявити суть проведеного спеціального дослідження [6, с. 207-212].

Таким чином, можемо сказати, що майже за віковий проміжок часу використання поліграфа у багатьох країнах світу накопичено значний масив емпіричного матеріалу, що підтверджує ефективність застосування цього приладу у різних сферах суспільного буття, в тому числі – у боротьбі зі злочинністю. Вітчизняним поліграфологам, практичним працівникам ще бракує достатніх знань відносно використання поліграфа саме у слідчій та судовій діяльності. Тому, вважаємо, що при проведенні психофізіологічних перевірок осіб під контролем поліграфа спеціалістам-поліграфологам варто більше приділити уваги етичним, моральним, тактичним та іншим засадам цієї специфічної діяльності, оскільки все це безпосередньо відобразиться на результативності такого дослідження, а в подальшому й на допустимості використання в доказуванні зібраних фактичних даних за допомогою цього приладу.

Список використаних джерел:

1. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович – М.: Наука, 1968. –Т. 1. – 470 с.
2. Карлов В. Я. Использование криминалистической техники в расследовании преступлений: [научно-практ. пособ.] / В. Я. Карлов – М.: «Экзамен», 2006. – 192 с.
3. Курс криминалистики: в 3 т. / Под ред. О. Н. Коршуновой, А. А. Степанова. – Спб.: Издво «Юридический центр Пресс», 2004. – Т. 1: Общетеоретические вопросы. Криминалистическая техника. Криминалистическая тактика. – 683с.
4. Белкин Р. С. Курс криминалистики: в 3 т. / Р. С. Белкин – М., 1997 – Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – 482 с.
5. Комиссарова Я. В. Особенности невербальной коммуникации в ходе расследования преступлений / Я. В. Комиссарова, В. В. Семенов – М.: Юрлитинформ, 2004 – 224 с.
6. Мотлях О. І. Поліграф: наукова природа походження, нормативно-правове регулювання та допустимі межі застосування: [моногр.] / О. І. Мотлях. – К.: Освіта України, 2012. – 394 с.

Варакута Людмила Володимирівна, здобувач вищої освіти юридичного факультету

Національний Авіаційний Університет, Україна

Науковий керівник: Падун Роман Володимирович, к. ю. н., доцент кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету

Національний авіаційний університету, Україна

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ

Для повного та обґрунтованого вирішення цивільних справ по суті постає потреба залучити експерта з метою застосування спеціальних знань для ухвалення судового рішення. Адже розвиток новітніх технологій позначився на тенденції застосування судової експертизи з метою встановлення обставин для об'єктивного вирішення справи. Тому виникає необхідність зосередити увагу на процесуальному статусі, яким наділений експерт відповідно до Цивільно-процесуального кодексу України, а також окремо розглянути вимоги, яким повинен відповідати експерт та дослідити відмінність експертизи у цивільному процесі від інших видів експертиз.

Законодавство України не містить єдиного нормативно-правового акту, що становить правову базу для діяльності експерта. Судова експертиза регулюється такими нормативно-правовими актами: Цивільно-процесуальним кодексом, Законом України «Про судову експертизу», Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз, затвердженою Міністерством юстиції України, Порядком ведення державного Реєстру атестованих судових експертів, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України та іншими актами.

Щодо поняття «експерт», то відповідно до ст. 72 Цивільно-процесуального кодексу експертом є особа, що володіє спеціальними знаннями для з'ясування обставин справи [1]. А отриманні результати у ході проведення експертизи оформлюються у висновку експерта, тому варто відзначити, що висновок експерта — це наданий експертом у письмовій формі докладний опис проведених під час судової експертизи досліджень, зроблені у їх результаті висновки щодо досліджень об'єктів, явиш і процесів та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені судом, що дають інформацію про обставини справи [2].

Звісно, існують чітко регламентовані вимоги до особи, яка може бути експертом: згідно ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» експерту потрібно мати знання, щоб надати висновок з досліджуваних питань; судовому експерту державної спеціалізованої установи мати вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройти відповідну підготовку та отримати кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. Також у разі проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можна залучати також судових експертів, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому Законом України «Про судову експертизу». Тобто до судових експертів висуваються вимоги, які чітко зазначені у Законі України «Про судову експертизу» та однаково застосовуються до експертів, що проводять експертизу виключно державними спеціалізованими установами й таких, що не є працівниками цих установ [2].

На нашу думку, особливої уваги заслуговує проблема відмежування експертизи у цивільному судочинстві від інших експертиз. Пропонуємо це зробити завдяки виділенню ознак притаманних виключно експертизі у цивільному

судочинства. Згідно ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза має чітко визначену процесуальну форму з метою надання експертного висновку (висновку експерта відповідно до вимог); судова експертиза проводиться тільки на підставі ухвали суду і з метою надання висновку з досліджуваних питань, що є або будуть предметом судового розгляду; судова експертиза здійснюється особливим суб'єктом, яким є судовий експерт; метою проведення судової експертизи отримання нового доказу з подальшим оформлення матеріалів за результатами досліджень у вигляді висновку експерта; висновок експерта - засіб доказування у цивільному процесі [2].

Таким чином, відповідно до ст. 72 Цивільно-процесуального кодексу експертом є особа, що володіє спеціальними знаннями для з'ясування обставин справи, а висновком експерта - наданий у письмовій формі докладний опис проведених під час судової експертизи досліджень, зроблені у їх результаті висновки щодо досліджень об'єктів, явиш і процесів та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені судом, що дають інформацію про обставини справи. Варто відзначити, що вище були перераховані ознаки, які відрізняють судову експертизу у цивільному процесі від інших видів експертиз. Також уваги заслуговує обставина, що висновок експерта – це засіб доказування у цивільному процесі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: від 18. 03. 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення - 25. 03.2020).
2. Про судову експертизу: Закон України від 25. 02. 1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4038-12> (дата звернення - 25. 03. 2020).

Матвієнко Марина Василівна

Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ ЖІНОК: СУДОВА ПРАКТИКА

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що Конституція України гарантує, що всі люди вільні та рівні у своїх правах, в тому числі, за гендерною ознакою у всіх сферах політичного, економічного, соціального та культурного життя (ст. 21) [1]. Однак все ж таки є види трудової діяльності, зайняття якими може негативно вплинути на стан здоров'я жінок. Так було раніше, однак 13.10.2017 р. Міністерством охорони здоров'я України було скасовано наказ № 1254 від 29 грудня 1993 року № 256 “Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок” та скасовано понад 450 видів професій, які були заборонені для жінок [4].

Очевидно, що поряд із позитивними змінами в правовому становищі жінок (можливість за вільною згодою працювати на всіх посадах, в т.ч. пов'язаних із важкими та шкідливими роботами) наявні і негативні наслідки у вигляді можливості залучення жінки до таких робіт без її згоди.

Тому пропонуємо розглянути особливості відповідальності роботодавців за порушення законодавства про охорону праці жінок з урахуванням внесених змін до законодавства.

Перш за все зазначимо, що на сьогоднішній день досить чітко сформульовані особливості відповідальності, як одного з ключових елементів системи охорони праці усіх категорій працівників, і, безпосередньо, охорони праці жінок. За порушення норм спрямованих на забезпечення охорони праці жінок передбачена цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність. Як ми розуміємо, така відповідальність є наслідком порушень, які призвели до досить вагомих проблем на підприємствах, установах чи організаціях або в деяких осіб.

Так, наприклад, у результаті розгляду справи № 415/1129/19 з роботодавця було стягнуто середній зарібок працівниці за час вимушеного прогулу в розмірі заробітної плати за один місяць та скасований наказ щодо її звільнення, оскільки ним не було надано суду належних доказів того, що робота на посаді електромеханіка засобів радіо та телебачення 1 категорії служби технічного забезпечення передбачає підймання і переміщення предметів (речей), маса яких перевищує установлені для жінок граничні норми, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10 грудня 1993 року № 241 [5].

При порушенні правил безпеки, санітарних, протипожежних правил і норм, які призвели до аварії, травматизму і інших негативних наслідків настає кримінальна відповідальність, за яку передбачені кримінальним законодавством покарання від штрафу до позбавлення волі чи позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на певний строк. Окрім того, Кримінальним кодексом України передбачено ряд статей щодо відповідальності за порушення охорони праці, зокрема ст. ст. 172, 173, 271-275 КК України [3]. Наприклад, у порушення ч. 3 ст. 5, ст. ст. 6, 13, 18 Закону України «Про охорону праці» ФОП допустив до виконання робіт підвищеної небезпеки жінку без наявності висновку психофізіологічної експертизи, не створив безпечні умови праці на робочому місці, не забезпечив безпеку технологічних процесів, устаткування та інших засобів виробництва, не забезпечив усунення причин, що призводять до нещасних випадків, не забезпечив працівників засобами колективного та індивідуального захисту, не забезпечив проходження працівниками спеціального навчання і перевірку знань з питань охорони праці. Тому роботодавцю було призначено покарання за ч. 1 ст. 172 КК України у виді позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій на виробництві строком на один рік [7].

В свою чергу, адміністративна відповідальність настає, якщо відповідні порушення охорони праці жінок за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності. За адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і безпеки виробництва, встановлено адміністративну відповідальність у випадках, передбачених кодексом, наприклад за порушення вимог законодавства про охорону праці, тощо (ст. 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [2]. У якості прикладу наведемо справу № 211/4938/17 з матеріалів якої випливає, що роботодавець у порушення вимог ст. 169 КЗпП України, Наказу МОЗ України № 246 та ч. 2 ст. 17 Закону України Про охорону праці допустив до роботи жінку водієм пасажирського тролейбуса, яка протипоказана їй за станом здоров'я без попереднього медичного огляду у зв'язку з чим був визнаний винним у вчиненні правопорушення за ч.1 ст.41 КУпАП та підданий адміністративному стягненню у виді штрафу в розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [6].

Таким чином, скасування Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.10.2017 №1254 наказу МОЗ від 29 грудня 1993 року № 256 «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» є, на нашу думку, неправомірним, суперечить положенням законів України, створює загрозу порушення трудових прав та інтересів жінок.

На нашу думку, обмеження щодо застосування праці жінок (у т.ч. щодо важких, шкідливих та небезпечних робіт; підймання і переміщення вантажів; надурочних робіт; роботи в нічний час; відряджень тощо) мають бути трансформовані, але не шляхом повного скасування таких обмежень, а шляхом надання працівникові можливості усвідомленого рішення про їх застосування чи незастосування до нього в кожному конкретному випадку. У якості прикладу розглянемо досвід Російської Федерації щодо правового регулювання праці жінок на підземних роботах. Так, Переліком тяжких робіт зі шкідливими умовами праці, при виконанні яких заборонено використання жіночої праці, затвердженим Постановою Уряду РФ від 25.02.2000 № 162, встановлено перелік посад керівників, спеціалістів та інших працівників, пов'язаних з підземними роботами, на яких дозволяється, як виняток, застосування жіночої праці. Наприклад, до таких посад належать генеральний директор, начальник, інженер, технік, лаборант, інші фахівці і службовці, які не виконують фізичної роботи і з непостійним перебуванням під землею та ін [8].

На нашу думку, рішення (згода) жінки щодо застосування чи незастосування до неї обмежень має відповідати наступним вимогам: 1) письмова форма; 2) конкретність (згода має стосуватися конкретних видів робіт, вичерпний опис та характеристика яких (в т. ч. характеристика умов праці) мають міститися в згоді; окрема згода необхідна в кожному випадку виникнення або зміни трудових відносин); 3) усвідомлений (інформований) характер (доцільною є розробка МОЗ України інформаційних пам'яток із викладом механізмів негативного впливу тих чи інших робіт на здоров'я жінки та наслідків такого впливу; згода має містити відмітку про ознайомлення жінки із відповідною пам'яткою); 4) відкличність (згода може бути в будь-який час відкликана працівником, коли згоду було надано під час зміни трудового договору або зміни трудових правовідносин) працівник має право на переведення на попереднє місце роботи, а якщо це неможливо - на іншу роботу, за його згодою; коли згоду було надано під час укладення трудового договору (виникненні трудових правовідносин), працівник має право на розірвання трудового договору з ініціативи працівника у визначений ним строк).

Список використаних джерел:

1. Конституція України № 254к/96-ВР. (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (Закон України) № 8073-X (1984) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Кримінальний кодекс України (Закон України) № 2341-III. (2001) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 1993 року № 256: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від № 1254. (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17>
5. Постанова Луганського апеляційного суду № 415/1129/19. (2019) <https://opendatabot.ua/court/86466526-022b78e5a2fbc1ce33504ee3b60ee56c>
6. Постанова Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу № 211/4938/17 (2018). <https://opendatabot.ua/court/71056995-153ac9b8646105119fad21a2e785c1da>
7. Вирок Ірпінського міського суду Київської області № 367/5273/13-к (2019). <https://opendatabot.ua/court/40689530-9c18c1dcd85dab97d0866d7fb932c285>
8. Об утверждении перечня тяжелых работ и работ с вредными или опасными условиями труда, при выполнении которых запрещается применение труда женщин (Постановление Правительства РФ). № 162. (2000). Извлечено из <http://base.garant.ru>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ, ІННОВАЦІЇ:
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»**

17 квітня 2020 року ♦ Харків, Україна

ТОМ 5

Українською, російською та англійською мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Підписано до друку 17.04.2020. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 4,30.

*Тираж: 100 примірників.
Віддруковано з готового оригінал-макету.*

Контактна інформація організаційного комітету:
21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 40, офіс 103
Молодіжна наукова ліга
Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1956755
E-mail: liga@ukrlogos.in.ua
www.ukrlogos.in.ua | www.ojs.ukrlogos.in.ua

Видавець друкованих матеріалів: Друкарня ФОП Гуляєва В.М.
08700, Україна, м. Обухів, вул. Малишка, 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 3909 від 02.11.2010 р.